

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

Katedra humanitních věd

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Česká republika v obchodu s lidmi: příčiny,
důsledky a prevence**

Autor: Bc. Odcházal Jan

Vedoucí práce: PhDr. Polišenský Miroslav, CSc.

© 2013 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Česká republika v obchodu s lidmi: příčiny, důsledky a prevence" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze:

Podpis:

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce panu Doc. PhDr. Miroslavu Polišenskému, CSc. za mnoho cenných rad a za odborné vedení v průběhu zpracovávání, které přispěli ke vzniku této práce.

Dále jsem chtěl poděkovat pplk. Mgr. Jiřímu Buršíkovi za rozhovory a poskytnuté informace a materiály, jež jsem mohl využít při psaní mé práce.

Česká republika v obchodu s lidmi: příčiny, důsledky a prevence

Czech republic in the Trade in People: Causes, Consequences and Prevention

Souhrn

Předkládaná diplomová práce pojednává o problematice obchodování s lidmi v České republice.

V literární rešerši je podán výklad základních pojmů: obchodování s lidmi, kořeny a formy obchodu s lidmi, historie obchodování s lidmi.

Konkrétní část práce vychází z charakteristik obchodování s lidmi v ČR a zkoumá činnost represivních složek, nevládních organizací a zločineckých uskupení na základě jejich programů, výsledků práce a chování.

Klíčová slova:

obchod s lidmi, policie, Česká republika, oběti, mafie, sexuální a pracovní vykořisťování, obchod s lidskými orgány a tkáněmi, nelegální migrace, prostituce, organizovaný zločin

The Summary

This dissertation characterizes traffic with human in Czech republic.

It needs at first explanation of theoretical notions: traffic with human, routes and forms of human trafficking and his history.

Concrete part of work contains characterization human trafficking in Czech republik and research activity of repressive forces, non-govermental organizations and crime organizations on base their programs, results of their work and behavior.

Key words:

traffic with human, police, Czech republic, victims, mafias, sexual and labor exploitation, trade in human organs and tissue, illegal migration, prostitution, organized crime

Obsah

1	Úvod	4
2	Cíl práce a metodika.....	5
3	Teoretická část	5
3.1	Vznik a vývoj obchodování s lidmi.....	5
3.2	Obchod s lidmi, formy a kořeny	10
3.2.1	Obchod s lidmi.....	10
3.2.2	Formy obchodu s lidmi.....	12
3.2.3	Kořeny obchodování s lidmi.....	13
3.3	Oběti a viktimizace obchodovaných osob.....	14
3.3.1	Oběti obchodu s lidmi	14
3.3.2	Viktimizace obchodovaných osob	16
3.4	Zdravotní rizika a následky hrozící obětem obchodu s lidmi	19
3.4.1	Fyziologické příznaky stresu.....	19
3.4.2	Emocionální příznaky stresu	19
3.4.3	Behaviorální příznaky stresu	19
4	Výzkumná část	21
4.1	Dynamika obchodování s lidmi	21
4.2	Obchod s lidmi v České republice jako mezinárodní organizovaný zločin	29
4.2.1	Nelegální migrace v ČR.....	30
4.2.2	Obchodování s lidmi v ČR.....	32
4.2.3	Obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a provozování prostituce 34	
4.2.4	Obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování	38
4.2.5	Obchodování s dětmi	40
4.2.6	Obchodování s lidskými orgány	41
4.2.7	Zločinecké skupiny působící v České republice v oblasti obchodování s lidmi	42
4.3	Finanční šetření.....	49
4.4	Trestně právní rámec obchodování s lidmi v České republice.....	56
4.5	Preventivní strategie proti obchodování s lidmi	61
4.5.1	Primární stupeň prevence	61
4.5.2	Sekundární stupeň prevence	63

4.5.3	Terciální stupeň prevence	63
4.5.4	Systém prevence v České republice	66
5	Diskuse	76
6	Závěr.....	85
7	Zdroje	89
7.1	Monografie.....	89
7.2	WWW stránka	91
7.3	Seznam grafů.....	94
7.4	Seznam tabulek.....	94
8	Seznam použitých zkratk.....	95
9	Přílohy	95

1 Úvod

Slyšíme to poslední dobou všude. Západní civilizace roste rychlým tempem dopředu. Samozřejmě mluvíme o technologickém pokroku, o životních podmínkách obyvatel, ale i o závislosti na současné ekonomické struktuře, o závislosti na penězích. Tato závislost společně s rychlostí doby dává lidem falešný pocit, že peníze jsou jejich spásou, že jedině peníze jim zajistí kvalitní a dlouhodobý život. Nutí je k tomu systém, který je takto v současnosti nastaven. Společně s tím jde ruku v ruce oslabování morálních a etických hodnot vyrůstajících generací. Je to dáno tím, že společnost začíná stavět peníze na první místo a to i nad takové nedocenitelné věci jako je slušné chování, celé lidské osudy a dokonce i lidský život jako takový. Samozřejmě je to trochu nadnesené, ale s ohledem na růst a rozkvět něčeho takového jako je obchod s lidmi, jak se říká, obchod s lidským masem, nám ukazuje, že to možná zas tak nadnesené není.

Obchod s lidmi je v podstatě novodobé otroctví. Proti otroctví se naposledy bojovalo před více jak 100 lety ve Spojených státech. Ale přes nesporné vítězství nad otroctvím, se jeho formy, i to po tolika letech, můžou nalézt mezi námi v nedávné minulosti, v současnosti a prozatím i mohou nadále pokračovat. Ve společnosti, která si říká vyvinutá, která technologicky a ekonomicky vede ve světě a tím je i hybatelem událostí na celé planetě.

Počty obětí obchodování s lidmi se, ze statistických odhadů mezinárodních organizací, pohybují ve veliké škále. Přesněji od 800 000 až po 4 miliony. A toto číslo bohužel neustále vzrůstá. Avšak takové odhady nejsou a ani nemohou být naprosto přesné. Je to dáno hned několika skutečnostmi. V první řadě nejsou statistiky sjednoceny. Tedy jejich vyhodnocování, měření apod. Jsou oblasti a země, kde se ještě například obchodování s orgány do statistik obchodu s lidmi vůbec nezapočítává a někde zase ano. Obchod s lidmi v některých státech není chápán v negativním kontextu jako „obchod s bílým masem“, kdy se daná oběť nedostane přes hranice toho jednoho státu, ale pouze z jedné oblasti do jiné, a to stále v rámci tohoto konkrétního státu. Existují tedy odhady, že odhalené případy obchodu s lidmi tvoří zhruba 10 – 30% ze skutečného počtu případů, a až 70% případů zůstává neodhalených! [16]

2 Cíl práce a metodika

Cílem této práce je vymezit a popsat problematiku obchodování s lidmi v rámci České republiky. V první části si stanoví úkol podat výklad základních pojmů v obecné rovině a charakterizovat specifické znaky obchodování s lidmi. V konkrétní části se pak zabývá příčinami obchodování, situací v České republice a zjištění, zda-li na Českou republiku působí stejné vlivy v obchodování s lidmi jako ve světě a EU s hlavní motivací pachatelů působících v této nelegální činnosti. Budou následovat důsledky obchodování s lidmi a nastin řešení této situace.

Bude zde využito dostupných statistických materiálů, publikací, studií a písemných veřejně publikovatelných zdrojů Policie ČR, odborníků a neziskových, nevládních organizací, zabývajících se touto problematikou. Při zpracování výsledků a k dosažení stanovených cílů práce budou využity deskriptivní, historické a analytické metody. Deskriptivní metoda bude využita při obecném popisu obchodování s lidmi, jeho organizaci, historii, příčiny a důsledky. Historická metoda bude použita při sledování vzniku a vývoje obchodování s lidmi ve světě a v České republice. Analytická metoda pomůže především při srovnání světových vlivů a trendů v oblasti obchodování s lidmi a dále vývoje statistik trestných činů v obchodování s lidmi a nelegální migrace v České republice a jejich vzájemné porovnání.

3 Teoretická část

3.1 Vznik a vývoj obchodování s lidmi

Obchodování s lidmi je dnes velice organizovaná a sofistikovaná činnost prováděná různými zločineckými organizacemi. Ty se orientují převážně na soustavné a dlouhodobé páchání, dá-li se to tak říci, profesionální kriminality. Svou trestnou činnost tedy pečlivě plánují, nic nenechávají náhodě. Život v takové organizaci, respektive žití v takto náročném prostředí (nedůvěra, strach z odhalení, nervové vypětí, stres apod.) má své motivační činitele. Zpravidla to bývá vysoká finanční odměna nebo získání vlivu ve veřejném a politickém životě, tedy moci, často hraje zásadní úlohu obojí. [11]

Takto organizované a hierarchicky provázané skupiny a zločinecké organizace, nevznikly z ničeho nic. Abychom zjistili jejich vývoj a historii, je potřeba nahlédnout jednak do několika částí světa a pak také až o několik století zpátky do historie. V dobách „temného“ středověku, kdy církve zužovala nevinné a bezbranné lidi, a snažila se je utlačovat formou demagogicky a účelově upravené podoby víry, vznikaly skupinky, které měli různé cíle v různých zemích. Konkrétnější znaky, uskupení či činnost a vznik podobných skupin, lze vysledovat do 17. století, které časově sjednocuje vznik několika tajných organizací, a to celosvětově. V tomto století se střídaly dynastie v Číně, v Japonsku končí roky trvající vleklé války, střední Evropu pak devastuje třicetiletá válka a na jihozápadě Evropy se zase střídaly vlády Francie a Španělska. Poměry ve světě běžného obyvatelstva, prostých lidí, byly někdy více než tristní a nespokojenost s vládami, králi apod. se stupňovala. To zavdalo příčinu ke vzniku tajných spolků a organizací s různým posláním a úkoly. Většinou tyto skupiny vznikaly z rodin, pokrevních příbuzných, ale i z lidí rodinně nespřízněných, kteří pak museli hlavě rodiny (uskupení) složit krevní přísahu. Vzhledem k ilegálnosti těchto skupin, vznikala poměrně jasná hierarchie s propracovanou konspirativností, vlastními statuty, sankčními systémy, až po vlastní soudnictví. Vysoké počty členů pak nutili k vytvoření vlastních poznávacích značek, znamení, samozřejmě skrytých. Většina těchto společenství a klanů měla až do 19. století jako cíl napravení sociálních poměrů a odstranění cizích nadvlád v jejich zemi a většina se zpočátku ani nevěnovala kriminálním aktivitám. Avšak po změnách v mocenském uskupení v 19. století, přibližně od jeho první poloviny do začátku 1. světové války, odpadly důvody pro jejich původní snažení. Postupně se tak začala jejich činnost přeorientovávat na snahu získat kapitál a moc. Díky využívání jejich propracované konspirativnosti a organizaci tak mnohdy začali činit nelegální cestou, a to už bez žádných vznešenějších cílů. [11]

Nejdále sahající historii ze zločineckých klanů či spolků patří čínským zločineckým gangům. Jejich počátky sahají až do dob dynastie Han, což je 206 př. n. l. – 220 let našeho letopočtu. Díky představitelům této dynastie, kdy běžné obyvatelstvo bylo utlačováno a nebyl dovolen žádný projev nesouhlasu začaly vznikat ilegální spolky. Pro tyto spolky se vžil název Triády, jejichž historie sahá také až do časů dynastie Han. Cíl byl ze začátku zřetelný a jasný - boj proti tyranské nadvládě. A to jak proti Mandžuské dynastii, tak posléze i proti koloniálním nadvládám Britů a Francouzů v dobách opiových válek v 19. století. Jejich zkušenosti s nelegálním podsvětím a jeho fungováním, jsou tedy velice

bohaté a mají propracovanou organizaci a silnou vnitřní soudržnost. Struktura Triád byla dokonce víceméně stejná od jejich vzniku až do 80. let dvacátého století. V 90. letech se tato struktura zjednodušila a nyní s desetitisíčovými až statisíčovými počty svých členů expandují, především z Hongkongu do celého světa. Nedílnou součástí jejich aktivit je mimo jiné i obchodování s lidmi. U nás tak činí především ve spolupráci s Vietnamskými komunitami, kdy je využíváno jejich větší znalosti českého prostředí. [10]

Kousek od Číny, v Japonsku, se začala rodit také jedna z celosvětově působících mafií Yakuza. Stalo se tak v 17. století, kdy po skončení občanských válek a změnách v uspořádání společnosti se z původní ochrany proti banditům začala organizovaná domobrana sama přeměňovat v bandity, avšak postupem času s jasně danou organizací a strukturou. Ta má prakticky nezměněnou podobu dodnes. Skupiny Yakuza jsou organizovány, podobně jako je tomu u Triád, jako rodiny. Mají svého otce (vládce), ke kterému ostatní členové zachovávají bezpodmínečnou loajalitu. Je to dáno i zde krevní přísahou, kdy se z členů klanu stávají prakticky členové jedné velké rodiny. I zde nastal odklon od jejich původní věrnosti císaři a režimu v Japonsku, počínaje jejich vznikem, až po konec 19. století, kdy se Japonsko začalo více otevírat světu. Spolu s tím se měnila i Yakuza, kdy ke svým tradičním kriminálním aktivitám, jako jsou hazardní hry, výpalné a obchodování s ženami přibýlo i mnoho dalšího. Podobně jako triády, tak i Yakuza začala v 90. letech dvacátého století expandovat do zahraničí, kde si začala tvrdě získávat poměrně dominantní postavení. Jedná se hlavně o země geograficky blízké Japonsku, tedy Korea, Thajsko, ale i Filipíny, Latinská Amerika, v neposlední řadě samotné USA. V Evropě tak dominantní postavení nemají, avšak jejich aktivity zde byly také zaznamenány, a to včetně České republiky. [10]

Mezi další země, ve kterých začaly vznikat, pro nás dnes velice nebezpečné, mafie a gangy, patří Rusko a státy bývalého SSSR. Tyto začaly vznikat, oproti jiným zločineckým společenstvím, poměrně nedávno. Právě za dob SSSR, kdy nedostatek kvalitního zboží, potravin, ale i zbraní, aut a dalšího, to vše zapříčinilo vznikání nelegálních struktur, které se vše nedostatkové, snažily opatřit. Rozvinula se tak činnost pašování všech možných druhů spotřebního zboží, alkoholu, aut a mnoho dalšího ze zemí západně od Ruska. Spolu s tím však přicházelo i pašování drog, nelegální obchod se zbraněmi, prostituce nebo hazardní hry. V této době však bylo možné tyto činnosti konat pouze za participace

vlivných osob, které měly nebo mají nějaký podíl v řídicích nebo politických funkcích. Docházelo tak tedy k finančním podvodům, korupci, zvyšovala se hospodářská kriminalita a začalo vznikat postupně koruptivní organizované prostředí. Po rozpadu SSSR tak byly poměrně dobře nastavené podmínky pro expanzi těchto aktivit, zejména pak do zemí bývalého východního bloku, tedy včetně České republiky. V Čechách se jejich neoficiálním sídlem staly Karlovy Vary a tak ruskojazyčný zločin zde začal bujet a rozpínat se do dalších měst. [10]

Nejnovější vývoj v posledních letech, jak bylo naznačeno v úvodu a vyplývá i z některých historií mezinárodních zločineckých organizací, pak obchodování s lidmi velmi napomáhá. Jedna z velikých hybatelek změn, které v posledních několika desetiletích otřásají světovým děním, je právě globalizace. Ta díky rozmachu západního politického a ekonomického systému a zrychlování technologií a vůbec způsobu života dala kromě jejich výhod i nevýhody, a to právě ve formě větších příležitostí pro různá zločinná uskupení. Ať už k tomu, aby takováto uskupení začala působit mezinárodně nebo svoje aktivity zlepšila a rozšířila. Živnou půdou jsou pro ně například omezení hraničních kontrol mezi některými státy nebo dokonce prakticky zrušení hranic v schengenském prostoru. Příkladně v kontejnerových přístavech, kde je všude zvýšený provoz, zavádějí se systémy urychleného odbavení, dále narůstá počet svobodných přístavů a vývozních zón, tím se snižuje možnost zkontrolovat každou zásilku, třeba jenom FedEx nebo DHL, toto vše zločincům nabízí nové a nové způsoby překračování hranic. Nejenom to, ale i finanční liberalizace znásobila možnosti pašeráků s nakládáním s jejich finančními prostředky a investicemi. Mohou využívat řadu možností jak vytvořit nebo používat nové nástroje určené k přesunům svých financí po celém světě. Avšak samotné státy v těchto směrech svazuje jejich státní suverenita a jejich geografické, politické a další hranice. Díky tomu jsou tak oslabeny instituce, které mají s takovým zločinným jednáním bojovat a naopak z toho těží kriminální skupiny. Pro ně totiž hranice představují obchodní příležitosti, zatímco pro složky, pronásledující zločince, představují hranice velice těžko překonatelnou překážku. [8] Zločinci tak dokáží i mnohem rychleji reagovat na technologické pokroky a mnohdy mají, díky svému bohatství z nelegálních podniků, k dispozici pokročilejší techniku, než mají Ti, kteří je mají trestně stíhat. A to nejen díky pomalému státnímu aparátu nebo byrokracii, která zavádění takových technologií brzdí.

Mezi takové technologie patří i využívání internetu. Díky jeho anonymitě, kdy pašeráci nebo pasáci přistupují ke svým účtům z internetových kaváren, monitorují dodávky s použitím sledovacích zařízení, které využívá například FedEx a podobné firmy, tak mají širokou škálu pro podporu svých nelegálních aktivit. Díky hostování profesionálně vypadajících stránek, které jsou ve skutečnosti zástěrkou podvodného podnikání, si pak pasáci v internetových aukcích mohou prohlédnout a následně „objednat“ respektive koupit ženu podle svého výběru.

I díky těmto změnám a novým možnostem se „vrátilo“ novodobé otroctví. Vzkvétají tak obchody se sexem, s domácí a zemědělskou prací ilegálních migrantů a dalších forem této podoby zločinu. Byly vytvořeny celé nové obchodní trasy spojující země bývalého Sovětského svazu, jižní a jihovýchodní Asii, západní Afriku, Latinskou Ameriku, celou Evropu a USA. Vznikly tak propracované sítě verbířů, vyděračů, nájemných vrahů a násilníků, přepravců, bezpečných domů a dokonce online dispečerů, kteří dokážou obstarat kohokoli na základě požadovaného věku, národnosti nebo tělesného vzezření a dodat ho nebo ji i přes celé kontinenty do osmačtyřiceti hodin. [8] Toto vše postihuje mnoho obětí tohoto nezákonného trhu s lidmi, s hodnotou dosahující až miliard dolarů. Některé trasy, příležitosti nebo členy, kteří zajišťují mnohdy komplikovanou dopravu obětí nebo migrantů, přes nesčetné dopravní uzly, se vytvoří nebo vniknou jen tak mimoděk, a tak je velmi problematické, všechny tyto lidi, kteří se na tom podílejí, postihnout. Kupříkladu jde-li o jedince, který na jednom dopravním uzlu oslovuje nově příchozí, přes mobil dostává od kohosi pokyny, kam je nasměrovat a to je vše, pak fakticky ani nemusí vědět, o co se jedná, a tak ho nelze pak ani nijak postihovat. V devadesátých letech dvacátého století, díky omezení rybolovu tučňáků vlečnými sítěmi, pro snížení úhynu delfínů v Tchaj-wanu, vnikl přebytek lodí, které již nešlo používat na rybolov. Díky geografické poloze Tchaj-wanu, ležícího blízko Fu-t'ien (čínská provincie, jedno ze středisek, odkud putuje nejvíce Číňanů do celého světa), tak začali nevyužité lodě používat k převozu lidí, za účelem jejich zobchodování. [8] Podobně tedy vznikají nové dráhy a zapojují se noví lidé do této nelegální činnosti, mnohdy netušíce, jak obludného a obrovského byznysu, se stali součástí.

Pohled na velikost nelegální migrace, a s tím spojeného obchodu s lidmi, se nám může naskytnout u Evropských měst jako je Milano, Barcelona nebo Zürich, kde u klasické

městské zástavby rostou improvizované rychlostavby jenom proto, aby uspokojili základní potřeby ilegálních migrantů, „importovaných“ obchodem s lidmi. [8]

3.2 Obchod s lidmi, formy a kořeny

3.2.1 Obchod s lidmi

Při každém obchodu s lidmi, nezávisle na jeho formě, se objevují 3 základní specifikace. Jedná se o transport, vykořisťování a donucení. Dají se v různých znacích nalézt v každém případě.

Transport

Jedná se o jakékoli přemístění osoby z její obvyklé sociální struktury kamkoli jinam. Často se obchod s lidmi děje v rámci jednoho státu. Nemusí jít tedy nutně o přesun přes hranice. Může se jednat o „pouhé“ přemístění mezi sousedními regiony nebo oblastmi, obvykle z chudšího teritoria do bohatšího. Proti vlastním obětem obchodu se pak fatálně staví neznalost prostředí, často i jazyková bariéra. Obchodníci si toho jsou samozřejmě dobře vědomi a využívají toho.

Donucení

Obchodníci nabízejí velice často práci, u které zamlčí důležité údaje nebo nepravdivě informují o druhu práce, odměně či o pracovních podmínkách. Zneužijí pak důvěry obětí a umně využijí lsti, případně vzniklé závislosti, tuto závislost, úzkost a tíseň cíleně přiživují, a to bohužel včetně donucování pomocí přímého násilí nebo pod bezprostřední pohrůžkou násilím.

Vykořisťování

Zahrnuje již všechny formy samotného využívání obětí v obchodu s lidmi, jako je novodobé otroctví, nucené práce, sexuální zneužívání a další.

Formy vykořisťování jsou uvedeny v definici obchodu s lidmi podle Protokolu o prevenci, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zejména ženami a dětmi, doplňujícím Úmluvu OSN o boji proti mezinárodní organizované trestné činnosti z roku 2000. V roce 2004 pak byla tato definice uvedena do souladu i s českým trestním zákonem.

Podle mezinárodně uznávané definice obchodu s lidmi, která je obsažena ve výše uvedeném Protokolu, má obchod s lidmi 3 základní složky, které odpovídají 3 základním znakům obchodování. Zjednodušeně lze vše podstatné z Protokolu shrnout v následující tabulce č. 1.

Tabulka č. 1 – Složky a znaky obchodu s lidmi [16]

Složky obchodování s lidmi		Znaky obchodování s lidmi
JEDNÁNÍ	Obchodováním s lidmi se rozumí najímání, přepravování, převádění, přechovávání nebo přijímání osob	TRANSPORT
PROSTŘEDKY	Na základě vyhrožování, použití síly či jiných forem nátlaku, pomocí únosu, podvodu, lži či zneužití moci nebo bezmoci osoby, případně poskytování či přijímání finančních prostředků či jiných výhod k získání souhlasu osoby, která má v moci jinou osobu	DONUCENÍ
ÚČEL	S úmyslem tuto osobu vykořisťovat	VYKOŘISŤOVÁNÍ

Určujícím znakem u obchodu s lidmi je tedy transport lidí za pomoci jedné z forem donucení a to za účelem vykořisťování. [16]

Jako možné rozdělení na formy obchodování s lidmi lze zjednodušeně rozdělit na formu nelegálního převádění lidí přes státní hranice a dále na formu, kde se využívá únosů. V případě obchodu s lidmi, jako formy nelegálního převaděčství, bývá modus operandi pachatelů rozdělen na tyto 3 části:

1. Shánění lidí, kteří z různých důvodů (politické, ekonomické a další) chtějí opustit svou zemi do země s lepšími podmínkami (údajně, tedy s falešnými přísliby).
2. Nelegální převod lidí do cílové země, pomocí dalších nelegálních a zločinných a nemorálních praktik (podvody, lsti, padělání dokladů, omezování na osobní svobodě, vydírání) a to zpravidla za vysoké peněžní odměny, které nezřídka kdy mají za cíl ekonomickou závislost běžence nebo rodiny na obchodnících.

3. Zneužití závislosti nebo podmínek „zákazníků“ a jejich vydírání, zotročení a další (ženy zpravidla prostituci, muže pak k drogovému dealerství, krádežím aut, distribuci padělaných peněz apod.) v cílové zemi. [11]

Země určení, kam uprchlíci proudí, pak rozlišují, zda-li oběti uprchli z důvodů politických nebo hospodářských. Mimo jiné i podle toho je jim pak poskytnut azyl či nikoli.

Formami obchodu s lidmi hlavně rozumíme účely, za kterými jsou lidé obchodováni, kde pak základním účelem obchodu je vykořisťování. Vykořisťování má různé podoby a podle jeho druhů tak rozeznáváme 6 základních forem obchodu s lidmi. Většina je pak formou za sexuálními účely. [16]

3.2.2 Formy obchodu s lidmi

3.2.2.1 Práce v sexuálním průmyslu, včetně prostituce

Pro tuto formu je k dispozici nejvíce informací. Obchodovaná osoba je zneužívána pomocí neznalosti prostředí, ve kterém se nalézá, často tedy i jazyka, dále dochází k její manipulaci a k omezování pohybu. Nejsou výjimkou ani otrocké podmínky. Oběti pak často pracují v nehygienických podmínkách, s nemožností vyžadování kondomů, s velkým počtem klientů, nucení pracovat ve špatném zdravotním stavu, bez dostupnosti zdravotní péče. Obchodníci využívají u obětí drogové závislosti a samozřejmě pak pomocí izolace a omezování pohybu dosahují větší kontroly nad obchodovanou osobou. [16]

3.2.2.2 Domácí práce

Zde dochází k naprosté izolaci osob, které se využívají k práci v soukromých prostorách jiných osob. Opět dochází k otrockým podmínkám, jako je velice dlouhá pracovní doba, nemožnost odpočinku, nedostatek jídla a společně s tím je zde i nebezpečí sexuálního vykořisťování, které může vést až k sexuálním službám zaměstnavateli, násilí, nevyplácení mzdy, apod. [16]

3.2.2.3 Nucené práce

Mezi nucené práce se velice často řadí práce v zemědělství, stavebnictví, ve spotřebním a potravinářském průmyslu a dále v uzavřených dílnách, kde jsou lidé nuceni pracovat v otrockých podmínkách, v tzv. „sweatshopech“. Opět i zde se vyskytují otrocké podmínky, tedy nevyplácení mezd nebo vyplácení pouhého směšného zlomku skutečné

mzdy, závislost na obchodnících. Zajímavostí zůstává, že v případě sexuálního vykořisťování a domácích prací, oběťmi bývají častěji ženy, zatímco u nucených prací jsou to především muži. [16]

3.2.2.4 Sňatek

Zde se obchoduje zásadně se ženami. Sňatek je zde využit jako jedna z možných pák na oběti. Nevěsta často bývá z chudé země, či oblasti a díky soukromoprávnímu charakteru sňatku se pak velice těžko zasahuje do jeho vnitřních záležitostí. Žena je využívána k nuceným pracím, prostituci, vykořisťování apod. Navíc, díky pobytovému statutu manželky, který je vázán na manželství a až v případě jeho rozpadu hrozí sankce deportace zpět do své chudinské země, se tento stav stává pro oběť další překážkou. [16]

3.2.2.5 Žebrota

V Evropě tolik nevyužívaná metoda, v jihovýchodní Asii však velmi hojná. Jedná se o zneužívání starších lidí, dětí nebo dokonce nějak handicapovaných lidí, k žebrotě a tím získávání peněz z nich. [16]

3.2.2.6 Odjímání orgánů

V tomto případě se nejedná o obchodování s lidmi jako takové. Respektive není to, to co se běžně rozumí pod pojem obchodování s lidmi. Jedná se zde o obchodování s lidmi za účelem vyjmutí orgánů a jejich následnému prodeji. To celé se pak bere jako obchod s lidmi. [16]

3.2.3 Kořeny obchodování s lidmi

Kořeny obchodu s lidmi se rozumí příčiny a faktory, které vedou k tomu, že se s lidmi obchoduje. V terminologii, která vychází z angličtiny, jsou pak stanoveny 2 hlavní druhy příčin. A to tzv. push faktory. Tedy faktory, které „tlačí“ lidi například do nespokojenosti se životem v jejich dané oblasti či zemi a hledají tak alternativy v zahraničí, kde se pak snáze dostanou do spárů obchodníků. Tyto faktory tedy tlačí potenciální oběti pryč ze země původu. Druhou skupinou faktorů jsou pak faktory pull. Tyto faktory působí v zemi přijetí obětí, jsou to tedy faktory, které způsobují možnosti příjmu takových osob. Například umožňují zlepšit si migrantům jejich životní situaci. Takovou příčinou, tedy příčinou spojující push i pull faktory dohromady je nerovnoměrné rozdělení bohatství ve světě. Lidé z chudých oblastí jsou často svojí životní situací nuceni opouštět svá rodná místa, protože je zde zatěžko zajistit jim, jejich dětem, rodině a blízkým bytí by šlo jenom o

jídlo a tito lidé jsou pak náchylnější k tomu přijmout jakoukoli práci, bez ohledu na skryté nebezpečí manipulace a zneužití v nucených pracích, vykořisťování, otročině. Je tedy nasnadě, že se pak lehce stávají obětmi obchodů s lidmi. Spolu s tím samozřejmě souvisí i neochota obyvatel bohatších oblastí světa pracovat pro ně v podřadnějších zaměstnáních a profesích, a tím je automaticky vytvářen a budován prostor pro nabídku těchto méně atraktivních a méně lukrativních prací lidem v daleko zoufalejších životních situacích. Spolu s tím souvisí i různé nařízení a legislativa spojená s migrací, kdy obchodníci využívají i nelegálního pobytu svých pracovníků jako záminku k dalšímu vydírání. Spolu s tím prohlubují nedůvěru ve fungování státního aparátu, která už tak může být nabouraná ze země jejich původu, kdy bývá státní aparát minimálně stejně zkorumpovaný, často ale zkorumpovanější až nefunkční. [16]

„Dalšími faktory, které přispívají k existenci obchodu s lidmi, jsou vysoké zisky a malé riziko odhalení pro obchodníky, nerovnost příležitostí pro muže a ženy a nízké postavení žen, rozvojové programy mezinárodních institucí i jednotlivých vlád, korupce státních i mezinárodních orgánů a institucí, občanské nepokoje a vojenské konflikty a tradiční praktiky v některých zemích (např. chrámová prostituce v Indii a Nepálu).“ [16]

3.3 Oběti a viktimizace obchodovaných osob

3.3.1 Oběti obchodu s lidmi

Nejčastějšími oběti na základě empirických zkušeností a statistických údajů jsou především:

- Ženy – samoživitelky, rozvedené nebo ovdovělé, bez podpory vlastní rodiny, ve vážné rodinné situaci, pracující v sexuálním průmyslu (toto platí i pro muže)
- Lidé žijící v oblastech s vážnými ekonomickými, politickými nebo sociálními problémy
- Ženy i muži s nízkým vzděláním, případně s inteligentním deficitem
- Děti vyrůstající na ulici a mladiství z chudých rodin
- Nezaměstnaní a lidé hledající brigádu v zahraničí
- Děti na útěku, se zkušenostmi s domácím násilím, s poruchami chování a se sociálně patologickým chováním
- Migranti, uprchlíci [16]

Ženy a děti tedy patří mezi hlavní potenciální oběti a jsou tím tedy nejvíce ohroženi. Na základě odhadů, tvoří ženy 56% z celkového množství obětí, které jsou vykořisťované pracovní a celých 98% sexuálně. V EU je pak dle odhadů celkové množství obchodovaných osob až několik stovek tisíc. V ČR se podle odhadu nevládních organizací tato problematika dotkne několika stovek případů ročně. [32] Podle oficiálních statistik České republiky bylo v roce 2011 identifikováno celkem 51 obětí. Oproti roku 2010 to představuje pokles. Z toho 11 bylo identifikováno individuálně a zbylých 40 ve skupinách. Jedná se tu o mírné zkeslení nebo spíše o nedokonalost systému policejního vyšetřování, kdy u větších případů, při sepisování protokolu o oběti trestného činu, lze zaškrtnout pouze jednu ze tří možností. Buď jde o oběť jako muž, žena nebo skupina. V roce 2011 tak nebyl identifikován ani jediný muž, ale pouze 11 žen (z toho v 9 případech šlo o osoby mladší 18 let a u pěti případů byly dokonce mladší 15 let) a u zbytku byly oběti označeny jako skupiny. [20] U těchto statistik se samozřejmě jedná pouze o osoby, respektive oběti, které byly faktickou součástí nějakého případu. Díky povaze trestného činu obchodování s lidmi však nelze říci, ani přibližně odhadnout, kolik takových osob nebo případů obchodování s lidmi mohlo policejnímu vyšetřování uniknout.

Podobně je na tom pak i statistika občanů České republiky, kteří se stali oběťmi v zahraničí. V Evropě stále neexistuje ustálené a sjednocené hodnocení, sledování a schraňování dat z této nelegální činnosti. Teprve se pracuje a vyvíjí jednotný informační systém, ze kterého by bylo možno čerpat. Jsou však problémy ve shodě na rozsahu sbíraných dat, jejich specifikaci, hloubce, účelnosti a dalších faktorech. I přesto, že už existují alespoň nějaké informace od zahraničních partnerů PČR [Policie České republiky], MV [Ministerstva vnitra], ambasad a zahraničních úřadů, tak je rozhodně nelze považovat za souhrnné nebo nějak statisticky použitelné. Z roku 2011 se tak lze dovědět o českých obětech v zahraničí ze zemí Velké Británie, Belgie, Itálie, Nizozemska a Švédska. V Belgii a Itálii je znám jeden případ, kdy v obou zemích byla žena donucena k poskytování sexuálních služeb. V Nizozemsku to pak byli ženy 2 a jeden muž. Ve Švédsku nejsou známy přesné počty, ale i zde jsou zjištěny případy prostituce žen pocházejících z východní Evropy, včetně žen českých. Tyto případy pak potvrzují obecné statistiky, že nejčastější obětí obchodu s lidmi jsou ženy a to za účelem sexuálního vykořisťování. Jedinou výjimku zde tvoří Velká Británie. V ostrovním království bylo

zjištěno 31 osob s českým občanstvím, z toho 26 z nich zde bylo vykořisťováno pracovní a 5 sexuálně. V 23 případech pak šlo o muže a u zbylých 8 případů o ženy. [20]

3.3.2 Viktimizace obchodovaných osob

Viktimizací osob se rozumí proces, ve kterém se člověk stává obětí trestného činu. Viktimizaci osob lze rozdělit do několika etap:

a) Fáze před odjezdem

Zde se jedná hlavně o způsob vycestování ze země, respektive jakým způsobem se subjekty stali obětí obchodu s lidmi. Buďto byly oběti uneseny nebo podvedeny, přislíbenou prací v rámci legální ekonomiky, případně chlácholeny planými sliby a polopravdami, případně oběti mlhavě tušili rozsah své práce, ale nemohli znát rozsah ponižování, nízkých životních podmínek apod. Oběti se dokonce mohli stát terčem obchodníků až v cílové zemi. Z toho pak vychází možnosti prevence, kdy před vycestováním do zahraničí, může předat lékař nebo lékařka informace o preventivním chování, které může pomoci k bezpečnému hledání práce v zahraničí. *„Téměř všechny odborné studie poukazují na skutečnost, že mnoho obchodovaných žen a dívek v době obchodování má za sebou zkušenost se sexuálním násilím v dětství či zneužíváním ze strany partnera či rodiny. Tyto osoby jsou oslabené v případné obraně vůči psychickému i fyzickému násilí ze strany obchodníků.“* [16]

b) Přeprava a tranzitní země

Ve chvíli kdy osoba opouští místo, kde žila, již lze hovořit o přepravě. Tuto fázi opět doprovází podvody, lži, nátlak, vyhrožování zneužitím moci a to vše i třeba za pomoci drog. Dále pak samozřejmě nastupuje i fyzické a psychické násilí, včetně únosu, atd. K nátlaku je pak používáno různých metod týrání od odpírání spánku, jídla a lékařské péče až po celkově nelidské podmínky cestování, které mohou být životu nebezpečné. Ze statistik ale vyplývá jeden paradoxní faktor, a to že většina obětí vycestuje dokonce dobrovolně za vidinou lukrativní práce. [16] V této úzké souvislosti zde lze zmínit hledisko kriminalistické viktimologie v návaznosti na termín obět' a újma. Újmou zde rozumějme objektivně vzniklé poškození práv a svobod oběti, chráněných trestním zákonem, kdy obět' sama nemusí nutně pociťovat zprvu jakoukoli újmu. Tímto prismaem pohledu se defacto obět'mi stávají i osoby, které si z části vlastně samy „spoluzavinily“ vlastní újmu tím, že

dobrovolně podstoupily rizika, spojená s opuštěním svého původního prostředí. Nicméně v tomto stádiu dochází k přímému následku jednání pachatele, kdy celý proces vzniku této újmy se nazývá primární viktimizace. [28] Takže fenomén únosu není až tak častou záležitostí, jak by se na první pohled mohlo zdát. Během cestování pak dochází k tomu, že mnoho běženců utrpělo zranění či během cesty onemocnělo. Je to dáno i faktem, že je s nimi zacházeno jako se zbožím, kdy jde především o minimální náklady a maximální zisk pro pachatele. Jeden z významných momentů, který se může přihodit během cestování je tzv. iniciální trauma. Toto trauma vychází z poznání obchodované osoby, že čelí nebo spolu se skupinou osob, čelili smrtelnému nebezpečí v rámci jejich cesty. Trauma je pak doprovázeno šokem a odhaduje se, že je to jedna z příčin pozdější neschopnosti obětí si vybavit podrobnosti jejich zážitků (jako přeprava, osoby a další detaily).

c) Pobyty v cílové zemi

Cílová země je země, kde oběti jsou již v konečné fázi obchodu s nimi, jsou tedy již nuceni dělat práce nebo činnosti, které byly účelem jejich obchodu. V místě určení je tímto obchod dokonán, na obětech probíhá často kruté násilí, absolutní kontrola, dochází k fyzickému i psychickému vyčerpání oběti. Pokud jde o Českou republiku, ta se řadí mezi země, které slouží jednak jako vlastní cíl obchodu, tak i tranzit, ale je zde dokonce i původ obchodovaných osob.

d) Dlužní otroctví

U obětí jsou pak uměle vytvářeny jejich dluhy respektive zadlužení. Za samotný transport, ubytování nebo dokonce „koupí“ jejich osoby apod. Dluh je pak neúměrně navyšován a využívá se jako způsob nátlaku. Závislost obětí se dále zvyšuje díky odebrání osobních dokladů, dokumentů a dalších věcí, které znemožňují jejich identifikaci i případný svobodný pobyt a pohyb. K jejich izolaci přispívá i velice často neznalost místního jazyka, prostředí a samozřejmě samotná situace. Kromě zdravotních problémů vznikají i psychické. Dotčená osoba nedůvěřuje nikomu a ničemu, má neustálý strach, je silně rozrušená, nervózní, nekomunikuje s okolím a tak dále.

e) Útěk nebo vysvobození

Naštěstí jsou případy, kdy výše popsané utrpení a viktimizace obětí končí. Viktimizace osob však nemusí končit jejich útekem nebo osvobozením. Pokud poškozené osoby nejsou zaneseny jako oběti trestného činu, nedostanou tedy tolik potřebnou pomoc a můžou se stát obětí znovu nebo jsou bez pomoci deportovány zpět do své domovské země. Může tedy vznikat tzv. sekundární viktimizace, způsobená nevhodným chováním svého bezprostředního, ale i vzdálenějšího okolí. Tím mohou být rodiny obětí, jejich sousedi a je-li případ medializován, tak pak bohužel i novináři bulvárního tisku. Čili sekundární viktimizace vzniká v případě nedořešených/ nevyřešených psychických problémů, a to na základě trojice hlavních pocitů. Pocitu nedůstojnosti, nespravedlnosti a izolace. Je nešťastné, že na sekundární viktimizaci mohou mít svůj podíl i orgány činné v trestním řízení. Proto této problematice věnuje kriminalistická věda poměrně zásadní pozornost, neboť smyslem ochrany oběti je i zmírnění škodlivých následků újmy, kterou oběť utrpěla. Nejčastější způsoby jak utrpení obětí končí, bývá tedy samotný útek, dále pomoc policistů, kteří obchodníky odhalili nebo zprostředkování pomoci od zákazníka, rodiny či náhodné osoby. Jak jsem uvedl výše, utrpení úplně končit nemusí, záleží, jakým způsobem je oběti následně pomáháno, přijde-li pomoc a pokud onu vlastní pomoc vůbec přijme. [16]

S poslední fází je spojen i pojem reintegrace. Tento pojem označuje návrat postižených osob do země původu, spolu se zajištěním krizové intervence, lékařských vyšetření a dalších služeb, které pomáhají s jejich resocializací a reintegrací. Společně s tím i cizinci mohou využít podobných služeb, kdy během jejich návratu jim je poskytována odborná asistence, zajištěna doprava apod. Je možno i dohodnout sociální služby v místě návratu. V České republice takové služby zajišťuje několik nevládních organizací (např. La Strada, Česká charita, ...). Tyto služby a jejich náročnost či objem, se pak odvíjí od zážitků obětí. Proces znovu začlenění je obecně velice náročný a jeho délka je většinou dána délkou strádání oběti v obchodnickém koloběhu, společně s minulostí oběti. Velikou roli zde hraje její minulost. Zdali měla klidné dětství nebo naopak pochází z dysfunkční rodiny či vyrůstala v rizikovém prostředí apod. V procesu resocializace je tedy zapotřebí aktivní zapojení všech lidí v blízkosti oběti, především udržování motivace ke změně u oběti, protože ta nejvíce časem slábne. [16] Společně s tím je zapotřebí dodat pomoc v co nejkratším čase. Čím déle se s tím otálí, tím těžší je pro oběť dosáhnout kvalitního a smysluplného života. Veškerá zdravotní rizika a následky, hrozící takovýmto zacházením s oběťmi obchodování s lidmi shrnuje následující kapitola.

3.4 Zdravotní rizika a následky hrozící obětím obchodu s lidmi

Obchodované osoby jsou ve velkém ohrožení svého zdraví. Je zřejmé, že to je v přímé souvislosti s měrou krutosti obchodníků a jejich zacházení s „klientelou“. Bohužel kruté zacházení a utrpení obětí sebou nepřináší pouze fyzickou bolest, ale společně s ní i psychickou a to společně s dalšími faktory prohlubuje utrpení a v mnoha případech zanechává dlouhodobé, někdy dokonce trvalé následky. Toto přímé ohrožení vyvolává u postižených stres. Stres je podle definice z wikipedie: *„Souhrn fyzických a duševních reakcí na nepříjemný poměr mezi skutečnými nebo představovanými osobními zkušenostmi a očekáváními. Podle této definice je stres odpověď, která v sobě zahrnuje jak fyzické, tak i psychické složky. Jinými slovy, stres je stav organismu, který je obecnou odezvou na jakoukoli výrazně působící zátěž – fyzickou nebo psychickou. Při stresu se uplatňují obranné mechanismy, které umožňují přežít organismu vystaveného nebezpečí.“* [39]

Při dlouhodobém nebo i kratším, zato velice intenzivním působení stresu v takovýchto podmínkách pak dochází k celé řadě nemocí, zranění, psychických problémů a dalších příznaků stresu. Podle publikace vydané WHO se na základě působení takto extrémního stresu objevují 3 příznaky stresu.

3.4.1 Fyziologické příznaky stresu

Mezi ty patří časté nucení na močení, stáhnutý žaludek, nechutenství, ztráta sexuálního apetitu a libida, bolesti v končetinách, dvojité vidění, svalové napětí v oblasti páteře, sevřený krk, bolesti břicha a průjem, apod.

3.4.2 Emocionální příznaky stresu

Pocity trápení se, pocity únavy, tísně, starosti, nestálá nálada, ztráta empatie, zvýšená podrážděnost, úzkost, popudlivost, stažení ze sociálního kontaktu a další.

3.4.3 Behaviorální příznaky stresu

Zvýšená nemocnost, nerozhodnost, zvýšení úrazovosti, zhoršená kvalita práce, neodpovědnost, větší náchylnost k negativním návykům (kouření, pití alkoholu, drogy), ztráta k chuti jít nebo přejídání, nekvalitní spánek atd.

Stres tedy ovlivňuje zdraví obchodovaných osob a to pomocí 4 cest – přímou cestou (fyziologická reakce – srdeční choroby, oslabení imunitního systému, alergie, kloubní onemocnění, hypertenze, atd.), interakční cestou (vzniká pouze u jedinců, kteří již před ovlivněním stresem, byli k onemocnění náchylní nebo měli předpoklady) a cestou nemocného chování (problémy se spánkem, změny chuti k jídlu a další). Z výše zmíněného je tedy zřejmé, že ze stresu vznikají mnohé problémy, dokonce se zavedl i pojem stresová nemoc, čímž se označuje skupina nemocí jako je esenciální hypertenze, ischemická choroba srdeční, uplatňuje se i v patogenezi rakoviny, vředové choroby, alergické reakce, snížení odolnosti, rozvoj alergické reakce, astma, ekzémy, bolesti v zádech, poruchy trávicí trubice, u žen poruchy menstruačního cyklu, problémové těhotenství, větší náchylnost na potrat a v neposlední řadě, již u všech, i posttraumatická stresová porucha. Veškeré zdravotní riziko vyplývající ze zneužívání a jeho následky přehledně ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 2 – Zdravotní rizika a následky u obchodování s lidmi [16]

Tělesné týrání	Tělesné zdraví
Vražda Bití Extrémní teploty Nedostatek spánku Absence lékařské a další péče Nedostatečná výživa Deficit osobní hygieny, přístřeší	Smrt Modřiny, lacerace, rány Popáleniny, omrzliny Vyčerpanost Deteriorace Malnutrice Stres, kožní infekce, snížená imunita
Sexuální zneužití	Reprodukční zdraví
Vaginální, orální a anální koitus Znásilnění Nechráněný koitus Perverzní a SM praktiky Nucení k prostituci	Poranění Trauma Sexuálně přenosné choroby, HIV/AIDS, nechtěné či předčasné těhotenství, potrat Smrt, poranění Poruchy menstruačního cyklu, bolest, v malé pánvi sterilita
Psychické zneužívání	Psychické zdraví
Vyhrožování, ponižování, Urážení, zesměšňování, odmítání pomoci a kontaktu s blízkými osobami, emocionální manipulace, izolace, vytváření závislosti	Suicidální chování, úzkost, poruchy se spánkem, noční můry, poruchy paměti, disociace, somatizace, deprese, obtíže se soustředěním, změna identity a sebehodnocení, sebepoškozování, riziko rozvoje duševních nemocí
Nucená závislost na drogách a alkoholu	Dopad zneužívání na zdraví
Z důvodu poddajnosti oběti a jejich zneužití k prostituci, těžké a po dlouhou dobu vykonávané práci, ke snížení autoprotektivních	Participace na nechtěném sexu a na rizikovém sexuálním chování, zaměření pozornosti oběti na obchodování s drogami, poškození

reakcí, jako prevence útěků, odchodu a vyhledání pomoci	somatického zdraví (mozkové funkce a onemocnění jater)
Sociální restrikce a manipulace	Sociální zdraví a pocit blaha
Restrikce volného času, aktivit, kontaktů, informací, časté přemísťování, absence podpory, manipulace ze strany obchodníků, odmítání lékařské péče, soukromí	Izolace, vyloučení, zvýšená zranitelnost k infekcím a poškození, neschopnost navázat vztah a vyhledat pomoc či podporu, pocity osamocení, odcizení, potíže s reintegrací, deprivace
Ekonomické vykořisťování	Životní podmínky
Do výše vyhnáný dluh a úroky za splácení, konfiskace výtěžku, nucená akceptace vykořisťování těžkou po dlouhou dobu vykonávanou prací či počtu klientů k sexu	Nedostatečné bytovací podmínky, nedostatečná hygiena, výživa, nedostatek ochranných a lubrikačních prostředků, riziko užívání analgetik, barbiturátů či hypnotik, zamítání návratu domů bez peněz, přizpůsobení prostředí
Právní nejistota	Právní zabezpečení
Konfiskace osobních a cestovních dokladů Pod trestem vynucovaná poslušnost Absence zdravotního a sociálního pojištění Ilegální pobyt Absence školní docházky	Hrozba vězení, detence, neschopnost či obtíže vyhledat lékařskou péči, úzkost a trauma z participace na kriminálních aktivitách, ohrožení života, špatné podmínky při deportaci, riziko znovuoobchodování, vzdělanostní deficit
Vykořisťování prací	Pracovní úrazy či nemoci
Nebezpečné práce, nevyhovující pracovní podmínky, nedodržování bezpečnostních pravidel, nepoužívání ochranných pomůcek, tresty a postavení otroka	Těžké až smrtelné úrazy, otravy, zvýšená zranitelnost vůči infekcím, vyčerpanost, malnutrice, úzkost, stres, deprese, zneužití ze strany obchodníků či partě mezi sebou
Marginalizace	Sekundární viktimizace
Kulturní a sociální vyloučenost, jazyková bariéra, limitovaný přístup k lékařské péči a jiným službám, kulturní odlišnosti příčinou limitované péče, postavení imigranta, nedostatek informací	Absence prevence, nedostatečná následná péče a sociální podpora, závislost na svém obchodníkovi, pocit opuštěnosti, diskriminace, nerespektování lidské důstojnosti a upírání některých lidských práv, nízká etická a profesionální úroveň odborníků

4 Výzkumná část

4.1 Dynamika obchodování s lidmi

V této kapitole se budeme zabývat především migrací obyvatel, protože migrace je úzce spjatá s obchodováním s lidmi. Migrace jako taková zobrazuje stav společnosti. Je živena nespokojeností nebo spokojeností obyvatel v dané části světa. Odráží tedy stav a podmínky zemí, států apod. V současnosti je migrace o mnoho lehčí, díky zmírňování podmínek pro migraci, zmenšení kontrol na státních hranicích, případně jejich úplné zrušení a dále díky vládním i nevládním a neziskovým organizacím, které pomáhají

migrantům, je tedy migrace mnohdy jednodušší, než tomu bylo v minulosti. To ale zároveň napomáhá i obchodování s lidmi. Mnohdy se stává, že i migrant, který pobývá na našem území legálně, se zapojuje do kriminálních činností. Ne vždy nelegální migranti jsou zde jako kriminální živly, ale mnohdy je k tomu nelehké okolnosti mohou donutit. Příčin růstu masové migrace je tedy mnoho. Patří mezi ně lepší informace o možnostech cestování, což může působit motivačně pro cestu, spolu se snižováním „neznáma“, a tedy odpadávaním psychického bloku k vycestování a to i díky levnějším možnostem spojení s přáteli, rodinou, ale i levnější možností cestovat. Dále samozřejmě zhroucení sovětského bloku, které ovlivnilo miliony lidí a jeho důsledky se již řešili v kapitole o historii obchodu s lidmi a ruskojazyčných mafí. Dosud však nebyla zmíněna jedna z dalších důležitých příčin a tou je hledání levné pracovní síly. Mnozí zaměstnavatelé pod tlakem co nejnižších nákladů umožňují a přímo hledají zaměstnance z jiných zemí, které mohou dát na „podřadné“ práce, které místní lidé nechtějí vykonávat nebo na práce, které mohou migrantům proplácet za nižší mzdu než u rodilých zaměstnanců. Zaměstnavatelé tak často lobují za snazší imigrační pravidla a předpisy. To vše se napojuje na globální trh s pracovní silou a díky podmínkám mnohých migrantů, kterých pak pašeráci využívají, se z nich stávají otroci dnešní doby. Za posledních 10 let bylo z jenom z jihovýchodní Asie propašováno 30 milionů žen a dětí. Toto odvětví sice nepřináší největší zisky, prvenství si dosud nechává obchod s drogami, ale na druhou stranu patří k těm nejrychleji rostoucím. I proto se zvyšuje migrace, kdy nelegální obchodníci podporují tyto snahy a snaží se těžit ze zoufalých situací migrantů. V roce 2004 bylo ve světě napočítáno až 175 000 000 zdokumentovaných migrantů, kteří se posouvali mezinárodně, což jsou celé 3% světové populace. Dále jsou migranti, kteří se posouvají vnitřně, tedy pouze v rámci jednoho státu. Těch bylo 150 000 000 jenom v Číně. Mezi hlavní cílové destinace migrantů patří nejvíce Amerika s Evropou. Jenom v západní Evropě je 30 000 000 lidí narozených mimo starý kontinent. Například v 90. letech jistý Pákistánec vydělal na obchodování s lidmi a masových přesunech až 15 milionů dolarů jako čistý zisk. Jenom během 3 let dokázal zajistit dopravu 10 000 Bangladéšanů do Itálie, samozřejmě ilegálně. [4] Toto odvětví nelegálního zločinu je, jak plyne z výše uvedených čísel, obrovské. Navíc roste a růst i nadále bude, protože má k tomu vyhovující podmínky. Ať už se jedná o narůstající rozdíl mezi chudšími a bohatšími státy, dezinformace a podmínky potencionálních obětí nebo

rostoucí zkušenosti, organizace a technická vyspělost pašeráků a nelegálních obchodníků či převaděčů.

Podle zprávy o situaci v oblasti migrace v České republice z roku 2003 vydané ministerstvem vnitra, můžeme v Evropě vysledovat 3 základní směry přesunů ilegálních migrantů, které mají společný cíl – vyspělé země západní Evropy. Tyto směry proudí z vnitrozemí Ruska, ze severní Afriky a z Turecka. Při těchto prouděch, pak Česká republika tvoří tranzitní zemi. Z posledních let plynou znepokojující informace o rostoucím počtu organizovaných převaděčů i z prostředí mezinárodního terorismu. Existují odhady počtu ilegálních migrantů. Ty se pohybují mezi 500 000 až 750 000, kdy ceny za přepravu jedné osoby se pohybují od 2 500 – 15 000 amerických dolarů. Z toho lze odvodit i obrovské zisky překupníků. Odhadované ceny za osobu více upřesňuje tabulka níže. [16]

Tabulka č. 3 – ceny za nelegální přepravu osob [16]

Trasa	Cena za osobu
Kurdistán – Německo	3000 \$
Čína – Evropa	10000 – 15000 \$
Čína – New York	35 000 \$
Pákistán/ Indie – USA	25 000 \$
Severní Afrika – Španělsko	2000 – 3000 \$
Irák – Evropa	4200 – 5000 \$
Istanbul – Evropa	500 – 2500 \$
Libye - Itálie	2000 – 7000 \$
Somálsko – Libye	5000 \$
Řecko – Itálie	2500 \$

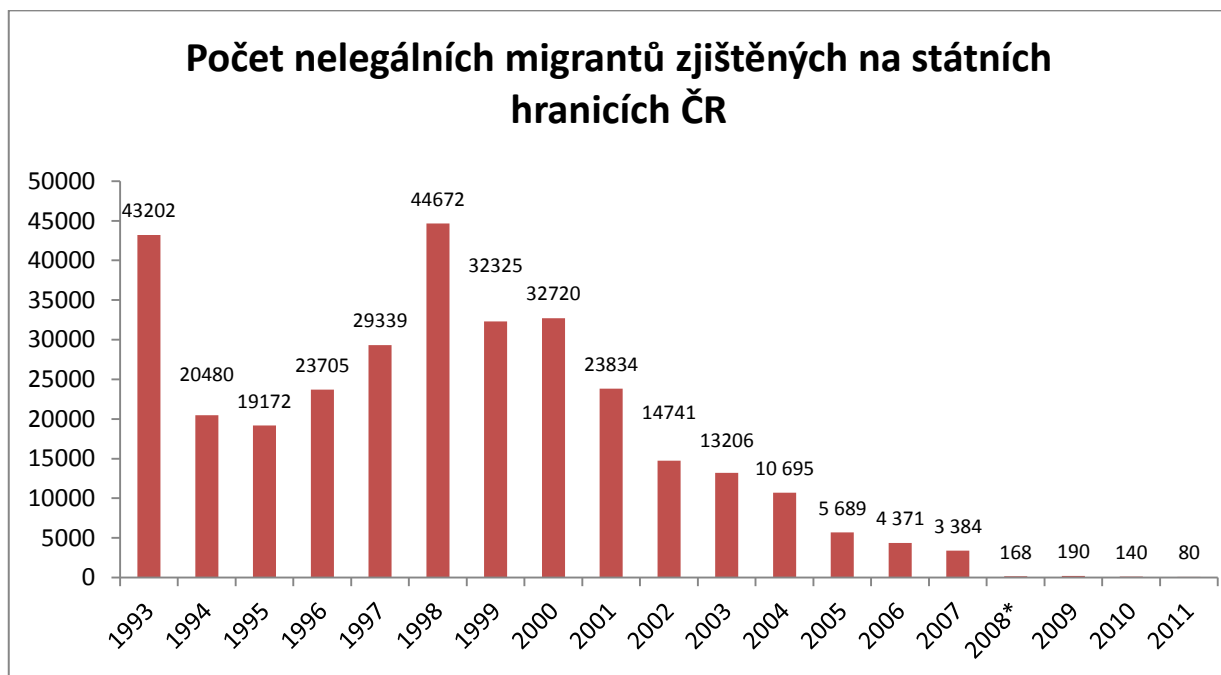
Ceny ve výše uvedené tabulce jsou orientační a mnohdy se liší případ od případu. V Albánii například překupníci, kteří „adoptují“ profesionální žebráky, nabízejí rodinám s velice svízelnou životní situací, že koupí jejich děti, někdy i ještě nenarozené, za 5 000 dolarů. V roce 2003 se zase stal případ, kdy otec prodal své dítě za televizi. V Itálii byl zaznamenán případ koupě dítěte od překupníka za 6 000 dolarů. [4] Z posledních zpráv o činnosti ÚOOZ pak plyne informace, že překupníci si přilepšují čistým ziskem vždy o miliony českých korun. Průměrná částka za převedení jednoho migranta se pohybuje okolo 10 000 Eur.

Ilegální migranti vycestovávají ze své země především ze 2 důvodů (ty do sebe shrnují několikero důvodů, avšak se stejnou podstatou). Jednak z neúnosných životních

podmínek díky ekonomické situaci nebo díky situaci politické. Migranti se tak dělí na 2 skupiny, na migranty politické a migranty ekonomické. Ať už jsou tito lidé donuceni opustit svoji vlast z jakýchkoli důvodů, které bývají většinou na hraně lidskosti a přihlédneme-li k ceně nelegální přepravy, lze si pak domyslet podmínky, na které jsou, vzhledem ke své složité životní situaci, tito běženci nuceni přistoupit. Většinou pro získání takové sumy peněz prodají veškerý svůj majetek. Podmínky nastolené překupníky, s ohledem na nelegálnost činnosti a maximalizaci jejich zisku, se pak dostávají prakticky pod jejich neomezenou kontrolu. Z toho vyplývá, že podmínky, za kterých se pak transport odehrává, je nelidský. Existují i případy 50 lidí v cisterně s kaolinem nebo 4 lidí v kufru osobního auta. Podobné excesy jsou pak nuceni snášet i při „ubytování“ ve vnitrozemí cílové či transferní destinace. Oběti jsou považovány v podstatě za zboží, a tudíž jsou „skladovány“ v různých sklepních prostorách, nepoužívaných průmyslových budovách nebo malých bytech. Obchodníci pak následně vymáhají vzniklý dluh na svých „klientech“ a to s pomocí již výše zmíněného vydírání, psychickým nátlakem, nucenou prostitucí nebo jinou prací apod.

Celkový vývoj takové migrace, zvláště při uvolnění hranic v rámci EU, se pak velice těžko monitoruje. Lze ho pouze odvodit od vývoje nelegální migrace ve státech, kde byl takový trestní čin zaznamenán odpovědnými orgány. Jednou z kategorií, sledovanou Českým statistickým úřadem je „Nelegální migrace přes státní hranice ČR“. To značí případy, kdy se cizinci, ale i občané ČR pokusí nedovoleným způsobem překročit státní hranice. Vývoj v České republice ukazuje následující graf.

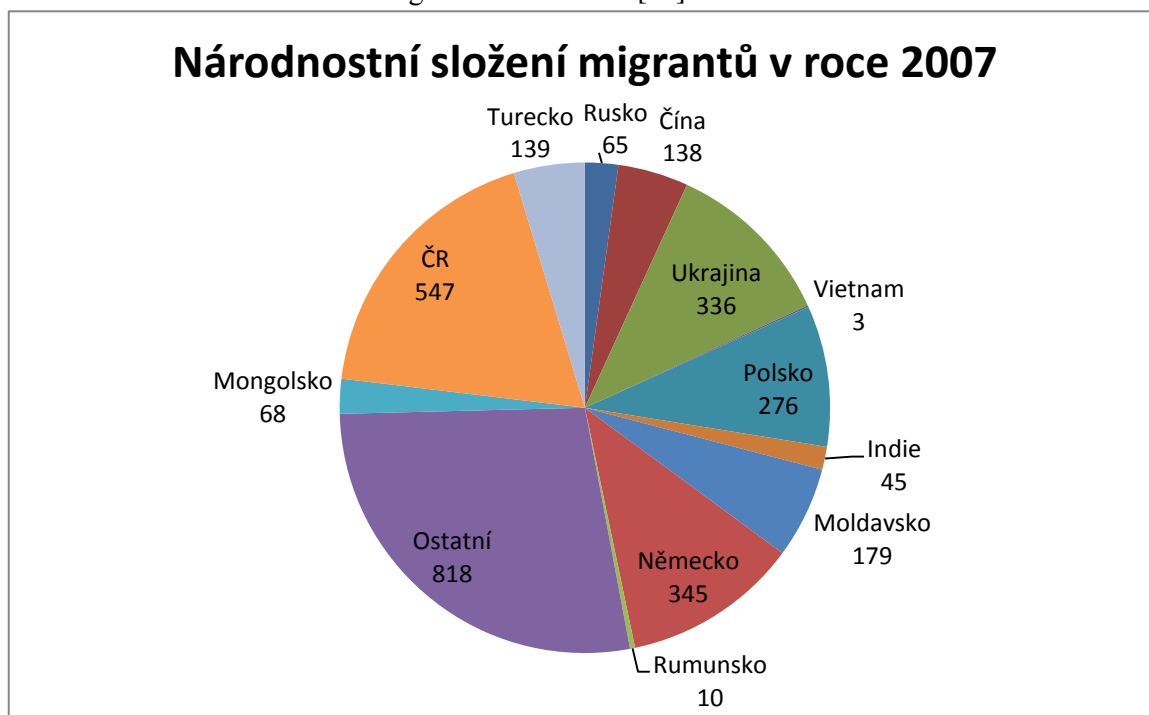
Graf č. 1 – počet nelegálních migrantů zjištěných na státních hranicích ČR [23]

*od roku 2008 nelegální migrace přes vnější schengenskou hranici , tzn. pouze vzdušná hranice

Spolu s počtem nelegálních migrantů, je zajímavé i jejich národnostní složení. Lze z toho vysledovat, jakými obchodníky je Česká republika využívána nejvíce. V roce 2007 bylo národnostní složení následující:

Graf č. 2 – národnostní složení migrantů v roce 2007 [23]

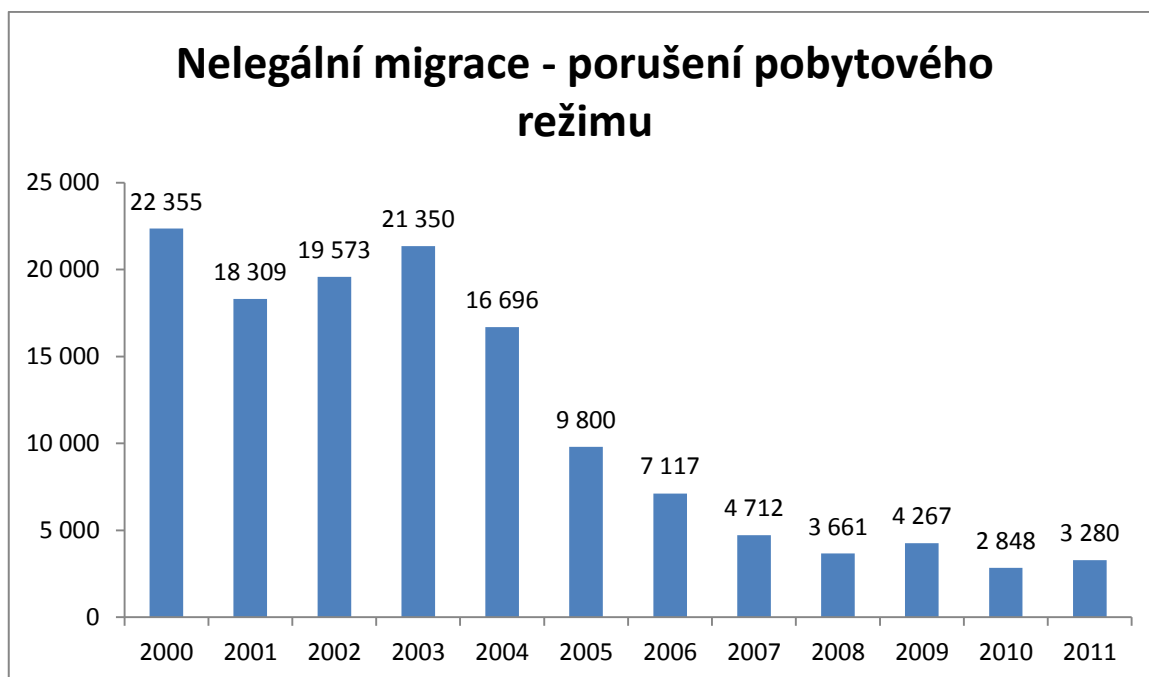
Z výše uvedeného grafu lze vysledovat, že vůbec nejvíce migrantů ze zahraničí je z Německa, Ukrajiny a Polska. Což potvrzuje tendenci využívat Českou republiku jako cílovou zemi v případě migrantů z východních zemí, například v případě Ukrajinských občanů nebo jako tranzitní, kdy například Polští občané pokračují dále na západ. V roce 2007 je to naposledy, kdy se takto statisticky sledovali nelegální přechody přes státní hranice. Od roku 2008 je ČR součástí Schengenského prostoru a hlídá se tedy pouze hranice vzdušná. Překonání této vzdušné hranice se stalo, pro běžného nelegálního migranta, velice těžké. Pokud se někdo pokusí vydat se vzdušnou cestou, tak většinou musí mít buď velice dobré padělky cestovních dokladů nebo cestují tzv. „na podobu“. Pro zajímavost, za rok 2011, je zjištěno celkem 80 nelegálních migrantů v rámci vzdušného prostoru. Přesnější informace o národnostním složení migrantů je v tabulce č. 4 [23]

Tabulka č. 4 – Nejčastější státní občanství nelegálních migrantů v roce 2011[23]

Cizinci:	Celkem:
Uzbekistán	11
Kazachstán	9
Ukrajina	6
Arménie	5
Konžská dem. rep.	5
Turecko	4
Albánie	4
Sýrie	3
Írán	3
Vietnam	3
Ostatní	27
Σ	80

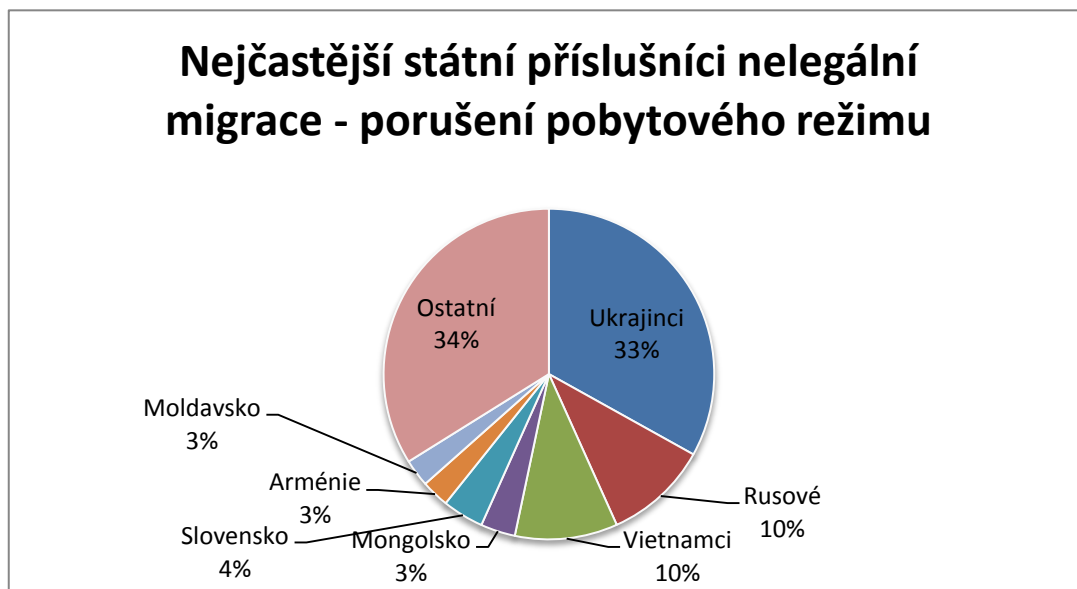
Zde, podobně jako u přechodů státních hranic z roku 2007, je největší zastoupení občanů z bývalého východního bloku, což opět potvrzuje Českou republiku hlavně jako zemi tranzitní, případně cílovou. Další možností, jak alespoň přibližně sledovat vývoj nelegální migrace je statistikou sledovaná kategorie „Nelegální migrace – porušování pobytového režimu“. Zde se zahrnují případy zjištěného nelegálního pobytu cizinců na území ČR, a to jak ve vnitrozemí, tak na hraničních přechodech nebo při vycestování ze země. [25]

Graf č. 3 – Nelegální migrace – porušení pobytového režimu [23]

Vývoj porušení pobytového režimu, společně s vývojem počtu nelegálních migrantů přes státní hranice a schengenský prostor, se vyznačuje poměrným ustálením a nenaznačuje žádný zvláštní dramatický vývoj ani v jednom směru. Pokud jde o národnostní složení nelegálních migrantů v rámci jejich porušení pobytového režimu, již tradičně to potvrzuje, že Česká republika patří i zde především mezi tranzitní, případně cílové země občanů z bývalého sovětského svazu, nebo lidí pocházejících z Asie, jak ukazuje následující graf.

Graf č. 4 – Nejčastější státní občanství nelegální migrace v roce 2011 – porušení pobytového režimu

Zdroj: [24]

U nelegální migrace a případného následného vykořisťování je zřejmé, že je tato činnost, díky svému skrytému, mezinárodnímu a mnohdy sofistikovaně propojenému systému, velice těžko odhalitelná a když, tak potrestatelná. Je to dané už mnohdy tím, kolik různých osob se na organizování této činnosti podílí. Obecné rozdělení je pak následující:

Tabulka č. 5 – Seznam rolí pachatelů v organizaci zabývající se obchodováním s lidmi nebo nelegální migrací

Šéf organizace						
Náborář/ tipař	Vystavovatel dokladů, padělatel	Přepravce/ doprovce	Vykořisťovatel (pasák, kuplíř)	Tipař, kontaktér	Ochranka v klubech, dohazovači zákazníků, barmani, poskytovatelé pokojů, atd.	Externisté z legálního prostředí (tlumočník, směnárna, právník, úředník, atd.)

Zdroj: [1]

Ve výše uvedené tabulce je uveden základní výčet možných osob, kdy každá zvlášť může působit jak v rámci jedné země, tak ale i v několika různých zemích. Například tipař a náborář (může to být jedna a tatáž osoba, ale nemusí) působí ve zdrojové zemi –

například Afghánistán. Vystavovatel dokladů pak v Německu, přepravce je ze Slovenska, případně jeho firma je registrovaná na Slovensko, vykořisťovatel působí v cílové zemi anebo je jich několik a působí již během cesty a na různých zastávkách v „bezpečných domech“ v tranzitních zemích, a nejenom v zemi cílové. Další lidé, kteří ani nevědí, že se podílí na obchodování s lidmi, dokonce ani lidé těchto výše zmíněných různých rolí, se neznají a komunikují přes prostředníky, kteří zase nevědí, jaké (pravděpodobně šifrované) informace přenášejí, ale dělají to rádi, protože mají za málo práce hodně peněz. A nakonec právníci, překladatelé, směnárníci a další externisté, mohou mnohdy nevědomky pomáhat legalizovat příjmy z takové činnosti. Jak je vidět, obchodování s lidmi společně s nelegální migrací je vysoce latentní činnost, s možností vysokých zisků a poměrně malým rizikem odhalení.

4.2 Obchod s lidmi v České republice jako mezinárodní organizovaný zločin

Jak již bylo výše nastíněno, obchodování s lidmi je mezinárodní problém a vzhledem k jeho povaze je i velice těžké, ne-li nemožné, potírat takovéto zločinného spolčení na základě izolované snahy pouze jednoho státu. Stejně jako v běžných službách a společnostech, velikých firmách a nadnárodních korporacích působí vliv globalizace, tak společně s ním jde ruku v ruce i stinná stránka globalizace a posiluje tak plíživou spolupráci organizovaného zločinu.

Nejenom že tyto zločinecké aktivity působí mezinárodně, ale různé gangy, mafie a další zločinné spolky dokonce mezi sebou čile navazují spolupráci, kooperují a vzájemně zaštiťují své nelegální činnosti. Těmto činnostem, s globálním rozměrem, se říká „new threats“ (nové hrozby) a díky svému mezinárodnímu formátu se jim čelí jen velmi obtížně. Mezi ně bezesporu patří terorismus, extremismus, násilí, prostituce, drogová problematika, hospodářská kriminalita a samozřejmě v neposlední řadě, nelegální migrace spolu s obchodováním s lidmi. [12]

Obchodování s lidmi je tedy neodmyslitelně spojeno s migrací, především pak tedy s migrací nelegální. To samozřejmě předpokládá zapojení zločinců takového kalibru, kteří mají několik státních občanství, disponují propracovanou a operativní koordinací,

spoléhání se na chabou ochranu státních hranic a omezení dosahu policistů v rámci jednoho státu.

4.2.1 Nelegální migrace v ČR

Evropa, a vyspělé Evropské země unie pak především, je v rámci migračních směrů velice žádaná. Bývá tedy cílem mnoha překupníků i migrantů a vzhledem ke globálnímu vývoji a globalizaci obecně má rostoucí tendenci. Díky schengenskému prostoru je v současnosti největší prioritou veškerých převaděčů, obchodníků a dalších zainteresovaných osob, dostat svého „zákazníka“ přes hranice okrajových států EU nebo přes tzv. vzdušnou hranici. Jakmile se toto podaří, mohou se ilegální migranti pohybovat takřka neomezeně a kdekoli. Zachytit je, je pak velice obtížné a komplikované, ne-li nemožné. Od toho se tak vyvíjí i prostředky, cesty a způsoby organizátorů nelegální migrace. Nejčastější bývá zneužívání vízové politiky. Často na základě falešných nebo lživých důvodů žádají běženci o krátkodobé, případně dlouhodobé, povolení k pobytu aby pak mohli dále migrovat. Tito lidé tedy mají legálně povolený vstup na území České republiky. Toho dosahují například uváděním sice existující adresy, na které bude migrant údajně pobývat, ale sám jí nezná a ani nemá v plánu se tam zdržet. Nepravdivé údaje uvádí i zvoucí osoby, často tedy někdo najatý organizátory apod. Dále je ve velké míře využíváno dokladů tzv. „na podobu“, kdy pas nebo jiný doklad je sice pravý, ale byl někomu odcizen a migrant je pouze podobný fotce na takovém dokumentu. Někteří cizinci se posléze snaží účelově si zajistit legalizaci svého dalšího pobytu v České republice obcházením imigrační legislativy. Mezi nejčastější praktiky patří:

- uzavírání účelových sňatků,
- zneužívání institutu souhlasného prohlášení rodičů,
- zneužitím pobytového oprávnění za účelem studia či podnikání,
- zneužívání institutu přechodného pobytu některými občany Evropské unie,
- zneužívání pobytového oprávnění za účelem podnikání – OSVČ,
- účelové zneužití institutu souhlasného prohlášení rodičů,
- případně podání žádosti o mezinárodní ochranu.

Kromě těchto praktik a postupů využívají i pozměňování a falšování pasů a cestovních dokumentů. Jenom z celkem 80 zjištěných nelegálních migrantů na „vzdušných“ hranicích,

jich mělo celkem 36 cestovní doklad neregulérní - tedy falešný nebo padělaný. Většinou tak cestují především ekonomičtí migranti, ale není vyloučeno, že se pod falešnou identitou nemůže skrývat mezinárodně hledaná osoba. [21] V roce 2012 ÚOOZ v Praze zakončila činnost mezinárodní organizované skupině padělatelů dokladů, kteří byli schopní padělat české občanské průkazy, řidičské průkazy a dále pasy, ale byli schopní uspokojit i poptávku po dokladech Slovenska, Bulharska, Belgie, Holandska, Finska, Dánska a bývalých států SSSR. Kvalita těchto falzifikátů byla na vysoké úrovni, policisté prakticky nebyli schopni při běžné kontrole zjistit, že jde o padělek. Za jeden takový doklad si tato skupina padělatelů účtovala 1500,-€ až 1800,-€. Tuto aktivitu pachatelé prováděli přibližně 10 let a vybudovali tak velice dobře organizovanou a fungující zločinnou skupinu se svými pravidelnými zákazníky a distributory. Nelegální migrace jde ruku v ruce i s legální, díky možnostem zneužití legálního vstupu a následného nelegálního pobytu nebo dále účelově využívaného obcházení imigračních zákonů a dalšího, jak je popsáno výše. [27]

Dále migrační možnosti jsou v cestování vozy, dodávkami nebo kamiony do cílových zemí EU. Česká republika je bohužel takto často využívána jako vstupní brána do Evropy a je v rámci problematiky migrace, a tedy i obchodování s lidmi, v největší míře zemí tranzitní.

Už na začátku letošního roku 2013 bylo na území ČR ve spolupráci s policejními orgány z Polska, Maďarska, Rumunska, Slovenska a Rakouska, včetně Europolu, zadrženo celkem 15 osob, podezřelých z napomáhání k neoprávněnému vstupu a pobytu na území České republiky. V této skupině působili čeští občané společně s cizinci a organizovali transfery najatými vozidly z muslimských zemí, dále pákistánské a indické migranty z Dubaje, Arménie, Ázerbájdžánu, Gruzie či Rumunska do zemí EU (hlavně do Rakouska, Slovenska, Polska nebo Itálie). Kromě toho organizovali i účelové sňatky, kdy si za poplatek (cca 50 000,- Kč) najímali manželky uzavírané u nás i v zahraničí (Francie, Belgie, Rakousko). Cena za transfer pak byla rozdílná, průměr se pohyboval zhruba kolem 1 800,- € (přibližně 45 000,- Kč). [30]

Na tomto příkladu lze krásně ilustrovat současnou situaci v oblasti migrace a obchodování s lidmi obecně. V současné době lze tedy Českou republiku považovat především za zemi tranzitní nebo v druhé řadě za cílovou. Jako zdrojová země se pro tuto trestnou činnost jeví Česká republika jako minoritní. Mezi zdrojové země, podle

nejnovějších informací, přichází identifikované oběti do Čech ze zemí s jinou, zásadně rozdílnou, životní úrovní. Především jsou to běženci z Ruska, Slovenska, Ukrajiny, Rumunska, Nigerie, Vietnamu apod. Naopak v případě České republiky jako země zdrojové, pak byli oběti transferováni do Velké Británie, Irska a Německa. [20] Ale podobně v případě České republiky jako zdrojové země, tak jsou případy, kdy české občanky nebo občany vylákají falešné sliby různých překupníků a pašeráků do zahraničí, kde jsou dále pracovní nebo sexuálně vykořisťovány. Problém pak nastává díky zařazení ČR do schengenského prostoru, kdy překupníci musí vyřešit primární problém a ten nastává při snaze obchodníků dostat ilegální migranty do tohoto prostoru. Jakmile se tak stane, tak již není pro pašeráky problém, díky absenci kontrolních mechanismů na hranicích států EU, rozvážet své klienty dále do cílových zemí a ČR je pak využívána především jako země tranzitní, kdy zachycení takové aktivity je velice nepravděpodobné. Palčivým problémem nadále zůstává zneužívání vízové politiky a nadále sofistikovanější a propracovanější provádění této nelegální činnosti. Problémem spolu s tím zůstává i jednoznačné propojení nelegální migrace s další trestnou činností jako je problematika drog, vydírání, vyhrožování, ekonomická kriminalita a další. A to jak ze strany organizátorů, tak i nelegálních migrantů. To vše podtrhují ohromné zisky, kdy se cena za jednoho migranta může vyšplhat až na 10 000 € a překupníci tak získávají až milionové zisky. [21] Nelegální migrace se tak řadí už na 4. místo hlavních činností zločineckých skupin z hlediska rozšířenosti, způsobené škody a závažnosti trestné činnosti. [15]

4.2.2 Obchodování s lidmi v ČR

Podle vývoje z posledních let (viz tabulka č. 5), lze konstatovat, že v této oblasti došlo k ustálenému a setrvalému vývoji, bez žádných větších výkyvů nebo změn. Zároveň pokračovaly trendy, které jsou zaznamenány již od roku 2004. V oblasti sexuálního vykořisťování došlo ke stabilizaci, což lze ovšem vysledovat v celém sexuálním průmyslu, kde dochází k jeho poklesu. Může za to pravděpodobně ekonomická krize, díky které naopak přibývá nucené práce a pracovního vykořisťování v jiných oblastech. Docházelo ke snižování stavu legálních pracovníků, naopak přibylo práce na černo a hlavně u mnoha zahraničních pracovníků docházelo k přijímání práce bez adekvátních záruk a odpovídajících pracovních podmínek. Pachatelé této trestné činnosti pak využívali především lstí, psychologických nátlaků, lží, výhrůzek nebo omylů k vynucení jejich požadavků, či vynucení poslušnosti obětí. Lze tak potvrdit trend ústupu od tlaků na oběti

pomocí čistě jen fyzického násilí. Naopak za rok 2011 nebylo zjištěno žádného případu obchodování s tkáněmi, orgány, buňkami nebo nucené práci v ozbrojených složkách, otroctví nebo nevolnictví. [20]

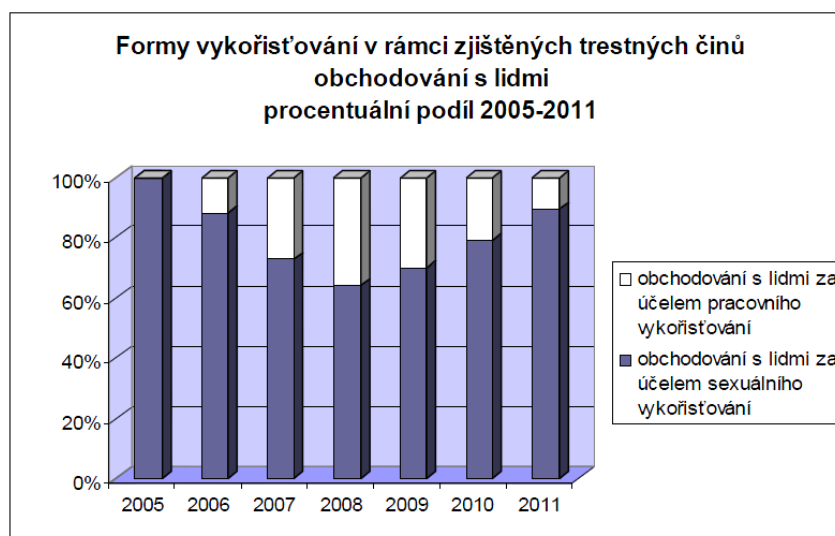
Tabulka č. 6 – Počty trestných činů obchodování s lidmi v ČR v letech 2000 – 2011 [20]

Počty PČR zjištěných a objasněných trestných činů obchodování s lidmi												
Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zjištěno	13	27	15	10	13	16	16	11	29	10	24	19
Objasněno	13	25	10	9	12	11	13	11	11	3	13	11
Objasněno celkem, tj. včetně dodatečné objasněnosti	13	25	10	12	12	11	13	11	13	11	17	17
Vyšetřované a stíhané osoby	21	26	12	19	30	18	11	20	22	32	35	29

Ačkoli podle vývoje z roku 2010 na rok 2011 došlo k mírnému poklesu zjištěných případů a stíhaných osob, tak to s ohledem na předchozí vývoj, kdy je takové kolísání případů v jednotkách běžné, prakticky nic neznamená.

Následující graf ukazuje poměr případů pracovního a sexuálního vykořisťování z celkového počtu zjištěných případů obchodování s lidmi.

Graf č. 5 – Formy vykořisťování v rámci zjištěných trestných činů obchodování s lidmi

Zdroj: [20]

Z grafu je patrné zvýšení a opětovné mírné zmenšení počtu případů pracovního vykořisťování, v čase přibližně respektující hospodářskou krizi. Potvrzuje to tak domněnky, že v ekonomické krizi, roste práce na černo nebo mnohem častěji zaměstnavatelé či přímo organizované skupiny můžou využívat špatné ekonomické situace občanů a pod různými záminkami a sliby je začít pracovně vykořisťovat.

Bohužel naopak pokračuje nedostatečné postihování pachatelů, kteří se dopouštějí obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování. Hlavní odvětví, ve kterém se tento typ trestného činu objevuje je stavebnictví, zemědělství a výroba. V roce 2011 za tuto činnost byl odsouzen pouze jeden pachatel a to ještě nepodmíněně. Podobná situace je pak v celé Evropě. Naopak, malinký růst byl zaznamenán v postihu pachatelů a jejich odsouzení za obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. [20]

Podle obecných rozdělení forem obchodování s lidmi, jak bylo popsáno v teoretické části práce, se obchodování s lidmi dělí na práci v sexuálním průmyslu, včetně prostituce, domácí práce, nucené práce, sňatek, žebrotu a odjímání orgánů. Přičemž sňatek je většinou používán spíše jako nástroj pro „zlegalizování“ nebo zakrytí nelegální migrace, či obchodu s lidmi, ať už za jakýmkoli účelem a žebrota je někdy využívána jako důvod pro falešné sliby náborářů obchodníků s lidmi, pro naverbování obětí, opět pro potřeby překupníků a obchodníků. Podle české legislativy a podle toho, k jakým trestným činům v České republice v této oblasti dochází, pak rozdělujeme základní tři oblasti obchodování s lidmi. Jak již bylo výše naznačeno, jedná se o obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování, obchodování s dětmi a konečně obchodování s lidskými orgány.

4.2.3 Obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a provozování prostituce

V České republice nastal velký vzestup prostituce a obchodování s lidmi za účelem prostituce, těsně po pádu železné opony. Žádané tehdy začali býti právě dívky z východního bloku a mezi nimi také Češky. V Česku je nyní odhadem na 30 000 osob činných v sexuálním průmyslu a z toho 70% tvoří cizinky. [13]

V případě vykořisťování cizinek na našem území, jsou nejčastějšími zdrojovými zeměmi dívek země s nižší životní úrovní. Mezi ty se řadí především státy bývalého Sovětského svazu jako Ukrajina, dále pak Bulharsko, Slovensko a další. Naopak pro Rakousko, Německo a Švýcarsko působíme jako zdrojová země. Dívky jsou většinou dováženy již rovnou za účelem prostituce a to nejčastěji vlakem, autobusem nebo osobním automobilem. [1]

Počty případů sexuálního vykořisťování v posledních letech stagnují. Je to dáno především horší ekonomickou situací, kdy sexuální podniky přestávají dostatečně vydělávat na svůj provoz a v posledních letech se dokonce zavírají. Naopak to nahrává individuální prostituci, či poskytování sexuálních služeb za úplatu v bytech, apod. I přesto, celkový obraz sexuální scény v České republice je stagnující či spíše klesající.

Tabulka č. 7 – Počty zjištěných trestných činů obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování

Počty zjištěných trestných činů obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování							
Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zjištěno*	16	14	8	17	6	18	16

*zaokrouhlená čísla z procentuálních údajů

Zdroj: vlastní výpočet

Od roku 2006 do roku 2009 je patrné mírné snížení počtu případů sexuálního vykořisťování, avšak není nijak veliké. V porovnání s velice podobným trestným činem, který se mnohdy ve svých skutkových podstatách překrývá, je však znát, že sexuální scéna doznává mírného poklesu především v letech hospodářské krize, jak lze vyčíst z následující tabulky. Více je to znát na případech kuplířství, kdy i z dlouhodobější statistiky toto lze vysledovat. Potvrzuje to tak celoevropský trend, kdy sexuální scéna má stagnující, až klesající tendenci.

Tabulka č. 8 – Počty PČR zjištěných trestných činů kuplířství

Počty PČR zjištěných trestných činů kuplířství												
Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zjištěno	130	150	116	101	83	123	85	46	52	37	33	44

Zdroj: [20]

V poslední době se začalo stávat „módním“ nabízení „exotických“ dívek, pocházejících z Afriky (zejména z Nigérie), které byly nalákány na nabídku práce a po přivezení do České republiky byly nuceny k prostituci a sexuálním službám. Vydělané částky pak byly odváděny jejich trýznitelům. Dokazování nebo potlačování této nelegální činnosti je velice obtížné, díky těžké prolomitelnosti mlčení dívek, které jsou svazovány jejich jazykovou bariérou a dále vírou (rituály woo-doo). Dále je těmto obětem vyhrožováno, že v případě neposlušnosti je samotné nebo jejich příbuzné připraví o život. [20] Takto to funguje u obětí, pocházejících ze zahraničí v poslední době stále častěji. Jejich „náboráři“ pocházejí ze stejné země a po dojezdu na místo určení, jim jsou sebrány doklady totožnosti a pasy a pod pohrůzkami násilí, dále pak ze strachu z cizího prostředí a jazykové bariéry, případně vrozené nedůvěry ve státní aparát nespolupracují nebo se ani nesnaží si pomoc najít. Odhalování takových situací a praktik je potom velice obtížné.

Následující popis případů sexuálního vykořisťování v České republice demonstruje možnosti obrovských zisků v porovnání se slušně žijícím občanem, ctícím zákony a právo České republiky, a praktiky propojení několika trestných činů či jejich mezinárodní charakter.

Při realizaci případu z června roku 2011 bylo zadrženo 7 osob, podílejících se na obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a kuplířství. Zadržení pachatelé dlouhodobě provozovali noční klub v Pardubicích a k prostituci nutili více než 50 žen, především z Nigérie, Ukrajiny a Slovenska. Ty musely odevzdávat 50% ze svého výdělku a pracovat kdykoli, bez možnosti volna nebo odpočinku, a to i v případech, kdy byly nemocné. Pachatelé si touto činností přišli na nejméně 30 000 000 korun. [20] Vzhledem k hrubému průměrnému měsíčnímu příjmu v roce 2011, který dosáhl výše 24 436,- Kč, pak jasně vyplývá, že motivací pro páchaní tohoto zločinu byl, pro sedmici osob, především vysoký finanční zisk. [44] Jen pro zajímavost, s takovýmto průměrným příjmem

by těchto 7 osob na podobný zisk muselo vydělávat téměř 15 let a to bez jakýchkoli dalších nákladů a odvodů státu. V tomto případě se jim to podařilo přibližně za 2, 3 roky.

Jeden z dalších případů z roku 2011, týkající se dívek z Nigérie, má ještě větší mezinárodní měřítko. Podíleli se na něm osoby z Nigérie, které zneužívali své vlastní krajanky. Tato skupinka celkem 6 osob, kdy 4 byli zadrženi v ČR a dvě v Itálii, působila na území Rakouska, Itálie, Nigérie a ČR a realizovala obchod s dívkami. Dívky se, pod slibem práce, nechali dopravit do výše zmíněných zemí (většinou za použití falešných nebo cizích pasů). Po příjezdu na místo určení ji bylo sděleno, že práce už není, ale že musí zaplatit dluh za dopravu a další náklady. Dluh stanovili na částku 50 000 € (přibližně 1 250 000 Kč) a samozřejmě chtěli dluh splatit co nejdříve. Na tomto základě obětem odebrali cestovní doklady, dále byly dívky poslány do různých koutů České republiky, včetně Prahy, kde byly nuceny k prostituci. Vše se odehrávalo pod neustálou hrozbou fyzického i psychického násilí, včetně zneužití jejich víry, jakožto nucené přísahy woo-doo (dokonce při rituálu pily i svojí vlastní krev) nebo v márnicih nad životy svých příbuzných. K tomu všemu bylo nadmíru obtížné u dívek dosáhnout očitého svědectví, a to nejen kvůli jazykové bariéře, kdy v Nigérii existuje až několik desítek typů jazyků a nářečí. Dívek bylo nejméně 25. [20]

Jedno ze specifík z poslední doby byla také problematika romských dívek. Ty byly, opět pod záminkou slibu dobré práce nebo sňatku, transportovány do Velké Británie, kde se staly snadnou obětí organizovaných skupin a pod výhružkou dluhů nebo neprovedení domluveného sňatku pak byly nuceny k pohlavnímu styku s cizinci a k prostituci. V případě neposlušnosti se objevovali i případy použitého násilí na dívkách. [20]

V rámci prostituce v České republice a nucení místních dívek podílet se na erotické scéně v Čechách, byl pak tento fenomén opět klesající. Největší podíl v problematice prostituce mají právě romské dívky. Ty jsou často „verbovány“ ze sociálně slabších skupin, z diagnostických ústavů nebo neúplných rodin. Jsou často pod nátlakem fyzického násilí a pachatelé neváhají dívky využívat na základě jejich závislosti na psychotropních a omamných látkách. Dívky například nadrogují a to tak dlouho, dokud se nestanou závislé. Takto „zpracované“ oběti pak pro pachatele provozují prostituci už jen z toho důvodu, že tito jim jsou schopní onu drogu obstarat. Tím vzniká začarovaný kruh. [20]

To pouze dokazuje, že obchodování s lidmi je většinou úzce propojené s dalšími nelegálními aktivitami. Jedná se především o provázanosti obchodování s lidmi a nelegální migrace s obchodem s drogami, případně i s paděláním dokladů a další. Děje se tak především u středních a velkých skupin organizovaného zločinu. [1] V některých případech využijí motivace nelegálních migrantů a rovnou jim strčí k propašování i drogu anebo se jedná o přesouvání peněz z výnosů jedné trestné činnosti k financování jiné a naopak. Tento trend je v poslední době na vzestupu a společně s tím jde i větší národností složení takových skupin a o to větší mezinárodní význam tento druh trestné činnosti získává.

4.2.4 Obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování

Česká republika je v tomto ohledu cílovou zemí především pro osoby z Ukrajiny, Bulharska, Rumunska, Vietnamu a Mongolska. Podobně jako v předchozím případě, jsou oběti lákány na základě nabídky kvalitní a dobře placené práce v ČR a to prostřednictvím organizovaných skupin. Tyto skupiny zařídí legální příjezd ze zahraničí. V cílové destinaci jim jsou však opět odebrány pasy a další doklady totožnosti. Tyto zločinecké skupiny se pak navenek tváří jako legální agentury pro zprostředkování práce. Avšak zahraniční „klienty“ nutí k podřadné, fyzicky namáhavé práci, která je placená minimálně nebo dokonce není placená vůbec. K donucení poslušnosti využívají hrozbu ztráty práce a nevyplácení mzdy. V roce 2011 se pak potvrdil trend k přesouvání se od forem nucených prací k jiným formám vykořisťování, které jsou ze zákona velice špatně postižitelné, respektive se špatně dokazují. Jak bylo výše uvedeno, k nárůstu této trestné činnosti přispěla hospodářská krize, kdy i v případech možného odhalení a potrestání pachatelů, nebyly oběti ochotny svědčit z důvodu strachu, že přijdou o zaměstnání a byly i nadále ochotny pracovat i za minimální mzdu. I v celé Evropě je tato tendence stejná, především díky dopadu ekonomické krize a s tím spojeným negativním vývojem na trhu práce. [20]

Tabulka č. 9 – Počty zjištěných trestných činů obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování

Počty zjištěných trestných činů obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování							
Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zjištěno*	0	2	3	12	4	6	3

*zaokrouhlená čísla z procentuálních údajů

Zdroj: vlastní výpočet

V lednu roku 2011 byla zdržena skupinka 4 osob, které byly obviněny z trestného činu obchodování s lidmi za účelem nucené práce a jiných forem vykořisťování podle § 168 odst. 2 písm. e), odst. 3 písm. a) trestního zákona. Tato skupinka vyvážela občany České republiky do Velké Británie, kde jim po odebrání dokladů bylo vyhrožováno, a byli nuceni k nedobrovolné práci. [20] Případ to není ojedinělý. Oběti bývají často bezdomovci nebo sociálně slabí občané. Ti opět pod záminkou lepší práce a životní úrovně v Anglii, si nechají vyřídit od pachatelů všechna potřebná povolení a většinou autem jsou odváženi na místo výkonu práce. V Británii jim pak pachatelé odebírají výplatu a pod pohrůzkou násilí, a často i pod nátlakem fyzického týrání, jsou nuceni dále pracovat. Na základě spolupráce s policisty z Velké Británie se daří tyto případy objevit. V současnosti jde o vzrůstající trend vykořisťování. Kromě VB se podobné případy objevili ještě v Brazílii a Venezuele. [20]

Jeden z případů pracovního vykořisťování, tentokrát v České republice, se stal v roce 2008. V Českých Budějovicích občané Ukrajinské republiky obchodovali s lidmi za účelem pracovního vykořisťování. Tito ukrajinští pachatelé lákali na novinové inzeráty potenciální zájemkyně o práci v České republice, kdy za poplatek 500 dolarů „zprostředkovatelské“ agentuře, jim vyřídí všechny potřebné doklady a vyřídí veškeré formality. Po přicestování do Čech, místo slibované 8 hodinové pracovní doby spolu s příplatky za přesčasy a další, musely pracovat 12 – 16 hodin denně, bydlely na ubytovně, kde na jednu místnost o 12 m² připadá 7 žen se stejným osudem, jeden záchod pro všechny a studená sprcha. Pod pohrůzkami týkající se jejich dětí doma na Ukrajině nebo o zrušení pracovního víza (jeho obnova by je stála dalších 700\$), či podání smyšleného trestního

oznámení, nevidí jiné východisko než v práci švadleny za 30 – 45 Kč/ hodinu pokračovat i nadále. Obvinění bylo podáno na dva hlavní organizátory, kteří si za téměř 7 let takových praktik vydělali několik desítek miliónů korun. [22] Vzhledem k průměrnému příjmu v roce 2008, který činil 22 593,- Kč [44], je opět jasná motivace pachatelů – rychlý a bezpracný finanční zisk.

Na výše popsaném případě jsou opět patrné možnosti opravdu lehkého velice nadstandartního výdělků peněz, podobně jako je tomu u vykořisťování sexuálního nebo u nelegální migrace. Takových případů je v České republice bohužel poměrně hodně a poškozených se počítá na stovky ročně. Na rozdíl od postihování pachatelů u obchodování s lidmi za účelem vykořisťování sexuálního, kdy se tak daří poměrně často, je Česká republika kritizována za to, že potrestaných a odsouzených pachatelů za vykořisťování pracovní, je v poměru k jeho výskytu, velice málo.

4.2.5 Obchodování s dětmi

V našich podmínkách se Policie ČR zaměřuje především na vyšetřování a odhalování dětské prostituce. V posledních letech je zaznamenán nárůst potřeby ztotožnění dítěte, kdy se jednalo o případy jeho ponechání u jiných fyzických osob než rodičů. Tyto děti většinou pocházejí ze zahraničí a nemají u sebe žádné doklady. Destinace odkud pocházejí jsou především z Ukrajina, Vietnam, Gruzie, apod. Obtížně se tak zjišťuje, zda-li dítě bylo opuštěno ze strany rodičů nebo zda nedošlo k trestnému činu svěřeni dítěte do moci jiného, či zda se nejedná o trestný čin zavlčení do ciziny, případně obchodování s dětmi za účelem nucení drobné trestné činnosti. [1]

Formy násilí, které jsou na obchodovaných dětech praktikovány a ze kterých pachatelé získávají finanční zisky jsou především:

- Dětská sexuální turistika,
- Dětská prostituce
- Dětská pornografie
- Obchodování s dětmi pro sexuální využití
- Prodej dětí k adopci nebo k sňatku
- Prodej dětí k nucené práci
- Prodej dětí k transplantaci orgánů [1]

Za rok 2011 z celkově 19 zjištěných případů s obchodování s lidmi spadalo celých 12 do oblasti obchodování s dětmi (osoba mladší 18 let). Je to poprvé od roku 2008, co bylo zjištěno více dětských obětí než dospělých. Za rok 2010 těchto případů bylo dokonce 38. Děti byly zneužívány k dětské prostituci a dětské pornografii. U těchto případů není výjimkou, že se na zločinu podílí i vlastní matka nebo jiný příbuzný. [20] V rámci dětské prostituce jsou částky, které obchodníci či kuplíři vydělají, totožné s výše uvedenými částkami u sexuálního vykořisťování. Mnohdy se i prolínají, protože obchodníci se snaží přizpůsobovat i „poptávce“ zákazníků a ty se samozřejmě liší. Pachatelé tak dodávají jak mladá děvčata, tak starší apod. Velice často tak z hlediska páchání trestné činnosti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a to díky několika nezletilým dívkám, které ještě nedosáhli 18ti let věku, dopouštějí tak v souběhu dalšího trestného činu obchodování s dětmi.

Nejčastější výskyt této trestné činnosti je v Praze a ve Středočeském kraji. Tyto skutky provází obtížná postižitelnost, respektive problematické nalezení pachatele, ale i oběti, díky možným příbuzenským vztahům, neznalostí jazyka, změněné identity, neexistence dokladů totožnosti, případně jejich možnosti falešného původu a v neposlední řadě, kulturně podmíněná nedůvěra ve státní orgány. Podle diagnostického ústavu, který se zabývá problematikou dětí postižených i tímto trestným činem, bylo v roce 2011 postiženo celkem 7 jejich klientů. Z toho 6 děvčat a 1 chlapec, 5 ve věku do 15 let a 2 nad 15 let věku. Největší zastoupení, co se týká národnosti, pak bylo ze Slovenska (4), zbylé děti pocházeli z USA, Bulharska a Etiopie. [20]

4.2.6 Obchodování s lidskými orgány

V roce 2010 byl vládou schválen Národní akční plán pro darování orgánů a transplantace na roky 2010 – 2015 a spolu s tím došlo ke schválení směrnice EU o jakostních a bezpečnostních normách pro lidské orgány určené k transplantaci. Oba tyto dokumenty a jejich realizace má sloužit ke zvýšení bezpečnosti v oblasti dárcovství orgánů a zamezení jejich obchodování. [19] Za roky 2008 – 2011, kdy probíhá monitoring státu, nebyl zaznamenán jediný případ, spadající pod tuto oblast trestního zákona. Jeden z mála případů této hrůzné problematiky, který se stal v roce 2002, se týká dvou českých lékařů z patologie z okresní nemocnice ve Skalici, kteří vyváželi a převáželi z Čech do Slovenska orgány, které nezákonně odbírali na patologii. [10] Další případ, se také týkal posmrtného

odjímání orgánů, kdy pracovníci české tkáňové banky s napojením na organizovanou skupinu do Holandska, v letech 2002 – 2004 odebírali orgány a pašovali do zahraničí. Díky spolupráci s kolegy z Nizozemí, Slovenska a Estonska, jim bylo umožněno sdělit obvinění z nezákonného nakládání s lidskými orgány a tkáněmi (kožními štěpy) v rámci ustanovení § 209a trestního zákona z r.1997 Sb. [17] Od této doby nebyl zaznamenán jediný případ týkající se této problematiky a její stav je tak v ČR uspokojující. Avšak i nadále probíhá monitoring.

4.2.7 Zločinecké skupiny působící v České republice v oblasti obchodování s lidmi

Sametová revoluce a následné uvolnění režimu v České republice přináší, kromě všech výhod, které toto uvolnění s sebou přineslo, i svoje stinné stránky. Tuzemsko se tak stává působištěm mezinárodních kriminálních skupin z území bývalého SSSR, Itálie, Balkánu, Asie, Subsaharské Afriky, Středního východu a Latinské Ameriky. Zde pak platí, že čím více je skupina organizovanější, větší a působící mezinárodně ve větší míře, tím je i nebezpečnější. Společně si pak mezi sebou na našem území konkurují nebo spolupracují a to včetně mafie české i slovenské. [12] Tyto skupiny využívají dvou nejčastějších cest využívaných nelegálními převaděči. První je tzv. „jižní cesta“ nebo také balkánská, která je využívána především pro lidi původem z Balkánu a arabských, či afrických zemí a druhá „východní cesta“, která je využívána především pro lidi asijského původu. [4] Výše vyjmenované kriminální skupiny, patří k těm největším v České republice. Z těchto největších uskupení se pak významně podílejí na obchodu s lidmi tyto: zločinecké organizace pocházející z území států bývalého SSSR (patří mezi nejaktivnější), balkánský organizovaný zločin (hlavně skupiny z dřívějších republik Jugoslávie a Albánie), asijský organizovaný zločin (především čínské a vietnamské organizované skupiny) a konečně organizovaný zločin ze Středního východu (Tunis, Alžírsko, Maroko a další). [12]

4.2.7.1 Postsovětský organizovaný zločin

Největší zastoupení mají občané z Ruska, Ukrajiny a oblasti Kavkazu (Čečenci, Dagestánci, Ázerbájdžánci, Arméni). Díky provázanosti České republiky s Ruskem, díky nadvládě komunistů, zde mnoho Rusů, Ukrajinců a dalších již žilo a díky provázanosti a zkorumpovanosti například KGB s politickými hráči a podnikateli se zde pak dobře navazovali, případně obnovovali kontakty. České prostředí je tedy těmto zločincům dobře známé. Trestná činnost, kterou zde provádějí je obsáhlá. Prakticky zahrnuje celý seznam

trestných činů, které jsou v zákoníku. Jedná se o vydírání, obchodování se zbraněmi, obchod s drogami, lidmi, praní špinavých peněz, kuplířství, převaděčství, krádeže, loupeže, finanční trestná činnost, výpalné a mnohé další. Spolu s tím je trestná činnost ruskojazyčných uskupení charakterizována vysokou organizovaností, disciplínou, konspirativností a semknutostí. Velice těžce až nemožně se jeví snaha o proniknutí pomocí informátorů. Navíc členové těchto skupin mají kriminální zkušenosti a překvapuje jejich dynamika a drzost. [12] Zavedení vízové povinnosti v roce 2001 pro Rusy a další východoevropské země jako Ukrajina, Moldavsko, Arménie [37] apod., se jednoznačně odrazilo v nárůstu obchodování s lidmi a organizování nelegální migrace na našem území. Jedná se především o ženy, které jsou obvykle dopravovány do nočních podniků a nuceny k prostituci a jsou i jako „výhodný“ obchodní artikl prodávány nejvíce do Itálie, Německa, Nizozemska. [12]

4.2.7.2 Balkánský organizovaný zločin

Zástupci této „větve“ organizovaného zločinu pocházejí ze zemí bývalé Jugoslávie, z Bulharska, Srbska, Kosova, Makedonie, Chorvatska a Albánie. Do České republiky se zpravidla dostávají pomocí stejných fint jako jiná zločinecká seskupení. Pomocí falešných sňatků, zakládání krycích firem, zneužívání azylového práva a další. Největší zastoupení ze škály trestných činů, které se post-jugoslávské a albánské struktury dopouštějí, je obchod s drogami. Česká republika v celosvětové síti distribuce a pašování nelegálních drog patří především mezi země tranzitní, podobně jako je tomu u obchodu s lidmi. A zrovna u převaděčství a obchodu s lidmi, hrají tyto mafie významnou roli, díky jejich dobré znalosti prostředí a kontaktům na české podsvětí. Mobilní telefony mají většinou psané na jiné osoby. Členové gangu, bývají ozbrojeni a to nejenom běžnou krátkou palnou zbraní, jako je pistole, ale mnohdy celou škálou i těžších zbraní. Zbraně mají dokonce většinou legálně nošené i se zbrojním průkazem a to i přes to, že třeba neumějí česky. Disponují i kontakty jak na policii, tak mívají kontakty i na úřadech. Mají své právníky, kteří se specializují na občany z bývalé Jugoslávie. [12]

Tranzitní stezka samozřejmě vede většinou ze zemí bývalé Jugoslávie, směrem ke Slovensku, kde na hranicích, jsou skupiny přejímány a rozváženy do stanic u německých hranic, Rumburku, Děčína, Varnsdorfu a Plzně. Služby a podporu většinou zajišťují čeští občané a občané zemí, přes jejichž země tranzit vede. Spolu s tím vším jde ruku v ruce i padělání a pozměňování dokladů a nelegální držení zbraní. Pro zajištění co nejlepšího

průběhu jsou podpláceni i policejní a celní orgány. V současné době se na tento typ činnosti napojují i utečenecké tábory. Ve chvíli, kdy je dodávka nelegálních migrantů chycena, jsou instruovány tak, aby v tomto případě, okamžitě zažádali o azyl a u výsledku s policií vůbec nijak jinak nekomunikovali. Je to dáno tím, že v ceně převozu je zajištěno to, že pokud dodrží takovéto podmínky při chycení, je jim pak zajištěna pomoc uprchnutí z utečeneckého tábora, do kterého byli po žádosti o azyl přesunuti. Dále se post-Jugoslávci podílejí i na organizování prostituce v Čechách a stejně tak pracují jako verbíři prostitutek pro italské podsvětí. Maskují to opět jako práce hostesek a modelek v Itálii. Tuto činnost kryjí zakládáním fiktivních obchodních firem, přes které zařizují pozvání do Čech pro další „společníky“. Do nelegálního převaděčství se zapojují i Turci (především Kurdové). Těch na území Čech není tolik, ale vzhledem k obtížím se získáním německého víza se Česká republika opět využívá jako tranzitní země. V této oblasti spolupracují Turkové s post-Jugoslávci i s Vietnamci. To spolu nese i padělání dokladů, nedovolené ozbrojování a obchod s drogami. Na obchod se ženami se pak v tuzemsku specializovali Bulharské gangy. Nejenom, že je omezovali na osobní svobodě, ale dělali z nich prostitutky, které pak nutili k této činnosti nejen v Čechách, ale prodávali je i do Německa, Rakouska a dalších evropských států. V rámci trestního řádu ČR se podílejí hlavně na zločinném spolčení, kuplířství a obchodu se ženami a dalším. [12]

Jeden z takových případů Bulharského gangu, který se podílel na organizování prostituce dívek z Bulharska, se stal v roce 1996, kdy zločinecké uskupení příslušníků Bulharského občanství organizovala dívky za účelem prostituce. Ty byly náborovány v Bulharsku pod falešným slibem dobře placené práce servírky. Podařilo se tak zlákat i jednu 21 letou dívku, která po té, co dorazila do Čech, konkrétně do Dubí u Teplic, zjistila, že bude využívána pro prostituci, odmítala toto provozovat. Byla tak nucena prostituovat pod nátlakem a výhrůzkami, avšak podle mínění kuplířů, nebyla dostatečně aktivní a neplnila úkoly, proto si jí jeden z členů gangu, pan D. vzal do sklepení do „parády“. Dívku připoutal k topení, strhal z ní šaty a postupně jí po několik hodin surově bil do bezvědomí. Ta na následky úrazového šoku a s mnohočetnými zlomeninami končetin a hrudníku zemřela. Tělo pak se svými „spolupracovníky“ spálili, zabalili do pytle a zahrabali do země. [10]

Bohužel, ačkoli mafie a gangy, od prvoplánového násilí postupně opouští, především pak právě bulharské gangy patří k těm nejnásilnějším a nejagresivnějším. Jako jeden z donucovacích prostředků, jim fyzické násilí není vůbec cizí a pro jejich „potřeby“, slouží stále.

4.2.7.3 Asijský organizovaný zločin

V České republice jsou nejaktivnější čínské a vietnamské skupiny. Sdružují se do malých skupin, podle místa původu ze své země. Jejich uskupení je tedy rozdílné, oproti například čínské organizaci mafiánské struktury známé jako Triády. Jsou podezřelí, že se zde nejvíce podílejí na nelegálním provozování kasin a nevěstinců, organizování nelegálních sázek, praní špinavých peněz, obchod s drogami a obchodování a falzifikování značkového zboží. V řadě případů zde pak tvoří základny pro nelegální migraci a tedy i obchodování s lidmi. Čínské i Vietnamské skupiny spolupracují nejen spolu, ale i například se skupinami z bývalého východního bloku. Stejně jako u jiných zločineckých uskupení, i zde se projevoval velice podobný postup infiltrace a kriminalizace české společnosti. Zakládají se obchodní firmy a restaurace, sloužící jako krytí pro nelegální činnost. Mezi tu patří nelegální migrace, vydírání, únosy, hazardní hry, obchod s lidmi, finanční podvody, praní špinavých peněz, obchod s drogami, padělání a pozměňování dokladů a úředních listin. Do Čech se často dostávali na základě turistických víz a s pomocí již usazených Asiatů tu pak zůstávají je jim zde vystaveno potvrzení o trvalé adrese. Na základě toho, pak získávali pracovní povolení, díky tomu mohou zakládat firmy, a vývoj tohoto procesu pak pokračuje i získáním povolení k trvalému pobytu. Díky podobným dírám v imigračním zákonu, jinak nelegální migrace, se stávala legální. Další metodou, tentokrát již nelegální, je pozvání tuzemskou domácí firmou, určené pracovníkům z jejich země původu a Ti se krátce po příletu „ztratí“. Tímto způsobem například zmizelo 98 vietnamských pracovníků, určených pro továrnu ve Zlíně, přímo z letiště. Ti pravděpodobně skončili v nějaké nelegální výrobě nebo byli dopraveni na západ. Společně s tím samozřejmě probíhalo i falšování dokumentů a převádění přes hranice. K provedení imigrační operace je, podle odhadů Miroslava Nožiny z knihy Mezinárodní organizovaný zločin, nutno použít částku ve výši mezi 3000 – 7000 americkými dolary. Ta je výrazně nižší, pokud je emigrant schopný si zajistit pomoc od rodiny, přátel apod., a také se částka znatelně liší, pokud samotný transfer je proveden za pomoci právě známých nebo se využívá ilegální převaděčské sítě. Vzhledem k ceně a také

k těžkostem, které cesta způsobuje, pak ilegální migranti musí často jezdit na dluh. To otevírá možnosti pro obchodníky s lidmi, kteří toho využívají a nutí imigranty pracovat v otrockých podmínkách, za minimální mzdu atd. Podstatnou roli zde hrají náklady spojené s místním „podnikáním“ obchodníka, takže i po zaplacení dluhů nutí svojí oběť, aby nadále zůstávala závislá na jeho vůli. Proto oběti nutí k vybírání poplatků za „ochranu“, výpalného a další, aby se nikam dál nemohla hnout bez toho, že bude hrozit nebezpečí pro oběť samotnou nebo pro její rodinu (fyzické a sexuální násilí, únosy i vraždy). Pod takovým tlakem se pak často stává, že pro užití rodiny a nastolení alespoň nějaké únosné životní úrovně, se oběť stává zločincem, protože kriminální aktivity (obchod s drogami, cigaretami, zbraněmi a další služby pro zločinecké organizace), mu zajistí mnohem více peněz a alespoň nějakou šanci na přežití. [12] Zde se pak začíná opět prolínat obchodování s lidmi spolu s další trestnou činností, které se v podstatě stávají neoddělitelné.

Jak je z výše napsaného zřejmé, asijské gangy se v případě obchodování s lidmi specializují na vlastní spoluobčany, tedy Vietnamce a Číňany. Stoupající tendence je v obchodování s obyvateli z jižní Asie a Balkánu. Spolu s tím se falšují doklady, jako jsou kreditní karty, pasy, úřední dokumenty, a využívají k tomu ukradené pasy a zfalšovaná víza ze západních zemí, které se po přechodu posílali letecky zpět pro další použití. Po malých úpravách se tyto dokumenty používají i několikrát za sebou. Další variantou je příjezd uprchlíka legálně, avšak posléze je mu poskytnuta „pomoc“ pašeráků lidí při překročení hranice. Především do Německa. Toto převádění se konalo hlavně přes Prahu, Most a dokonce Moskvu. V těchto skupinách pracují jak asijské převaděči, tak i Češi. Cena za takový transfer se pohybovala mezi 500 – 1000 dolary. Cena za dopravu jednoho „klienta“ z Číny se pak pohybovala kolem 10 až 15 tisíce dolary, na českém území (tedy z Čech do Německa) pak 750 – 800 marek, do Francie 1300 – 1400 marek. [12] Dnešní ceny takových transferů se pohybují okolo 10 000 Eur. Z toho plyne ohromný hlad po penězích a potvrzuje to především finanční motivaci pro účastníky těchto ilegálních činností. Podobně je to pak i u všech ostatních skupin organizovaného zločinu.

4.2.7.4 Organizovaný zločin ze středního východu

Organizace pocházející ze středního východu se zaměřují především na pašování drog, dále na obchod se zbraněmi a finanční machinace. Tyto činnosti podnikají a zároveň kryjí pomocí široké sítě cestovních kanceláří, autopůjčoven a autoservisů. Jejich zločinecká struktura je velice podobná ruské nebo italské. Jsou zde pevné vazby a hierarchie. Dále se podílejí na nelegální migraci, kdy dochází k propojování s vietnamskými organizacemi. Příslušníci této skupiny jsou původem z arabského, perského, indoevropského nebo turkického etnika. Jejich zločinecké činy nejsou tak propracované, jako u výše zmíněných organizací, ale o to více jsou mobilnější, s větší schopností regenerace, která vychází z téměř neomezeného zdroje možných pachatelů z arabských zemí. Je to dáno díky poměrně vysoké snaze arabských obyvatel o migraci do Evropy. Nejvíce organizované jednotky z těchto uskupení jsou pak ty, které se zabývají obchodováním s drogami a lidmi na území Evropy. A ty pak spolupracují nejenom s Vietnamci, ale i s Rusy nebo Kosoalbánci. Ačkoli po zločinecké profesionální stránce patří arabské mafie k těm nejméně, nejhůře organizovaným, oproti výše zmíněným, tak díky vysokému cítění vlastenectví, jsou schopni spolupracovat s extremistickými nebo teroristickými buňkami, čímž zvyšují svojí společenskou nebezpečnost. Díky tomu je pro extremistické seskupení mnohem snadnější si sehnat nelegální zbraně, doklady a dokumenty apod.

Ilegální migrace se u těchto uskupení objevuje v organizovaných formách, ale i individuálních. Na Středním východě však dnes existují centra, kde možného zájemce o emigraci vybaví falešnými doklady nebo zařídí transfer. Jedná se hlavně o libanonský Bejrút, alžírský Oran nebo Tiaret. Další dobře organizované skupiny převádí „klienty“ zejména v oblasti Gibraltarů do Španělska a pak dále do Evropy. V roce 2003 se ceny za takový převoz se zde pohybovaly mezi 2000 – 6000 dolary. Při takové výši ceny a s přihlédnutím z jakých důvodů tyto lidé migrují (politické, ekonomické), je nasnadě, že jich většina nebude mít na pokrytí těchto výdajů, dostatečný finanční obnos. Na to samozřejmě některé převaděčské skupiny spoléhají a dostávají tak svoje oběti do finanční závislosti a díky této závislosti jsou pak oběti využívány jako novodobí otroci. Pracují tedy za minimální nebo žádnou mzdu, bez hygienických podmínek, s nedostatkem jakéhokoli dalšího zázemí. Nežřídko se také stává, že je využívají pro svoje kriminální účely, jako levné pěšáky, které mohou obětovat. Policejní orgány jsou totiž často schopné chytit pouze

tyto lidi na nejnižších stupních zločinecké hierarchie. A v takovém případě jsou tito pěšáci lehce nahraditelní jiným migrantem. [12]

V České republice operují především skupiny, které jsou zapojené do pašování lidí v takzvané „Jižní cestě“ a to především ze zemí jako Srí Lanka, Pákistán a Afghánistán. Organizátoři a zprostředkovatelé těchto tranzitů jsou především Arabského původu a využívají kontaktů s jinými zločineckými organizacemi, u nás především s Čechy. V 90. letech minulého století v Čechách existovala převaděčská skupina složená z Čechů a Libanonců. Vytvořili kanál, který vedl z Bejrútu přes Prahu a do Německa. Během 2,5 roku se jim podařilo ke konci nelegálně převážet až 40 osob týdně a zisk za toto období činil 3,5 milionu amerických dolarů. [12]

4.2.7.5 Subsaharský organizovaný zločin

Členové těchto gangů pocházejí především ze západních zemí Afriky, nejvíce pak z Nigérie. Ty se podílejí hlavně na obchodování s drogami a další trestnou činností s ní spojenou. Hojně využívají i české občany, které si najímají jako „kurýry“. Tito kurýři jim za úplatu pašují drogy do České republiky a podle množství drogy (1-5 kg), kterou pašují, se odvíjí i jejich odměna. Ta se pohybuje mezi 2000 až 5000 US \$. Díky falšování dokladů se pak věnují i mimo jiné obchodu se zbraněmi a obchodování s lidmi. Zločinná uskupení z těchto afrických zemí jsou však v obchodování s lidmi nejméně aktivní z výše zmíněných organizací. [12]

Česká republika je, v rámci problematiky obchodování s lidmi, považována především za tranzitní lokaci, hlavně z pohledu Evropské unie. Nejvíce zasaženy jsou totiž Německo, Nizozemsko, Belgie a Francie. Do těchto zemí pak proudí hlavní příval obětí obchodníků s lidmi, a to právě například přes tuzemsko. V celoevropském měřítku se na této zločinecké aktivitě podílejí, jak vyplývá z policejních statistik EU, především albánské, středoevropské a východoevropské zločinecké organizace (především Rumuni, Maďaři, Litevci a Poláci), dále uskupení z Libanonu, Íránu, Číny, Nigérie, Ázerbájdžánu. Pokud jde o oběti těchto organizací, jsou jimi nejvíce jejich vlastní spoluobčané. Rumuni tedy obchodují s Rumuny, Číňani s Číňany atd. Nejvíce zastoupeni v počtu obětí jsou tedy občané východní Evropy, Afričané, Latinoameričané (Brazilci) a Asijci (Thajsko). Svě oběti si obchodníci mimo jiné vyhlídnou například v řadách studentů, kteří chtějí prožít a získat vlastní zkušenosti do budoucna a lákají je na zaměstnání jako recepční, hosteska

nebo tanečnice. Některé oběti dokonce vědí nebo minimálně tuší, že se stanou součástí například sexuálního průmyslu, ale již netuší za jakých hrozivých podmínek. Nedochozí jim, nebo ani nechtějí vidět, že se stanou prakticky otroky, totálně závislí na svých „zaměstnavatelích“, kdy jsou často pod hrozícím násilím, nuceni k těm nejhorším věcem. [12]

Z České republiky jsou samozřejmě dnes organizovaně lákány i české dívky a chlapci do zahraničí pod stejnými, zdánlivě seriózními, záminkami jako všude jinde v Evropě nebo ve světě. V zahraničí se pak bohužel stanou oběťmi obchodování s bílým masem a jsou nuceni například k nedobrovolné prostituci (hlavně dívky) nebo nuceným pracím (hlavně chlapci). Kromě standardní role naší republiky jako země zdrojové, se bohužel Česko nezříká ani role cílové. Tedy země, kam jsou ženy či muži za účelem jejich obchodu dováženi. Jedná se především o Ukrajinky, Slovenky a Rusky. Nezřídka se zde objevují i dívky z Thajska, Mongolska či Jihoafrické republiky. Na toto kriminální prostředí se váží i další trestné činnosti. V případě České republiky je prokázána provázanost s mezinárodní distribuční sítí dětské pornografie. Tyto děti bývají často oběťmi právě obchodu s lidmi. Spolu s tím je nejvíce provázáno samozřejmě organizování prostituce, obchodu se ženami a dětmi, praní špinavých peněz (především díky erotickým klubům), nedovolené ozbrojování a obchod se zbraněmi, falšování dokladů a úředních dokumentů, omezování osobní svobody, otroctví a obchodování s drogami a jejich zneužívání na obětech. Z těchto činností mezinárodních zločineckých uskupení lze vysledovat určité rozdělení území, které je však nezávislé na oficiálním státním rozdělení hranic. Proto je velice důležitá spolupráce policejních složek a nevládních organizací na mezinárodní úrovni. [12]

4.3 Finanční šetření

Globální zisky z obchodu s lidmi jsou odhadovány přibližně na roční zisk 12 000 000 000 € (což je, jen pro představu, o 2 miliardy € více než roční HDP Islandu). Většina těchto zisků pak pochází převážně z obchodování s ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. [13] Výnosy z obchodu se ženami sahají tedy k miliardovým částkám. Podle odhadů odborníků z OSN je celosvětově počet zneužitých a obchodovaných žen v rámci tohoto byznysu mezi 700 000 až 2 000 000 jedinců. V Evropě pak tento obchod se ženami dosahuje zisku sedmi až třinácti miliard dolarů. Podle odhadů

je v současné době v Evropě činných nejméně 300 000 prostitutek, pocházejících pouze ze Společenství nezávislých států (Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavsko, Rusko, Tádžikistán a Uzbekistán). Rusko, konkrétně Moskva, je pak považována za jeden z hlavních zdrojů žen pro tuto činnost. Je odtud zásobován polský, asijský a německý trh. Jen v Berlíně je většina ze 7000 prostitutek z Východu. Podle údajů pracovníků moskevské městské správy, existuje asi 330 ruských firem, které provádějí obchody tohoto druhu. Jen za zprostředkování práce pro údajné budoucí dělnice nebo pomocnice v kuchyni pak chtějí firmy zaplatit až 2000 dolarů (přibližně 36 000 Kč). [6] Je zřejmé, že trasy, které vedou z Ruska do západních států Evropy, jako je právě Německo, vedou i přes Českou republiku.

Jak bylo výše naznačeno, v rámci kriminálního podsvětí je obchodování s lidmi poměrně významným „byznysem“. Překupníci, kuplíři a další obchodníci s lidským neštěstím, spoléhají na jejich poměrně těžko odhalitelnou organizaci převaděčství, případně jiné praktiky obchodu s lidmi. To vše, spolu s vysokými výdělky, činí pro tyto lidi lákavou možnost získání nemalých a přitom rychlých peněz. Bohužel však dohledání a získání přesných informací o výdělcích je minimálně problematické. Většina transakcí probíhajících v těchto podmínkách je prováděna v hotovosti bez přesných statistik. V drtivé většině tedy nejsou k dispozici žádné přesné částky, které by se dali zjistit z bankovních převodů, či vkladů a podobně. Většina výnosů je pak používána na zajištění vlastní spotřeby, zvyšování vlastního životního standardu a je tedy většinou rychle utracena. Není zde patrná ani snaha o jejich „vyprání“. Větší finanční obnos je tedy pak zajištěn maximálně při domovních prohlídkách u podezřelých či obviněných. Přesné částky výdělků jednotlivých mafií, lze tedy pak pouze odhadovat podle životního standardu obviněných, dále na základě jejich výpovědí a svědectví jejich obětí. [20]

Jednou z praktik ruskojazyčných gangů v České republice je najímání si některých, mafií „prověřených“, Čechů, kteří na své jméno pronajímají nebo nakupují různé luxusní vozy nebo nemovitosti, které však reálně slouží právě mafii. Na oplátku jim je propůjčena nějaká vysoká fiktivní funkce, například ředitele nějaké jejich krycí firmy a dostává pravidelný, většinou vysoce nadprůměrný měsíční plat. Nadto peníze na nákup vozidel i nemovitostí mu jsou poskytnuty navíc. [10] Tyto peníze nepochází samozřejmě výhradně z obchodování s lidmi. Trestných činností a jejich výnosů je dohromady veliké množství a

díky mezinárodnímu charakteru těchto trestných aktivit, nebývá výjimkou, že peníze pocházející ze zahraničí, jsou zde používány na jejich vyprání nebo na zajišťování krytí nelegálních činností. Najatí čeští spolupachatelé, díky své úplatnosti, se v podstatě zprostředkovaně a mnohdy i vzdáleně podílejí na nelegální činnosti těchto mafií, včetně předmětného obchodování s lidmi, ačkoli si toho mnohdy nejsou vědomi nebo si to nechtějí připustit. Díky ohromnému množství peněz z nelegálních činností se pak přímé výtěžky z obchodu s lidmi mezi ostatními penězi rozměňují.

V České republice, dle zjištěných případů, spadajících pod problematiku obchodování s lidmi a údajů Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu [ÚOOZ] Služby kriminální policie a vyšetřování [SKPV], byl za rok 2008 zabaven majetek ve výši 47 210 767,- Kč, z toho hodnota z trestného činu kuplířství byla 2 184 333,- Kč. [17]

V roce 2009 byla celková hodnota majetku obviněných s porovnáním s ostatními roky velice malá, a to pouhých 2 383 505,- Kč a to i přesto, že počet činů, spadajících do této kategorie trestního zákona, nebyl o nic menší nebo větší než v ostatních letech. Je to dáno pravděpodobně formou používání peněz a jejich výnosů z těchto činností, tedy používání hotovosti. [18]

Další rok, tedy v roce 2010 byla hodnota zajištěného majetku ve výši 10.890.872,- Kč (obchodování s lidmi 8.519.027,- Kč, kuplířství 2.371.845,- Kč). [19]

Za rok 2011 byl zabaven majetek ve výši 36 151 480,- Kč a to včetně několika aut a nemovitostí. Z toho hodnota majetku za trestný čin kuplířství byla 35 836 280,- Kč. [20]

Z výše uvedených příkladů za posledních 5 let je zřejmé, že obchodování s lidmi včetně kuplířství má skutečně milionové zisky. V rámci vysoce organizované mafie, jako je výše zmiňovaná ruská, mají pachatelé pravidelné nadstandartní zisky a různé výhody (auta, nemovitosti) a to již za poměrně nijak společensky nebezpečné a bohužel prakticky ani nelegální služby. Pro úplatné jedince je poskytování těchto služeb, s přihlédnutím k poměru riziko versus finanční zisk, za takové množství peněz dostatečně motivující odměnou. Pro příklad, v roce 2011 bylo za trestné činy obchodování s lidmi a kuplířství stíháno a vyšetřováno celkem 29 osob a celková hodnota zabaveného majetku 36 151 480,- Kč. Kdyby si každá z těchto osob vydělala stejně, pak by každého zbylo téměř 1 250 000,- Kč. Je třeba si ale uvědomit, že i tato suma může být pouze orientační, jelikož většinu

peněz, s ohledem k časové prodlevě než došlo k zabavení majetku, mohli pachatelé už utratit a také ne všem podezřelým byl nakonec majetek, v rámci vyšetřování a obvinění, zabaven.

Pro ilustraci vysokých příjmů z této nelegální činnosti následují dva případy, jeden z prostředí provozování prostituce a druhý z pracovního vykořisťování.

První se stal v roce 1996 v teplickém okrese. Zde skupina 9 Bulharů, pod vedením jistého T. D. B., vytvořila organizovanou skupinu s vnitřní strukturou nadřízených a podřízených, kdy jednotliví členové měli přesně stanovené povinnosti (strážení objektů, prostitutek, vedoucí směny, apod.). Jejich činnost do odhalení trvala necelých 10 měsíců, avšak za tu dobu se jim jí podařilo rozšířit na několik, za úplatu, propůjčených bytů, stánků, vil, restauračního zařízení, penzionu, baru a dalších. Kromě nedovoleného ozbrojování, tak především lákali Bulharské dívky do České republiky za vidinou práce servírky. Ty pak pod nátlakem, především výhrůzkami, hrubým fyzickým násilím i bitím, nutili k prostituci. Z vyšetřování pak postupně vyplynulo, že v každém objektu, vydělávali minimálně 20 000 Kč denně! [10] Pokud bychom uvažovali, že měli pouze jeden takto fungující objekt, vydělali by 600 000 Kč za měsíc. Jestliže víme, že objektů měli minimálně 6, jejich denní obrat činil tak minimálně 120 000,- Kč. Je třeba vzít v potaz, že takto vysokou částku vydělávali před 16 lety a můžeme více než předpokládat, že dnes bude zcela jistě podstatně větší.

Druhý z případů obchodování s lidmi, tentokrát za účelem pracovního vykořisťování se stal v letech 2008 a 2009. Tři slovenští občané, kteří byli součástí organizované česko-slovenské skupinky, si na našem území i v zahraničí najímali bezdomovce a další občany v sociální tísní na práci na stavbách. Dělníci byli nalákáni na falešné sliby dobře placené práce a kvalitního ubytování. Po příjezdu na místo však byli nuceni pod pohrůzkou fyzického násilí nuceni pracovat denně ve 12 hodinových směnách, často i déle a to za 150 Kč na den. K fyzickému násilí pak i několikrát došlo a bylo zapotřebí i ošetření lékaře. Obětí se stalo minimálně 20 osob, s tím, že je velmi reálný odhad až na několiknásobně vyšší počet. Tuto nelegální činnost trojice mužů uskutečňovala přibližně rok a půl a za tuto dobu si měli přilepšit přibližně o 20 000 000 Kč! Mezi další zabavené věci patřili i auta, včetně luxusních vozů Škoda Octavia a Mercedes ML. [43]

Tyto dva případy ukazují a potvrzují, že důvodem páchání trestného činu obchodování s lidmi, ať už v jakékoli jeho podobě, je především chamtivost, úplatnost a bezbřehá ziskuchtivost. Nehrají zde roli jen vidiny a možnosti vysokých a bezpracných výdělků, ale právě citelný nedostatek finančních prostředků chudých regionů, který vede některé lidi k tomu, aby se nechali uplatit, podílejí se na trestné činnosti, nebo dokonce rovnou podobnou činnost sami provozují.

Na druhou stranu pak trestná činnost a její potírání má nemalé finanční dopady i na státní sektor. V rámci České republiky je na rok 2013 schválena částka na provoz Policie ČR ve výši 27 143 550 000 Kč. Z toho se může jen těžko odhadovat, kolik peněz je konkrétně použito na potírání nebo prevenci v boji proti obchodu s lidmi. Zvláště v případech, kdy se tato problematika slévá s jinými případy dohromady nebo kdy na těchto případech spolupracuje více policejních složek, případně kdy je vynaloženo více technických a dalších odborných a specializovaných prostředků v rámci konkrétních případů. Nebo jsou jednotlivé kauzy natolik rozsáhlé, že jsou do procesu šetření zapojeny i složky, technika, forenzní vědy, jindy na tento druh trestné činnosti nepotřebné, atd.

V rámci prevence pak již lze vyčíslit konkrétnější čísla. Celková částka na vynaložená MV na Program sociální prevence a prevence kriminality je 56 256 000 Kč. [5] V roce 2011 pak Ministerstvo vnitra ČR poskytlo, v rámci dotačního titulu „Prevence v oblasti obchodování s lidmi a pomoc obětem obchodování s lidmi“, finanční dotaci celkem 4 vybraným nevládním organizacím. A to Arcidiecézní Charitě Praha, La Stradě, Diakonie ČCE a Organizaci pro pomoc uprchlíkům o.s. v celkové výši 2 526 447 Kč. Ministerstvo práce a sociálních věcí pak na základě dotačního řízení (v návaznosti na §101 a §104 zákona o sociálních službách a zákona o rozpočtových pravidlech) rozhodlo o poskytnutí dotace poskytovatelům sociálních služeb s cílovou skupinou uživatelů těchto služeb, tedy obětem obchodu s lidmi, v celkové výši 4 760 000 Kč (viz tabulka č. 2). V roce 2011 tak stát vynaložil pouze na projekty zaměřené na prevenci obchodování s lidmi celkovou částku ve výši 7 286 447 Kč. V porovnání s příjmy jednotlivých zločineckých skupin, jsou však tyto částky poněkud skromné.

To však nejsou všechny finanční zdroje, které mají tyto programy k dispozici, protože jsou ze zákona povinni se podrobit vícezdrojovému financování. Mezi další zdroje u těchto služeb neziskových organizací může patřit rozpočty územně správních celků,

individuální projekty jednotlivých krajů, nezávislé nadace, Evropský sociální fond, mezinárodní organizace, fondy a další. Celková částka tak může být mnohem větší.

Tabulka č. 10 – Dotace poskytnuté MPSV poskytovatelům sociálních služeb v roce 2011 pro cílovou skupinu obětí obchodu s lidmi

Dotace poskytnuté MPSV poskytovatelům sociálních služeb v roce 2011 pro cílovou skupinu obětí obchodu s lidmi				
Organizace	Služba	Cílová skupina	Druh sociální služby	Dotace 2011
Diakonie ČCE	Azylový dům	Oběti s obchodu s lidmi	Azylové domy	450 000 Kč
La Strada	Ubytování pro obchodované a vykořisťované osoby	Oběti s obchodu s lidmi	Azylové domy	1 080 000 Kč
La Strada	Poradna pro obchodované a vykořisťované osoby	Oběti s obchodu s lidmi	Odborné sociální poradenství	1 082 000 Kč
La Strada	Krizová pomoc obchodovaným a vykořisťovaným osobám	Oběti s obchodu s lidmi	Krizová pomoc	1 980 000 Kč
Arcidiecézní Charita Praha	Resocializační program pro cizince – oběti obchodu s lidmi	Oběti s obchodu s lidmi	Odborné sociální poradenství	168 000 Kč

Zdroj: [20]

Mezi další náklady, spadající konkrétně pod problematiku obchodování s lidmi, patří odhadované náklady po novelizaci zákona o obětech trestního činu. Tento zákon má přinést zlepšení pro oběti trestných činů včetně obětí obchodu s lidmi. Ministerstvo vnitra vyčísluje náklady spjaté s realizací předkládaného zákona:

- jednorázové náklady k proškolení policistů ve výši 750.000,- Kč,
- jednorázové náklady na tisk služební pomůcky nejméně ve výši 800.000,- Kč,
- jednorázové náklady na překlady nejméně ve výši 450.000,- Kč (průměr cca 13.000,- Kč na jednoho tlumočnicka),
- opakující se náklady na tisk poučení + informačních karet – vyšší náklady na spotřební materiál v celkové výši 1.680.000,- Kč (průměr 20.000 Kč na útvar) ročně,

- opakující se náklady na mzdové prostředky policejních tlumočnicků ve výši 4.800.000,- Kč ročně (alespoň 10 tlumočnicků, průměrná hrubá mzda cca 40.000,- Kč měsíčně),
- jednorázové náklady na vybavení speciální výslechové místnosti (bez stavebních úprav) jsou ve výši 200.000,- Kč, tzn. celkem 10.200.000,- Kč. (dovybavení celkem 51 místností) [38]

Tento zákon nově kompletuje práva a možnosti obětí trestných činů. Do doby před schválením byl tento zákon v podstatě roztržštěn do několika různých právních úprav, zatímco nyní je komplexní a s dalšími potřebnými úpravami navíc. Mezi několik úprav patří i zvýšení peněžité podpory obětem. Minimální částka je 50 000, maximální 600 000 Kč. Už nyní dává stát na peněžitou pomoc těm, kteří to potřebují a měli na to nárok ze zákona celkem 6 000 000 Kč. Tato částka nyní bude o něco větší a zahrnuje i více lidí, jakožto i příbuzné obětí. Odhad zvýšení částky Ministerstvem spravedlnosti je o 4 – 5 miliónů korun. Úprava dále zlepšuje a upravuje postavení neziskových organizací, poskytujících pomoc obětem. Na tuto odbornou pomoc by šlo ročně kolem 50 000 000 Kč. [31] Další náklady jsou spojené s vytvořením registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů v celkové výši 2 000 000 Kč a s následnou údržbou v ceně 200 000 Kč ročně. [38] Česká republika se inspirovala tímto zákonem v zahraničí, konkrétně ve Švýcarsku, Německu a v Kanadě, kde to již úspěšně funguje. Zařazuje se tak v tomto ohledu na Evropskou úroveň. [35]

Velké částky, v řádech desítek miliónů korun, jsou státem vynakládány na financování integrace cizinců u nás. V roce 2011 bylo vynaloženo jenom na tento program 10 000 000,- Kč. Pro podporu sociálních služeb s místní nebo regionální působností bylo vynaloženo 11 140 000,- Kč. V rámci rozvojového programu MŠMT pro děti cizinců se rozdělilo 4 500 000,- Kč. Pro zajištění bydlení pro azylanty bylo vynaloženo 16 800 000,- Kč a dále na zajištění integračních bytů se vynaložilo dalších 15 063 485,- Kč. [21]

Všechny výše uvedené částky nejsou konečné. V rámci většiny zmíněných programů, aktivit apod. nejsou zahrnuty zdroje krajů, obcí, nadací, ambasád nebo Evropských programů a aktivit, zahrnující a sledující danou problematiku, což k celkovému obrazu přidává další desítky, až stovky miliónů českých korun.

Na výše uvedených částkách můžeme vidět, že i přesto kolik snahy, peněz a prostředků stát vkládá do preventivní činnosti, v porovnání s tím, kolik peněz a hmotných statků pak připadá obchodníkům, zabývající se obchodem s lidmi, není a nemůže být tento boj vyrovnaný. V té chvíli, kdy si totiž obchodníci s lidmi dohromady vydělávají takové množství peněz, že to nejen užíví celou jejich rodinu až do konce života a prakticky můžou dráhu nelegálního zločinu dokonce i opustit a dožít v „klidu“, to lze očekávat velice těžko. Navíc, situace je taková, že jde nejvíce prostředků na represivní činnost nebo poté až na pomoc obětem. Nejméně peněz se bohužel vynakládá na prevenci. Ta se pak většinou týká hlavně informování veřejnosti a odborníků, aby mohli lépe odhalovat zločin nebo jinak čelit takové kriminální činnosti, a tím zlepšit opět svou vlastní represivní aktivitu. Což může několik případů odstrašit nebo odhalit, ale rozhodně ne obchod s lidmi vymýt. To by šlo pouze v případě, kdyby se začala řešit příčina těchto případů a to je v současnosti téměř utopické. Vzhledem ke zneužívání například ekonomického postavení některých uprchlíků nebo i občanů ze země, kde je vykořisťují, bylo by potřeba nastolení takové ekonomické rovnováhy po celém světě, aby společnost došla dostatečného uspokojení, správné výchovy a mravní síly všech nebo alespoň většiny obyvatel planety, aby už nedocházelo k takovým zločinům mezinárodního charakteru. Což obchodování s lidmi bezpochyby je.

4.4 Trestně právní rámec obchodování s lidmi v České republice

Obchodování s lidmi v České republice má většinou znaky organizovaného zločinu nebo zločinného spolčení. Definice organizovaného zločinu podle Martina Cejpa je následující: *„Organizovaný zločin je soustavně opakující se páchaní, cílevědomě koordinované závažné trestné činnosti (a aktivit tuto činnost podporujících), jehož subjektem jsou zločinecké skupiny nebo organizace (většinou s vícestupňovou vertikální organizační strukturou), s hlavním cílem dosahování maximálních nelegálních zisků při minimalizaci rizika.“* [3] Zločinné spolčení je pak, podle ustanovení § 89 odst. 17 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, společenstvím více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti. [3]

Obchodování s lidmi v České republice je samozřejmě trestným činem. Tento čin je zavrženíhodným prohřeškem proti lidskosti a tu má Česká republika „chráněnou“ již v Ústavě, která obsahuje Listinu základních práv a svobod. V té lze najít „ochranu“ proti obchodování s lidmi v oddíle 1, konkrétně v článku 1 – rovný přístup ke všem osobám, článku 7 až 10 – nedotknutelnost osoby a ochrana před krutým a nelidským zacházením, osobní svoboda, nucená práce, lidská důstojnost a v článku 14 – svoboda pohybu. [16]

V současné době obchodování s lidmi řeší konkrétně zákon č. 40/2009 Sb., §168 Obchodování s lidmi, který vstoupil v platnost 1. ledna 2010. Ten uvádí, že tohoto trestného činu se dopouští ten, kdo jakýmkoli prostředky (zjednání, nalákání, najmutí, dopravení, ukrytí, zadržení, vydání, nucení a další) využije příležitosti nebo jí vytvoří pro dítě a to k pohlavnímu styku nebo jinému sexuálnímu vykořisťování (výroba pornografie, obtěžování, atd.), případně k odběru orgánů nebo tkání těla, ke službě v ozbrojených složkách, k otroctví nebo nevolnictví nebo k nuceným pracím a jiným formám vykořisťování, případně z těchto činností kořistí, bude potrestán odnětím svobody na 2 léta až 10 let. Stejně pak bude potrestán ten, kdo se zachová stejně v případě jakékoli osoby (ne již dítěte) a to i jako součást organizované skupiny a dále se tresty liší podle rozsahu aktivit a jejich dopadu na oběti, společnost a další. Zde se pak tresty pohybují od 5 respektive 8 let odnětí svobody až po 12 respektive 15 let společně s propadnutím majetku. Trestná je i příprava takového typu činu. [26]

Spolu s tímto zákonem je však třeba sledovat i ostatní aktivity, které s touto činností souvisí a zároveň můžou naplňovat skutkovou podstatu trestného činu. Podle §204 trestního zákona se jedná o kuplířství, dále se obchodníci s lidmi a lidé participující na tomto nekalém obchodování mohou podílet na trestném činu omezování osobní svobody a to na základě paragrafů 170 a 171 – zbavení osobní svobody, omezování osobní svobody, dále pak § 172 zavlčení, §173 loupež, § 175 vydírání, § 177 útisk, §178 porušování domovní svobody a další. [41] Paragrafy 170 a 171 konkrétně řeší situaci, kdy někdo někoho uvězní nebo jiným způsobem zbaví osobní svobody případně ji pouze omezí. Opět se zde řeší zda-li se tak stalo v organizované skupině nebo pachatel jednal sám a trest se liší na základě způsobené újmy oběti, množství osobního prospěchu a dalších faktorů. Paragraf 172 zavlčení zase řeší situaci, kdy je oběť pod nátlakem, lstí, hrozbou násilí nebo jiné újmy, zavlčena do ciziny nebo je k tomu donucena, nebo naopak brání oběti

v návratu z ciziny. Zákonem definovaný útisk (§ 177) je situace, kdy někdo jiného nutí, zneužívá jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl. [26] Překupníci a jejich posluhovači se však můžou dopouštět i jiných skutků, za které je možno je stíhat a kterých se dopouštějí během své trestné činnosti. Může se jednat o činy proti svobodě a lidské důstojnosti. Kdy paragrafy 231 až 233, zákona č. 140/ 1961 Sb. postupně řeší opět omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody, obchodování s lidmi a zavlčení do ciziny. Dále v druhém oddílu osmé hlavy trestního zákona č. 140/ 1961 sb., se řeší trestné činy proti lidské důstojnosti. Mezi to patří § 241, kterého se dopouští ten, kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného. Podobně je to pak v následujícím paragrafu 242 – pohlavní zneužívání. [42]

Mezi důležitou oblast trestních činů, které jsou velice blízké obchodování s lidmi je nelegální migrace a její podporování či organizování. To také řeší zákon č. 140/ 1961 sb., konkrétně § 171d - Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky. Ten ukládá tresty odnětí svobody nebo peněžní tresty v případě, že se pachatel dopustí k napomáhání jinému k neoprávněnému pobytu na území České republiky na základě majetkového nebo jiného prospěchu. Výše trestu se pak odvíjí od toho, zda-li tak bylo spácháno v organizované skupině, opakovaně nebo s cílem zakrýt jiný trestný čin a dále bylo-li tak učiněno za válečného stavu nebo stavu ohrožení státu a také podle výše získaného prospěchu z provozování této nelegální činnosti.

V roce 2011 byla navíc přijata novela trestního zákona č. 330/2011 Sb. Ta upravuje § 368 neoznámení trestného činu. Zde se ruší oznamovací povinnost těm, kteří poskytují pomoc obětem trestného činu, pokud jde o oběti starší 18 let. To pomáhá zbavit se trestního stíhání především pracovníkům neziskových organizací, kteří se zabývají právě pomocí těmto osobám a kdy by neodkladné oznámení trestného činu (které je jinak ze zákona povinné, podle novely trestního zákoníku č. 306/2009 Sb.) bylo kontraproduktivní a mohlo by ohrozit jak pomoc, tak samotné terénní pracovníky i oběti. [20]

V rámci strategie boje proti této trestné činnosti, tvoří Meziresortní koordinační skupina pro oblast boje proti obchodování s lidmi poslední 4 roky (od roku 2008), pravidelnou zprávu za uplynulý rok, týkající se obchodu s lidmi. Poslední vydaná byla za rok 2011 a v současnosti se vytváří za rok 2012. Zpráva je rozdělená do 4 oblastí, shodně

začínajících na „P“. To značí anglická slova Prevention (prevence), Prosecution (postih pachatelů), Protection (podpora a ochrana obětí) a Partnership (partnerství). Stanovené oblasti a cíle zprávy jsou v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a ochraně dětí. Zároveň se vypořádává s vytvořenou Národní strategií 2008 - 2011 pro boj proti obchodování s lidmi a snaží se formovat cíle pro Národní strategii 2012 – 2015, schválenou vládou 18. dubna 2012. [20]

Mezi plánované změny, které působí preventivně při boji proti obchodování s lidmi, z hlediska zákona, patří změna § 4 odst. 2, která napomáhá obětem tohoto trestného činu v případě, že jsou nuceni pracovat i ve chvíli svého nelegálního pobytu nebo jsou donuceni zde přebývat i po té, co jim legálnost pobytu přestala platit. Do této doby totiž těmto obětem nebyla dána možnost sociální pomoci, i přes to, že k nezákonnému jednání byli donuceni. Odstavec 2, § 4, by tak měl být rozšířen a znít: „Sociální služby uvedené v § 57, 59 až 63 a § 69 jsou poskytovány při splnění podmínek stanovených v tomto zákoně také osobám legálně pobývajícím na území České republiky podle zvláštního právního předpisu a osobám, které jsou oběťmi trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku) nebo zavraždění (§ 172 trestního zákoníku).“ [20]

Nově také je za nelegální práci podle definice trestního zákoníku považována i práce cizince, pobývajícího nelegálně v ČR. Je to tak na základě implementace sankční směrnice EU (2009/52/ES). Spolu s tím byly zavedeny nové sankce pro zaměstnavatele, zprostředkovatele práce nebo i prostředníky. Nejenom, že musí vyplatit dlužnou odměnu zaměstnanci, ale ještě zaplatí pokutu, uniklé zdravotní i sociální včetně penále a toto hrozí dokonce i zprostředkovatelům nebo prostředníkům, kteří toto sjednali či jinak domluvili. Kromě toho tyto osoby jsou zbaveni práva na dobu 3 let od nabytí právní moci vyloučení z možnosti účasti na jakékoli veřejné zakázce, na podporách, dotacích či dalších výhodách. [20]

V současné době je vládou posvěcen nový zákon o obětech trestných činů. Aplikací zákona o obětech trestných činů má dojít zejména k rozšíření práv obětí a pomoci, která je jim poskytována, a k odstranění nedostatků implementace rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení. Zákon obsahuje katalog mimoprocesních práv obětí. Obětí se pak rozumí nejen osoba, která byla trestným činem poškozena (psychicky, fyzicky, majetková nebo nemajetková újma,...), ale i

v případě úmrtí oběti, je pak jako oběť považována osoba blízká. Tedy příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel, druh a další, kteří se cítí být osobou blízkou. Zákon navíc vytváří skupinu obětí tzv. zvláště zranitelné oběti, které mají specifické postavení. Do této skupiny se řadí:

- a) Dítě (osoba mladší 18 let)
- b) Osoba postižená fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým postižením
- c) Oběť trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 trestního zákoníku
- d) Oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí, pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní [45]

Tento zákon tedy nově upravuje a sjednocuje práva těchto obětí a z hlediska problematiky obchodování s lidmi je to posun k lepšímu, především díky novým zákonným možnostem, díky zákonnému zajištění práv obětí a poskytnutí odborné pomoci. Mezi práva obětí, která jsou upravena zákonem, patří především:

- a) právo na poskytnutí odborné pomoci,
- b) právo na informace, kde je kladen důraz především na srozumitelnost poskytovaných informací,
- c) právo na ochranu před hrozícím nebezpečím,
- d) právo na ochranu soukromí,
- e) právo na ochranu před druhotnou viktimizací ze strany policie a orgánů činných v trestním řízení,
- f) možnost učinit prohlášení oběti o dopadech trestného činu na její život,
- g) právo na peněžitou pomoc. [45]

Co se týče práva na poskytnutí odborné pomoci, zde se jedná hlavně o psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací a restorativní programy. Ministerstvo spravedlnosti bude provozovat registr, ve kterém budou zapsané subjekty, které tuto pomoc a služby budou poskytovat. Budou zde uvedeny i údaje o druhu služeb, o jejich kapacitě, okruhem obětí apod. Tyto údaje budou poskytovány obětem hned v první fázi kontaktu s Policií ČR, obecní policií, vězeňskou službou, vojenskou policií a s dalšími veřejně činnými orgány a stejně tak s lékařskými středisky nebo zdravotnických zařízení. Registr bude přístupný i veřejně. [45]

Významnou událostí v oblasti mezinárodního práva v oblasti obchodování s lidmi, je pak přijetí Směrnice Evropského parlamentu Rady o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a ochraně obětí (Směrnice 2011/36/EU) z 5. dubna 2011. Tento předpis rozšiřuje definici obchodování s lidmi, vyžaduje zahrnutí mezi odpovědné osob i právnické osoby, stanovuje minimální míru asistence obětem obchodování s lidmi spolu se zaměřením na zvláště zranitelné skupiny – děti. Tuto směrnici mají státy povinnost implementovat do svých právních řádů nejpozději do dubna 2013. [20]

Dále v roce 2011 byl zřízen v evropském měřítku Výbor expertů na problematiku nezákonného obchodu s lidskými orgány. Ačkoli se tato problematika České republiky podle současných statistik netýká, novelizuje se zákon MZ č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a to v součinnosti se směrnicí EU 2010/53/EU (jakostní a bezpečnostní normy pro lidské orgány určených k transplantaci). [20]

4.5 Preventivní strategie proti obchodování s lidmi

Na strategii v téhle oblasti se v první řadě podílejí všichni občané. Ať už si to uvědomují nebo ne. Jedná se o společenské klima, které vytváří prevenci díky výchově, nastavení hodnot a morálky, spolu s tím projevování úcty k lidskému životu, jeho svobodám a právům. Důležitá je i podpora vlády a státu v oblasti dodržování lidských práv a hlavně jejich aktivní přístup v této věci. Tak aby to veřejnost vnímala a dokázala být s tímto přístupem zajedno. Obecně lze strategii rozdělit na následující tři stupně:

4.5.1 Primární stupeň prevence

V rámci této vládní podpory a její strategie, pak o něco konkrétnější postupy, vytváří ministerstvo vnitra. To má na starosti řešení problému obchodování s lidmi. To, vždy na

určité časové období, zpravidla na 4 roky, vydává dokument Národní strategie proti obchodování s lidmi v ČR. Poslední taková zpráva byla vydaná v roce 2012 – Národní strategie proti obchodování s lidmi v ČR pro období 2012 – 2015.

Na této strategii společně ruku v ruce spolupracují i nevládní organizace jako výše zmíněná La Strada ČR nebo Sdružení katolické charity. Kromě toho, že jsou podporovány i z vládních prostředků, tak zpětně dodávají informace a navrhují postupy řešení, případně prevence této problematiky. Spolupracují tedy na vládních krocích v primární specifické prevenci, která má za úkol dostatečně informovat odbornou veřejnost, ale právě tak i veřejnost laickou. Vzrůstá tím senzitivita občanů k dotčené problematice a tím jejich hlubší vnímání problému a větší možnost jeho odhalení, případně poskytnutí pomoci. Společně s touto vědomostí by se měla problematika obchodování s lidmi zavést povinně do školních osnov a to již od základního stupně, přes střední i vysoké školy a případně dále. Společně s tím je potřeba vzdělávat odborníky, kteří se s oběťmi těchto činů přímo setkávají nebo participují na potírání, prevenci a nápravě, mezi něž patří policisté, právníci, sociální pracovníci, učitelé, vychovatelé, lékaři, pracovníci nevládních organizací a azylových domů. Pro to, abychom mohli čelit těmto patologickým jevům ve společnosti je ale potřeba jít ještě do větší hloubky, respektive ke kořenům všech možných problémů a tady dostatečnými aktivitami informovat rodiče, kteří by měli vychovávat dítě v takovém harmonickém prostředí a s takovou péčí, která naprosto odbourá sociální toxiny v životě dětí. [16] S tím souvisí i působení okolí, jako kamarádů, referenčních skupin, sociální zařazení a tedy celkové postavení, uvědomění a myšlenkový (nikoli ekonomický nebo technologický) pokrok ve společnosti. Je tedy potřeba prevenci postavit na lidských právech a svobodách, protože to je to první, o co obchodovaná osoba přijde.

Společně s výchovou a společenským uvědoměním, je potřeba i zvyšovat kvalitu života a ekonomické situace se zaměřením na rizikové oblasti, kde je větší míra nezaměstnanosti nebo větší počet potencionálních obětí. [16]

Na občany mají obrovský vliv i média, kdy s jejich spoluprací lze dosáhnout velice dobrých výsledků při preventivních opatřeních, díky ovlivňování postojů občanů a tím zvětšení jejich participace na potírání obchodu s lidmi, díky zapojení se do prevence. Ze zkušeností a s dnešním přístupem soukromých médií je však třeba si dát veliký pozor na démonizaci a vytváření skandálů z těchto případů dnešními médii, protože tím naopak

můžou přispět k sociální stigmatizaci a marginalizaci obchodovaných osob. To může vést nejen ke špatné resocializaci oběti, ale i špatnému vnímání oběti „publikem“ a v neposlední řadě, k fatální možnosti definitivního zmaru ve snaze obět' znovu navrátit do společnosti a běžného života. [16]

4.5.2 Sekundární stupeň prevence

Další stupeň prevence, sekundární, se stále týká dětí a to u lékařů, učitelů, vychovatelů a dalších, kteří se setkávají s mládeží a jsou schopni, respektive měli by být, jako první odhalit případné známky začínajícího patologického chování dítěte. Případně odhalit špatnou, násilnou nebo jinou výchovu dítěte, která narušuje morální hodnoty a vede k patologickému chování ve společnosti. Ze zkušeností odborníků, kteří se setkávají s těmito jevy, pak lze zpětně stanovovat cíle pro primární prevenci. Je dobré i podporovat vzájemnou kooperaci a vytvářet předpoklady pro vzájemné poznání u etnických komunit, které mohou být rizikovou částí v problému s obchodováním s lidmi. Sekundární prevence jinak představuje podobné aktivity jako primární, ale je u ní konkrétnější zaměření. Rizikové komunity, oblasti, skupiny jako například skupina obětí domácího násilí, děti ulice, mladí lidé toužící po práci v zahraničí, obyvatelé uprchlických zařízení a azylových domů, mladé ženy či muži živící se prostitucí a tak dále. Například lékař nebo lékařka při preventivních prohlídkách před vycestováním do jiné země, může předat informace o preventivním chování, které může pomoci k bezpečnému hledání práce v zahraničí. Měli by být vytipovány i cílové země, kde může Česká republika pomoci zastoupení českým úřadem, pomáhat obětem obchodování a země by měli mezi sebou spolupracovat na mezinárodním měřítku, protože obchod s lidmi právě v mezinárodním měřítku pracuje. [16]

4.5.3 Terciální stupeň prevence

Terciální rovina prevence se týká osob, které se již staly oběťmi obchodu s lidmi. Tato prevence se tedy týká toho, aby se již nic podobného postižené osobě neopakovalo. Skládá se ze dvou hlavních částí. A to lékařské pomoci, tedy zdravotního ošetření, psychologické pomoci a zapojení do programu resocializace. Dále právní intervence, která zahrnuje právní pomoc, ochranu oběti a kriminalizaci takového činu.

Do této roviny pak patří i samotný výzkum obchodování s lidmi. Zkoumání obětí, jejich identifikaci, popis forem a jejich četnost, společně s následky ať už společenskými

nebo zdravotními u oběti může přinášet cenné informace, které se pak uplatňují ve všech třech rovinách prevence. Podrobnější postup, který by měl zvládat každý lékař a měl by se v této oblasti školit, pokud chceme mluvit o zlepšení prevence a o obratu k lepšímu v rámci této problematiky, nabízí následující postup lékařské intervence na základě doporučení WHO.

4.5.3.1 Lékařská intervence

Může se stát a stává se, že do ordinace lékaře zavítá oběť obchodování s lidmi. Recepce a příjmová místa v čele s personálem by měli být na takové situace připraveni a mít instrukce a návody na to, jak se chovat. Tedy dokázat, pokud je to v jejich možnostech, rozpoznat takovou osobu, zachovat se pohotově a zároveň profesionálně a okamžitě zavolat lékaře. Lékař pak musí vzhledem ke svému povolání, ale i občanské povinnosti, zachovat tu svoji profesionální roli, pokud se tak nestalo již při příchodu oběti, rozpoznat postiženou osobu a dokázat jí fundovaně a citlivě pomoci. To se netýká pouze ošetření, ale vzhledem k závažnosti kriminální podstaty obchodování s lidmi a tím i psychického stavu oběti, pak dodat i pocity bezpečí, umět si s pacientem vytvořit atmosféru důvěry, nechat oběť vyplakat, umět rozpoznat projevy strachu, úzkosti, panických stavů, ale i hněvů a zloby, tak typických pro oběti obchodu s lidmi. Vychází se přitom z poznatku, že terapie je jediná cesta, jak dostat postiženou osobu zpět do normálních kolejí života. Je potřeba společně s tím zajistit, aby nebyla přítomna žádná doprovodná osoba nebo jiná možná nevyžádaná „kontrola“ ze strany obchodníků s lidmi. Podle návrhu znění Světové zdravotnické organizace – Etické a bezpečnostní doporučení pro kontakt s obchodovanými osobami, se pak práce s obětí obchodu s lidmi dělí do 10 doporučení:

1. Nepoškodit oběť obchodování a nezhoršit její situaci

Mít k dispozici, respektive mít připraveny správné otázky, případně možnosti jak rozhovor přesunout na jinou dobu a jiné lepší místo a čas. Problémy pak přicházejí, pokud osoba mluví pouze svým mateřským jazykem a v případě doprovodu cizí osobou („dohlížitelem“).

2. Poznat obchodovanou osobu a vyhodnotit riziko

Předpokládá se dobrá znalost fenoménu obchodu s lidmi. Z toho pak vyplývá schopnost včasného vyhodnocení jako oběti tohoto trestného činu a schopnosti vyhodnocení rizika plynoucí vždy pro konkrétní případ.

3. Připravit validní informace a neslibovat co nelze splnit

Díky nemožnosti přístupu obchodované osoby k správným informacím, které by vedly k jejímu osvobození či možnosti pomoci je potřeba mít takové informace připraveny.

4. Vybrat tlumočníky a spolupracovníky s vysokou mírou zodpovědnosti

5. Zajistit anonymitu a utajení

6. Získat informovaný souhlas

7. Naslouchat a respektovat hodnocení situace ze strany obchodované osoby včetně posouzení míry rizika ohrožení její bezpečnosti či bezpečnosti její rodiny

8. Netraumatizovat obchodované osoby

Profesionální přístup k oběti. Mít verbální i neverbální stránku komunikace dobře zvládnutou a být dostatečně empatický k oběti.

9. Být připraveni na nepředvídanou intervenci

Tím je uvažována možnost skutečnosti, že se obchodovaná osoba obrátí k lékaři s prosbou o pomoc, že je například v ohrožení života. Je potřeba být připraven i na takové situace.

10. Respektovat právo na informace

Dostatečně informovat pacienta, včetně informací, o kterých nemusí nebo nemůže vědět. Hlavně a především poskytnout kontakty na organizace, které pacientovi můžou odborně pomoci. V České republice se zabývají pomocí obchodovaným osobám dvě nevládní organizace a to La Strada, o.p.s. a Sdružení katolické charity.

[16]

Z výše řečeného vyplývá, že nejdůležitějším primárním kamenem prevence je vzdělání a tedy informovanost dětí a společnosti a jejich kvalifikovanější pohled na tento fenomén. Dále jsou to pak aktivity zaměřené na snižování míry chudoby rodin, komunit, regionů a národů a snižování nezaměstnanosti. Společně s tím můžou jít ruku v ruce i protidrogové prevence (včetně alkoholu) a programy zaměřené na minoritní a marginalizované skupiny obyvatel. A konečně je potřeba prevenci brát komplexně, a proto existují i programy zaměřené na pachatele. Především v jejich rané fázi podílení se na této trestné činnosti je možno je přimět k jisté sebereflexi a změně chování. Je zde vysoký předpoklad, že si touto činností „vybíjí“ svojí frustraci z problémů a vnitřní bolesti, která vznikla při jejich výchově nebo hrůzných zážitcích z dětství. Je možné, že na ně zapůsobí i

informační kampaně. Ty kampaně pak, společně se vzdělávacími aktivitami, musí být nutně propojené.

Kromě prevence v tranzitních a cílových zemích by se neměla podceňovat ani prevence v zemích původu. Tedy v zemích, ze kterých jsou, pod různými sliby nebo pod tíhou životní situace, potencionální oběti nuceni vycestovat. Je tedy potřeba, aby v krizových oblastech světa, tito lidé neviděli životní perspektivy v tom, že pod záminkou falešných příslibů opustí svojí rodnou zem a své tradice. Obyvatelstvo by mělo být objektivně informováno o skutečných poměrech v cílových zemích, aby převaděčům a obchodníkům jejich potenciální oběti neuvěřili, nebo aspoň velmi ztížili „nábor“. [11] Společně s touto informovaností je potřeba aktivní práce státu na legislativních změnách, respektujících vývoj v oblasti obchodu s lidmi a zdokonalování účinnosti odhalení těchto lidí v roli pachatelů a jejich následné spravedlivé potrestání, v podobě dostatečně odstrašujícího trestu. Také zlepšení administrativních a represivních opatření v rámci vízového režimu a kontrolování námořní, letecké a pozemní dopravy. To vše ve spolupráci s okolními státy, protože obchodníci se hranicemi neomezují. [10]

4.5.4 Systém prevence v České republice

V České republice je vytvořen systém sociálních služeb, upravený zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Tento zákon upravuje podmínky poskytování těchto služeb a pomoci v hmotné nouzi nebo nepříznivé životní situaci a další. Seznam těchto služeb a organizací je volně dostupný na webu společně s podmínkami, určujícími možnosti pomoci. K datu 31. prosince 2011, bylo evidováno 105 sociálních služeb, které zahrnovali i oběti obchodování s lidmi. Tyto služby zahrnují sociální poradenství, péči i prevenci. Druhy poskytovaných služeb obětem jsou následující:

- Odborné sociální poradenství
- Telefonická krizová pomoc
- Sociální rehabilitace
- Terénní programy
- Azylové domy
- Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- Krizová pomoc
- Sociálně akviziční služby pro rodiny s dětmi [20]

Tyto programy však většinou nejsou zaměřené pouze a jenom na oběti tohoto konkrétního trestného činu (jako třeba specializovaná nevládní nezisková organizace La Strada), ale obecně na všechny osoby, které se dostanou do nepříznivé životní situace nezávisle na důvodech a osudech, které je k tomu vedli. Proto z celkového počtu poskytnuté pomoci, se týká obětí obchodu s lidmi pouze malá část. Avšak jsou na tuto pomoc připraveni a je tu pro ně.

4.5.4.1 Státní program prevence

V rámci prevence je součástí ministerstva vnitra i odbor prevence kriminality. Tento odbor je organizován v souladu s Národní strategií boje proti obchodování s lidmi (za roky 2008 – 2011 a 2012 – 2015). V rámci této strategie, odbor zaštiťuje poměrně unikátní projekt nesoucí název Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. Tento program tu pokračuje s různými obměnami již od roku 1999 v návaznosti na model projektu Úřadu pro drogy a kriminalitu OSN. V současnosti je program rozdělen na 2 fáze. První fáze se týká detekování možných obětí a jejich zahrnutí do programu. Druhá fáze v sobě již zahrnuje přímou pomoc v podobě chráněného ubytování, stravy, sociálních a tlumočnických služeb, právního a psychologického poradenství. Cílem je pak dosažení bezproblémového trestního řízení, podpory svědků a zapojení obětí zpátky do života. [20]

V roce 2011 bylo do programu nově zařazeno 10 obětí. U 7 z nich se jednalo o sexuální vykořisťování a u zbylých 3 o pracovní či jinou formu vykořisťování. Od roku 2003 bylo do programu celkem zařazeno 119 obětí a ke konci roku 2011 jich v programu zůstává 17. [20]

Tabulka č. 11: Informace k údajům týkajících se věku obětí zařazených do Programu MV v roce 2011

Pohlaví \ Věk	Věk					2011
	18-23	24-30	31-40	41-50	51+	
Muži				1	1	2
Ženy	3	5				8
Celkem						10

Zdroj: [20]

V rámci prevence obchodu s lidmi probíhají vzdělávací a přednáškové semináře s informacemi o této problematice, preventivních opatřeních s cílem informování a zefektivňování Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi (program OPK

MV zmíněný výše), jeho možnostech podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, právní úpravě a praktických aspektech v oblasti stíhání a vyšetřování této kriminální činnosti. To probíhá ve spolupráci nevládních i státních organizací. Školení jsou tak jak policisté ČR, tak státní zástupci a soudci, ale i díky mezinárodnímu charakteru tohoto problému i pracovníci zahraničních úřadů a ambasád.

V rámci metodiky MZV jsou jejich pracovníci školení v této problematice vždy, než jsou vysláni na zahraniční úřad. Na přednáškách se podílejí jak zástupci OBP MV, tak i zástupce IOM Praha. Konzulární pracovník je pak vyškolen v problematice obchodu s lidmi a získává znalosti na identifikaci osob postižených vykořisťováním a možnostech pomoci. Kromě běžných povinných přednášek je pak možnost i pokročilejšího dobrovolného školení. Ty jsou pak iniciovány samotnými pracovníky na základě jejich zkušeností se setkáváním se s touto problematikou a snaží se vyškolit na konkrétnější situace. V roce 2011 tak bylo na problematiku obchodování s lidmi, v rámci MZV proškolen celkem 59 osob. [20]

Vzdělávání státních zástupců a soudců v problematice obchodování s lidmi probíhá na pravidelných vzdělávacích akcích Justiční akademie. Zpravidla během roku proběhne jeden nebo dva vícedenní semináře na toto téma. Dále probíhají i semináře zaměřené například na dětskou pornografii, kuplířství a dalších forem vykořisťování, týkajících se zmíněného tématu. Státní zástupci Nejvyššího státního zastupitelství se dále zúčastňují mezinárodních seminářů a konferencí týkajících se problematiky. [20]

Proškolování jsou pravidelně i příslušníci Policie ČR. Pokračovala série přednášek z minulých let v rámci SCP a to při každé instruktáži před opatřením či bezpečnostní akcí, kdy jsou připomínány základy této problematiky, a je zdůrazňováno zaměření se na odhalování této trestné činnosti v rámci akce. Stejně tak se zúčastňují školení i specializovaní pracovníci, především pracovníci ÚOOZ. Dále v říjnu roku 2011 proběhl specializovaný seminář pro příslušníky PČR a státní zástupce, pořádaný OBP MV ve spolupráci s ÚOOZ a ÚSKPV Policejního prezidia České republiky. Tento několikadenní seminář se bude v následujících letech pravděpodobně opakovat. [20]

Mezi další preventivní aktivity patří vydávání různých informačních materiálů. Mezi ně patří například materiál „OBCHODOVÁNÍ S DĚTMI - doporučení pro postup

orgánů veřejné správy“ vydaný v roce 2011. Vznikl ve spolupráci státních i nevládních organizací a reaguje na trendy v oblasti vykořisťování dětí. Materiál si klade za cíl popsání doporučených postupů orgánům veřejné správy v případech, kdy zejména nezletilý cizinec je pachatelem trestné činnosti. Zdůrazňuje se zde fakt, že dítě nemusí být pachatelem záměrně, ale může tak konat pod tlakem a z vůlí jiných, je tedy naopak obětí. Kromě distribuování na všechna potřebná místa je zároveň k dispozici na internetových stránkách MV. Dále byla Institutem kriminologie publikována studie „Sexuální vykořisťování jako forma závažné organizované kriminality“. [20]

Dále jsou vydávány a publikovány materiály, které jsou distribuovány jak mezi odborníky, tak jsou k například k dispozici i na stránkách MV. Jedná se například o „Manuál pro Policii ČR – Obchodování s lidmi“, „Vzdělávání pracovníků sociálních služeb v problematice obchodu s lidmi“, „Příručka pro shromažďování údajů pro boj proti obchodování s lidmi a správu informací v Evropské unii“ nebo „OBCHODOVÁNÍ S DĚTMI - doporučení pro postup orgánů veřejné správy“.

V roce 2011 byl MPSV financován projekt „Sociální tlumočení ve styku s cizinci“, který preventivně slouží k předcházení situací, kdy cizinec, zatížen jazykovou bariérou, se stává obětí pracovního vykořisťování nebo porušování pracovněprávních předpisů. V rámci této prevence bylo vyškoleny 13 tlumočnicků z vietnamské, mongolské a ruské komunity, jejichž služby lze využít bezplatně. Ty jsou k dispozici například na webových stránkách www.cizinci.cz. Tato stránka integruje informace a zkušenosti cizinců. Je koncipována především pro pracovníky státní správy, samosprávám, neziskovým organizacím, samotným cizincům a dalším. Projekt pokračoval i do roku 2012. [20]

Ani široká veřejnost není tohoto tématu ušetřena. V roce 2011 byl vydán, ve spolupráci s OBP MV a MZV, informativní text týkající se dané problematiky a Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. Ten stručně informuje o základních charakteristikách a rizicích spojených s tímto druhem trestné činnosti. Dále rozváděl jak předcházet, tedy preventivně se chovat a v případě, že se již stanou obětí, jak dále postupovat a na koho se obrátit. Jsou zde tedy uvedeny i základní kontakty na nejdůležitější možnosti pomoci. Podobně se v informovanosti veřejnosti angažuje i PČR. Ta, ve spolupráci se Vzdělávacím institutem ochrany dětí, pod záštitou MŠMT a

Evropským sociálním fondem, na vybraných základních školách uspořádala přednášky žákům 5. až 9. tříd na téma preventivní činnosti v oblasti obchodování s lidmi. [20]

Dále OBP MV s Justiční akademií a s La Stradou, již od roku 2010 spolupracují na projektu, hrazeném Evropskou komisí: Discovering Trafficking for the Purpose of Forced Labor and Labor Exploitation („Odhalování obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování a nucené práce“). Ten potrvá až do první poloviny roku 2013, kdy vyvrcholí evropskou konferencí k danému tématu. Jak plyne z názvu, projekt má za úkol vystopování obchodování s lidmi za účelem nucené práce nebo prostituce. Společně s tím shrnuje i zkušenosti v oblasti trestně-právního přístupu k problematice v zahraničí a to především skrze zahraniční reportéry. Analyzují se například již existující rozsudky, proběhnuté praxe z této oblasti, vzdělávání odborné veřejnosti a zastupování obětí obchodu s lidmi. [20]

V roce 2009 byla, po návrhu České republiky směrem k Radě EU, založena neformální síť národních zpravodajů a ekvivalentních mechanismů. V rámci této sítě se konají dvakrát ročně neformální setkání se zástupci většiny zemí EU a představitelů mezinárodních organizací. Mezi další iniciativy České republiky se řadí i mezinárodní specializované webové stránky pro komunikaci mezi státy unie a navíc komisí EU byl zřízen portál věnovaný problematice obchodování s lidmi, kam byl obsah webových stránek, navržených ČR, implementován. [9]

Jako další nástroj prevence státu slouží zákonné úpravy a zlepšení právních předpisů a zákonů. I díky tomu pak zákony můžou působit preventivně, ať už je to díky větší ochraně obětí nebo pomocníků a pracovníků v této oblasti nebo větší možností postihnout pachatele a spolupachatele v této oblasti. Důležité je reflektování a přizpůsobování právní úpravy vývoji obchodování s lidmi a trendům působícím v této oblasti. Konkrétní úpravy, které v poslední době probíhají a probíhaly, již byly popsány v kapitole o legislativním rámci obchodování s lidmi v ČR (kapitola 8).

4.5.4.2 Nestátní programy prevence a podpory pomáhajících organizací

4.5.4.2.1 La Strada Česká republika, o.p.s

La Strada působí v České republice s různými obměnami již od roku 1995. Navíc je zakládající organizací La Strada International, která pod sebou sdružuje pobočky i v dalších zemích Evropy. Ta má hlavní sídlo v Nizozemsku a působí rovněž v Bělorusku,

Makedonii, Polsku, Ukrajině, Moldávii, Bulharsku a samozřejmě i v Nizozemí. Společně s tím je La Strada součástí i mezinárodní organizací pro potlačování obchodování se ženami Global Alliance Against Trafficking in Women se sekretariátem v Bangkoku (GAATW) a platformy pro kooperaci migrantů Platform for Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM). [20]

La Strada je jedinou specializovanou institucí, která se v ČR věnuje pouze problematice obchodování s lidmi, společně s poskytováním sociálních služeb, prevencí, vzděláváním, advokátních a lobby aktivit. Cílem organizace je přispívat k odstranění obchodování s lidmi a vykořisťování a poskytovat podporu a ochranu vykořisťovaným, obchodovaným a vykořisťováním a obchodováním ohroženým osobám. O dosažení tohoto cíle usiluje prací ve třech oblastech, jejichž vzájemné propojení umožňuje zohledňovat potřeby a problémy cílové skupiny ve všech činnostech. [29]

Od roku 2007, je, podle zákona o sociálních službách, La Strada finančně podporována finančními prostředky MPSV. Ty hradí sociální služby určené pro oběti obchodování s lidmi a to konkrétně: odborné sociální poradenství (§ 37 zákona o sociálních službách), krizová pomoc (§ 60 zákona o sociálních službách) a azylové domy (§ 57 zákona o sociálních službách). Mezi další činnosti La Strady patří provoz Info a SOS linky. Dále se podílí na prevenci v této oblasti a to díky šíření materiálů, mapování trendů, vzdělávání veřejnosti a odborníků a dále rozvíjí specifickou práci v terénu, kterážto aktivita je také podporována finančními prostředky státu, tentokrát MV.[20] Tato práce v terénu vychází z principů a metod práce sociálních pracovníků a jejich terénní práce a sociální práce obecně. Pracovníci šíří informace a materiály s cílením na osoby, které jsou touto problematikou ohrožené a informují je o jejich možnostech, právech a poskytují další relevantní informace. Zaměřují se na místa, kde je toto nebezpečí reálné, tedy na levné ubytovny, černé trhy práce, stavby, sklady, tržnice a další. Tato práce pak navíc přináší nové užitečné poznatky přímo z míst dění a je tu možno adekvátněji reagovat na nově vzniklé situace a trendy a přizpůsobovat tomuto segmentu strategii prevence, služeb a pomoci. [29]

Oproti roku 2010 byl v roce 2011 zaznamenán nárůst klientely a to z celkem 29 osob na 50 a to u kontaktního poradenství. Tyto osoby byly vykořisťovány především v práci nebo byly této situaci velice blízko. Společně s tím se jednalo i o 60% nárůst

v rámci poskytnutí komplexu sociálních služeb postiženým osobám s českým občanstvím. Tedy v roce 2010 z 8 na 38. Mezi dalšími národnostmi bylo možné dohledat Slováky, Rumuny, Bulhary, Ukrajince, Moldavany či Srí Lančany, kdy národnostní složení oproti předchozímu roku zůstalo v zásadě nezměněné. Z celkového počtu klientů organizace, bylo 16 žen. Z toho šlo ve 13 případech o problém s nucením k prostituci. U mužů se pak vždy jednalo o nucenou či vykořisťující práci nebo to byla jiná, podobná forma vykořisťování. Celkový počet osob, kterým La Strada za rok 2011 mohla poskytnout své služby, bylo 88. Podle nejnovějších informací se počet osob za rok 2012 mírně zvýšil na 94. [36] Zajímavý vývoj lze pak vysledovat při kontaktování La Strady ze strany obětí na její infolinku. Začínají se na ně touto formou obracet celé skupiny osob. Jedná se nejčastěji o cizince, pocházejících ze stejného regionu, pracujících na sezónních pracích (chřestová pole, sázení stromů, solární panely,...), na stavbách, při úklidových pracích, v potravinářském průmyslu a další. [20]

Jeden z případů takové práce se stal paní Galině z Běloruska. Ta přijela do České republiky z finanční nouze, tedy za účelem polepšit si a snažit se z této nouze pomoci své rodině ve své rodné vlasti. Na území ČR vstoupila na základě turistického víza a přes zprostředkovatele jí byl zajištěn pobyt. Avšak v restauraci, kde začala pracovat, zjistila, že ono ubytování je přímo v provozovně a je pro ni vyhrazen malý kumbál. Takto byla zaměstnavateli k dispozici prakticky non-stop a ten jí dokonce využíval i pro domácí práce jako žehlení a další. Během dvou let, co zde pracovala, jí bylo bez pracovní smlouvy neustále slibováno, že peníze za práci dostane při návratu do Běloruska. Navíc při pokusu žádosti o azyl, jí nebylo vyhověno a tím se z ní prakticky stal klasický vykořisťovaný pracovník s nelegálním pobytem a se špatnou životní úrovní. Ze situace jí pomohl až leták La Strady, kam zavolala na info linku a zde jí následně pomohli se ze situace dostat. [33]

Mezi další případy se dá zařadit skupina Bulharských pracovníků, kteří se také stali oběťmi pracovního vykořisťování. Na základě inzerátu měli v ČR pracovat na montáži solárních panelů. Zprostředkovatel je zavezl na ubytovnu a zde místo původně slibované pracovní smlouvy dostali dohodu o provedení práce, která prakticky neposkytuje téměř žádné zaměstnanecké ochrany. Spolu s tím jim nebyl vyplácen plat, pouze zálohy (během tří měsíců práce) a díky tomu zůstali bez střechy nad hlavou na ulici, ačkoli měli placené ubytování slíbené. Díky kontaktování Bulharské ambasády, jim byl dán kontakt na

organizaci La Strada, která jim byla schopná zajistit stravu, krátkodobé ubytování a asistence při odjezdu zpátky domů. [33]

Poměrně zajímavým způsobem dostala kontakt na organizaci La Strada paní Simona. Ta se stala obětí zaměstnavatele v oblasti sexuálních služeb. Její pravidelný klient, kterého měla po dobu téměř 2 let, jednou měsíčně, zjistil postupné strádání paní Simony. Byla znatelná změna v chování, bývala nevyspalá, navíc na ní občas byli znát podlitiny a modřiny. Zjistil tak od ní, že po změně majitele nočního klubu, jí a ostatním dívkám, začal nový majitel ztěžovat podmínky práce. Posílal je za agresivními klienty, převážel je na různá místa, byly hlídány a omezovány na osobní svobodě a další. Její klient jí tak po vyslechnutí předal kontakty a La Strada jí tak mohla začít pomáhat. [40]

V roce 2011 se La Strada snažila zvýšit povědomí o této problematice i v řadách široké veřejnosti. A to kampaní na Evropský den proti obchodování s lidmi a dále k 15. letému výročí provozu jejich INFO a SOS linky. Kampaň „Každá práce má svou cenu“ byla umístěna na frekventovaných místech Prahy a to kromě češtiny ještě celkem v dalších 4 jazycích s cílem oslovovat jak migranty tak majoritní části společnosti. Součástí kampaně byli i webové reklamy a spoty v rádiu. Informovala i možnosti obrácení se pro pomoc v krizové situaci. [20] Ve své kampani upozorňuje na to, že jejími klienty, kteří využili možnosti SOS linky nebo Info linky se za dobu jejího působení (za roky 1996 – 2011) stalo celkem 6794 obětí postihnutých obchodováním s lidmi. Bohužel v porovnání s tímto je v České republice odsouzeno za tyto činy několik jednotek, maximálně dvou desítek zločinců a kriminálků. Společně s tím je Česká republika kritizována za to, že do dnešního dne zde byl pravomocně odsouzen pouze jeden pachatel za zločin obchodování s lidmi za účelem nucené práce nebo jiných forem vykořisťování. A to i přes odhad nevládních organizací, že v České republice je vykořisťováno na několik stovek především cizinců a cizinek. [33]

Mezi další její snahy patří vydávání tištěných dokumentů a manuálů, jako například Manuál k sociální inkluzi obchodovaných a vykořisťovaných osob, který v sobě zahrnuje několik výstupů z dosavadních zkušeností a činností, navíc spolufinancování Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR z roku 2008.

4.5.4.2.2 Arcidiecézní charita Praha, Projekt Magdala

Projekt Magdala je součástí Arcidiecézní charity již od roku 1998. Zahrnuje veškeré činnosti, které jsou spojené s problematikou domácího násilí a obchodování s lidmi. Projekt se zaměřuje na pomoc osobám postiženým těmito problematikami a poslední dobou se zaměřuje na problematiku odškodnění a právní podporu klientů a klientek. Projekt je financován ze státních dotací od MV a MPSV. Za rok 2011 projekt opět získal podporu od Evropského uprchlického fondu, v rámci které mohl klientům kromě mezinárodní ochrany, zabezpečení ubytování i aktivit posilujících začleňování obětí zpět do společnosti (výuka českého jazyka, příprava a podpora na trhu práce, podpora dětí při školní výchově). [20]

Mezi hlavní poskytované služby Magdaly patří krizová pomoc, což zahrnuje asistované ubytování v bezpečí, zajištění jídla, vody a sociálního zázemí, pomoc právním poradenstvím a seznámením se s možnostmi klienta. Tato pomoc byla poskytnuta v roce 2011 celkem 46 osobám. Následně mezi služby patří zajištění pobytových a resocializačních programů. To zahrnuje opět bezpečné ubytování, sociální, právní a psychologické služby či poradenství, dále finanční a materiální pomoc a podpora při začleňování se do společnosti. Mezi další hlavní činnosti patří zastřešení Linky pomoci Magdala. Tato linka funguje non-stop a slouží především jako zdroj informací o možnostech a nebezpečích práce v zahraničí a tím předcházení problémům v této problematice. Zároveň však slouží jako krizová linka pro osoby postižené domácím násilím nebo obchodem s lidmi. V roce 2011 proběhlo celkem 605 kontaktů na tuto linku. Podobně jako v La Strada je součástí projektu i práce v terénu. Je zaměřená na vyhledávání a kontaktování osob ohrožených možnostmi především sexuálního vykořisťování v rámci obchodování s lidmi. Pracovníci díky tomu poskytují informace o zdravotních rizicích, postupují testy na přenosné pohlavní choroby, předávají informace o možnostech lékařské pomoci a také o tom, jakým způsobem se z nepříznivé sociální nebo životní situace dostat. Projekt je také součástí, případně spolupracuje, mezinárodních programů, které jsou pod záštitou církve, na podporu obětí obchodování s lidmi nebo potlačování tohoto problému. [20]

4.5.4.2.3 Diakonie Českobratrské církve evangelické

Diakonie je druhou největší neziskovou organizací v České republice, zaměřující se a poskytující sociální služby. Je to zakládající člen European Anti-Poverty Network ČR, je

členem evropské federace organizací, institucí a církví a dalších společností, organizující nestátní neziskové organizace v ČR. Od roku 2008 se podílí na službách pro oběti obchodování s lidmi a to v rámci programu, který je na tuto problematiku přímo zaměřen, „Ne násilí“. [20]

Mezi služby, které nabízí obětem, patří krizová linka, spolu s ní organizování práce v terénu, tedy i výjezdy na základě oznámení na lince nebo žádosti o pomoc. Práci v terénu pak vnímá a praktikuje dvěma způsoby. Práce v terénu jako sociální služba a práce v terénu jako prevence kriminality. Oba přístupy mají svoje zákonitosti, postupy a další. Někde se překrývají a někde naopak. Terénní sociální služba je uzpůsobená požadavkům MPSV. Mezi další služby obětem obchodování s lidmi slouží azylové domy. Ty jsou určeny především pro muže, kteří byli pracovním vykořisťováni. Mají utajenou adresu pobytu a zahrnují celkem 5 lůžek. Je jim zde poskytován celý komplex sociálních služeb nebo pouze jejich část. V roce 2011 tak komplexně pomohli 9 mužům, část sociálních služeb pak byla poskytnuta celkem 10 mužům a i 3 ženám. Většina mužů byla Rumunské nebo Bulharské národnosti, několik Vietnamců, ale i mužů z ČR či ze Slovenska. Na podzim roku 2011 pak byla zaregistrována nová služba – Krizová pomoc. Je určena pro osoby ohrožené nebo již vykořisťované jak pracovním, tak sexuálně. Zahrnuje poskytnutí jídla, ubytování, sociální a psychologické krizové pomoci a to na dobu nezbytně nutnou pro rozmyšlení dalšího postupu nebo vyvázání se z vlivu obchodníků. [20]

4.5.4.2.4 Mezinárodní organizace pro migraci

Mezinárodní organizace pro migraci (v originále IOM – International Organization for Migration) působí celkem ve 130 zemích po celém světě a její historie sahá až do roku 1951. V České republice má pobočku od roku 1998. Prvotní projekt na území ČR byla informační kampaň, kterou se snažili zacílit na potencionální oběti nucené prostituce. Dále se začala zaměřovat na výměnu informací mezi odborníky, na země původu obětí, na informační kampaně pro veřejnost i potenciální oběti. Mezi jejich projekty patřil například pilotní výzkum prostředí obchodu s lidmi v ČR, kde se snažili oslovovat relevantní osoby, které se s tímto fenoménem setkávají v ČR. Například policisty z cizinecké a pohraniční policie, ÚOOZ, zaměstnance správy uprchlických zařízení, neziskových zařízení, ale i na samotné oběti. Nejnověji pak spustila pilotní výzkum mezi zákazníky komerčních sexuálních služeb ve dvou příhraničních regionech v ČR. Snažili se zde kontaktovat osoby, jež jako zákazníci těchto služeb mohou poskytnout cenné informace, případně se dokonce

podílet na prevenci či pomoci obětem, podobně jako ve výše popsaném případě oběti, které poskytla pomoc La Strada. [34] Jejím hlavním posláním je podpora a pomoc vládám při zvýšení migrace a zajištění její humánnosti.

Mezi oblasti její působnosti patří:

- návratové a reintegrační programy
- usnadňování pracovní migrace
- zdravotní programy
- informační a výchovné programy
- výzkum řízení migrace a migrační politiky
- školení státní správy a budování kapacit v migračním managementu
- programy zaměřené na potírání a prevenci obchodu s lidmi. [20]

Mimo jiné tedy zajišťuje repatriaci obětí obchodování s lidmi. Pomáhá připravit a realizovat návraty obětí domů a zde i jejich reintegraci. V rámci ČR zajišťuje důstojný, bezpečný, celkově humánní návrat cizinek a cizinců na území ČR zpět do jejich vlasti a naopak zajišťuje bezproblémový návrat občanů ČR, zpět domů. V roce 2011 tak proběhlo v České republice celkem 217 dobrovolných návratů. Pražská pobočka IOM čerpá na svůj provoz dotace ze státních fondů. Dále se podílí na školení českých diplomatů, pracujících v zahraničí a úzce spolupracuje se svými pobočkami v jiných zemích. Především s IOM Londýn, IOM Madrid, ale samozřejmě i s dalšími. Díky blízkému setkávání pracovníků IOM s oběťmi nebo lidmi, kteří se v oblasti obchodování s lidmi pohybují, získávají informace, které dále předávají ÚOOZ. V České republice proběhla důležitá konference celkem 22 zahraničních expertů z této oblasti, společně s MPSV, ÚOOZ, OBP MV, OPK MV a s hlavními nevládními neziskovými organizacemi. Z vyhodnocení této konference vyplývá, že z České republiky, v oblasti boje proti obchodu s lidmi, je možno si brát příklad. [20]

5 Diskuse

V úvodu práce, v kapitole vzniku a vývoje obchodování s lidmi, v kapitole o příčinách obchodování s lidmi a v kapitole o dynamice obchodování s lidmi byli zmíněny důvody, praktiky, vlivy, způsoby, trasy organizace a další informace týkající se této činnosti se

zaměřením na zjištění zda-li na Českou republiku působí stejné vlivy v obchodování s lidmi jako v EU a ve světě. Obchodování s lidmi má své historické kořeny v podobě především zločineckých organizací, ale jsou i organizace, které vznikly teprve nedávno v důsledku celosvětových společenských stále probíhajících změn, mezi které patří především:

- Ekonomický růst
- Otevřenější hranice
- Mezinárodní firmy a korporace
- Rozvírání společenských nůžek jak v rámci jedné země, tak především mezi zeměmi západního typu a rozvojovými
- Technologický růst
- Globalizace celkově
- Větší lpění a důraz na dodržování lidských práv
- A další

Z historie organizovaného zločinu jasně plyne to, že nelegální organizace, ať už byla doma jakákoli, se nejenom vždy dokázali přizpůsobit, ale i využívat těchto změn ve svůj prospěch. Stejně tak díky těmto možnostem vnikají i nové organizace, uskupení či spolčení, která v těchto změnách a možnostech vidí kořistnickou příležitost. Všechny výše vyjmenované body napomáhají obchodování s lidmi a to především díky čím dál tím silnějším důvodům pro migranty vyrazit za lepším (rozvírání nůžek mezi zeměmi), tak i z hlediska vidiny jednodušší realizace (otevřenější hranice, mezinárodní firmy a instituce, technologický růst). Totéž platí i pro obchodníky, kteří své zločiny dokáží mistrně skrývat (pomocí technologií, krytí mezinárodních firem, otevřenější hranice, mnohdy vstřícná politika pro migranty, horší možnosti zásahu států, díky omezenosti hranic, atd.) a kteří se chytí příležitosti pokrýt, stále bohužel trvajících, poptávku po svých nelegálních službách. Z policejních zpráv a ze zpráv neziskových organizací se pak projevují v České republice hlavní trendy velice podobné, jako je tomu ve zbytku světa. Mají stejné nebo podobné znaky, využívají stejné nebo podobné zástěrky, krytí a praktiky a vzhledem ke členství České republiky v EU, kdy byly prakticky smazány hranice mezi státy, to vše napomáhá nelegální migraci. Další působení globálních vlivů v obchodování s lidmi vše ještě více

umocňují. V rámci prvního vytyčeného cíle této práce, tedy zda působí na Českou republiku stejné vlivy v obchodování s lidmi jako ve světě a EU, můžeme říci, že ano.

Vše, co je výše popsáno, má navíc jednoho hlavního hybatele pro všechny související oblasti, a to peníze. Ze zpráv ministerstva vnitra, z policejních případů v České republice, ale i ve světě, a ze zpráv neziskových organizací, jako La Strada, a z finančního šetření, jak je uvedeno výše, jednoznačně vyplývá, že hlavní motivací pro činnosti obchodníků s lidmi je především rychlý, nekontrolovatelný finanční zisk. Až na výjimky je tak výše doloženo na každé formě obchodování s lidmi, které jsou v České republice upraveny legislativně tedy:

- Sexuálního vykořisťování
- Pracovního vykořisťování
- Obchodování s dětmi
- Obchodování s lidskými orgány

Jde zde především o u nás zaznamenaném sexuálním vykořisťování, nejčastěji Policií ČR postihovaném trestním jednání, kde jsou zisky obchodníků obrovské. V téměř každém výše popsaném případě, který se podařilo Policii ČR odhalit, byly čisté zisky pachatelů v desítkách miliónů korun, což vylýnulo na povrch v ukázkách v kapitole finančního šetření. U pracovního vykořisťování, které v letech 2007 – 2010 vzrostlo, byla situace obdobná. A to jak v devadesátých letech minulého století, tak samozřejmě i v prvním desetiletí nového milénia. A zisky pachatelů neklesají. Naopak se jim docela úspěšně daří přizpůsobovat se hospodářské krizi a recesi. Při srovnání vývoje, u nás dvou nejčastějších způsobů obchodování s lidmi, tedy vykořisťování pracovní a sexuální, je z těchto hodnot znát, že obchodníci své aktivity přizpůsobují operativně aktuální hospodářské situaci. Díky vlivu finanční a hospodářské krize, která k nám přišla z Ameriky, začal sexuální průmysl stagnovat nebo mírně klesat. A naopak, díky této krizi se začala zvedat nezaměstnanost a zaměstnanci tak začali být ochotní pracovat i za nižší mzdy. Obojí tak nahrává rozkvětu pracovního vykořisťování, což nám potvrzují jak kriminální statistiky, tak i souhrnné informace nevládních organizací. Navíc růst pracovního vykořisťování je zaznamenán i v zemích jako je Velká Británie, Německo a další, kde jsou zprávy o takto zneužitých občanech i z České republiky. Z toho vyplývá, že obchodníci se zaměřují na oblasti, kde je v dané chvíli, větší šance na zvýšení zisků a navíc i to, že na Českou republiku působí

stejné trendy v této oblasti nelegální činnosti, jako na ostatní země v EU a světa, čímž se opět potvrzuje výše vytyčený cíl. Na základě těchto informací je jasné, že největší a jedinou motivací pachatelů (obchodníků, převaděčů a dalších) podílejících se na obchodování s lidmi je jenom a pouze finanční zisk. Ten je, nejen díky své výši, tolik motivující, že stojí za to pachatelům překonávat jisté nemalé překážky a nepohodlí, spojené s tímto druhem nelegální kriminální činnosti, ale jde především o rychlý výdělek, nepodléhající daním, tudíž s absencí kontroly státu. V rámci definovaného cíle práce, tedy zjištění jaká je hlavní motivace obchodníků s lidmi, se cíl práce podařilo naplnit.

Obchodování s lidmi patří, dle Evropské komise v kontextu trestných činů, mezi ty, které se definují jako trestný čin s vysokým ziskem, s relativně nízkým rizikem, ale o to větší tzv. společenskou nebezpečností. Cílem snah v Evropské Unii je, aby se tyto vlastnosti obchodování s lidmi otočily, aby obchod s lidmi patřil mezi trestné činy s maximálním rizikem a nízkým ziskem, čímž by automaticky ztrácel na atraktivitě pro zločinecké prostředí. Bohužel však je s podivem, že v Evropě stále neexistuje ustálené a sjednocené hodnocení, sledování a schraňování dat z této nelegální činnosti, a to i přes nesporný fakt, že jde o poměrně vysoký faktor výše zmíněné společenské nebezpečnosti. Vyhodnocování a sjednocování faktů, tvorba databází, a další aktivity na mezinárodní úrovni spolupráce je teprve na počátku, ale pracuje se na tom a čím dříve tím lépe. Shrneme-li odhady počtu obchodovaných osob v Evropě, dosahuje tato hodnota na několik stovek tisíců vykořisťovaných lidí. Pouze v České republice se tato problematika dotýká několika stovek případů ročně a některé z těchto případů se týkají i několika desítek lidí. Což v praxi znamená i několik tisíc obětí tohoto trestného činu v České republice. Srovnáme-li statistiku Policie ČR a dvou největších a nejvýznamnějších nevládních organizací a dále, zahrneme-li i náklady státu, které jsou patrné z finančního šetření, navíc s vynaložením veškerých lidských a dalších zdrojů, dojdeme k závěru, že výsledky potírání obchodování s lidmi jsou v aktuální současnosti značně neuspokojivé. Potvrzuje to i latentnost tohoto trestného činu a tedy malé riziko odhalení v kombinaci s vysokými zisky. Mnohdy navíc díky své povaze, ačkoli vyšetřovatelé tuší nebo vědí, jakým způsobem pachatelé pracovali, orgány činné v trestním řízení nejsou schopny, díky malým možnostem prokazování skutkové podstaty činu, pachatele obvinít nebo jinak pohnat ke spravedlnosti. Často je pak trestný čin obchodování s lidmi překvalifikován například „jen“ na kuplířství, což i vysvětluje větší počet trestných činů kuplířství než obchodování

s lidmi, ačkoli obětí obchodníků s lidmi je fakticky mnohem více. Navíc při odhadech neziskových organizací jak v ČR, tak v EU, že je odhaleno nebo se samo přihlásí pouze 10% obětí z celkového počtu obětí možných, tento fakt nám jen dokresluje velice znepokojivý obrázek tohoto druhu zločinu. Bohužel tyto odhady potvrzují i zprávy, které hodnotí, jak si Česká republika stojí v řešení otázky boje proti obchodování s lidmi. Každý rok vydává ministerstvo zahraničí USA Zprávu o obchodování s lidmi. Ta za rok 2010 zařadila Českou republiku na úroveň zemí, jako je Albánie, Ghana nebo Pákistán, kdy vláda byla kritizována za to, že toleruje prostředí, které je příznivé pro využívání nucené práce migrantů. Česká Republika byla takto ohodnocena na základě kauz, které vyšly v ten daný rok najevo a týkalo se stovek zahraničních migrantů. Toto hodnocení bohužel potvrzují i odhady organizace La Strada, podle níž je většina případů pracovního vykořisťování neodhalena. Fakt, že se největší případ vykořisťování, který byl zatím zaznamenán na našem území, stal ve státním podniku, je poněkud alarmující. Smutné je, že až v roce 2012 v ČR padl vůbec první pravomocný rozsudek za trestný čin obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování a to i přes odhady stovek případů a i několik desítek zjištěných souvisejících trestných činů Policií ČR. „Hlavní doporučení pro Českou republiku, které Zpráva z Bílého Domu uvádí, je posílit monitoring a regulaci pracovních agentur tak, aby se minimalizovala možnost vykořisťování pracovních migrantů a migrantek skrze dlužní otroctví a klamavé pracovní smlouvy. Dále je České republice doporučeno pozměnit existující indikátory nucené práce a rozšířit přístup obchodovaných osob k jejich právům. Ze Zprávy také vyplývá, že by bylo žádoucí zlepšit spolupráci mezi orgány činnými v trestním řízení a dalšími subjekty tak, aby se obchodovaným osobám dostalo adekvátních služeb pomáhajících organizací.“ [40]

Ačkoli v roce 2011 tato výroční zpráva tentokrát uvádí, že ČR již splňuje minimální standardy USA, pro boj s obchodováním s lidmi, vše výše zmíněné zvyšuje společenskou nebezpečnost tohoto trestného činu a je důležité více se zaměřit na boj s tímto druhem organizované trestné činnosti. Kromě zlepšení kontroly pracovních agentur, bylo by vhodné i nastavení takových podmínek, aby se pracovním agenturám nelegální zaměstnávání zcela zásadně nevyplácelo. Jinými slovy vytvářet nejen tlak represivních složek jako Policie ČR, ale použít i účinný tlak ekonomický. Jde o proces hledání klíčových forem nastavených parametrů, ať už půjde o zmírnění odvodů nebo snížení minimální mzdy, či snad nějakým dalším druhem podpory, či naopak nastavení zničujících

sankcí v případě odhalení, případně kombinace. Zlepšení spolupráce mezi orgány činnými v trestním řízení a dalšími subjekty by bylo nejenom vítané, ale troufám si tvrdit, že nutné. Především jde o to, aby lidé pracující na článcích, které jsou na cestě za usvědčením a zákonném odsouzení, nejen spolupracovali pro úspěšné dosažení stejného cíle, ale měli k tomu jak všechny dostupné zákonné prostředky, tak především i dostatečnou motivaci. Tato motivace, a v důsledku spolu s tím i profesionalita a dobře odváděná profesionální práce, je v posledních několika letech, především u Policie ČR, systematicky bourána. Je to často dáno nastaveným systémem, kdy se začalo zcela kontraproduktivně šetřit na platech policistů, často se stávalo, že i po několika letech práce u této složky někteří policisté v rámci snižování platů, mají menší plat než v době, kdy nastoupili. Diletantské zásahy v podobě nesystémových výměn v čele policejního sboru, kdy jsou odvoláváni nepoddajní, a proto nepohodlní jedinci, nebo zcela fatální snižování stavu sloužících policistů v přímém výkonu služby, kdy ti, kteří ještě měli odvahu setrvat, jsou neustále přetěžováni. Navíc v situaci, kdy inflace neustále roste. K tomu je plánováno na příští roky nejenom nepřidat, ale opět už takto žalostné platy policistům ještě snížit! Dále přebujelost řídicích funkcí, kde si vedoucí důstojníci přerozdělují odměny a na řadové policisty, kteří dnes a denně v terénu skutečně nasazují své zdraví a dnes už i častěji svůj život, nezbyvá poté dost peněz. Tyto odměny jsou určovány od statistického výkazu různých trestných činů a přestupků. Takzvaný neoficiální čárkový systém, který je mnohými policejními důstojníky označován za výmysl, ačkoli většina policistů dosvědčí opak, zkresluje nebo nadnáší statistiky a uměle vykazuje práci policistů. Ty pak policejní velitelé posílají třeba na křižovatky, nabrat co nejvíce přestupků (tedy čárek), mají povinnost pravidelně plnit denní, týdenní či měsíční limity těchto „čárek“ a policisté jsou pak nuceni nejenom odbíhat od podstaty své skutečné smysluplné práce, ale ještě k tomu si hlídat někdy zcela bezvýznamné, a kvalitu služby neovlivňující, maličkosti, a to vše jenom proto, aby uspokojili hlad po naplnění jakýchsi formálních statistik svých velitelů, aby tito pak mohli mít dostatek odměn. To vše se odehrává navíc v prostředí, kdy nejsou dostatečné peníze nejen na řádné materiálně technické vybavení, ale dokonce ani na teplou vodu nebo benzín! Nejsou nijak výjimečná policejní oddělení, kdy již autem nelze vyjet k případu, protože byl přečerpán denní limit spotřeby pohonných hmot! Ty obětavější policisté ho pak dokupují dokonce za své vlastní finanční prostředky. Poslední dobou také vyplouvá na povrch, a je to čím dál tím více zjevné, že oproti původně deklarované politické

nezávislosti Policie ČR, tato prakticky neexistuje a mnohdy se v nejvyšším vedení odehrávají politické převraty, bez ohledu na to, jaký dopad toto dění má na skutečně pracující policisty v přímém výkonu služby. Díky tomu pak dochází k velikému rozčarování u mnoha policistů odborníků a specialistů, kteří byli na svém místě dlouhá léta jako uznávaní experti v oboru, kteří pak zklamaní a frustrovaní odcházejí „za lepším“. Tyto nenahraditelné ztráty lidského potenciálu pak začaly být nahrazovány čerstvými mladými absolventy vysokých škol, avšak bez zkušeností a správných znalostí. Díky známostem se pak tito nezkušení nováčci dostávali na útvary SKPV (Služba kriminální policie a vyšetřování) nebo na další specializované úseky a pracoviště forenzních expertíz, avšak zcela bez zkušeností a bez patřičných dovedností pouze s určitými čistě teoretickými vědomostmi. Tento devastující stav se pak zcela zásadně projevuje v tom, že kvalita i schopnost odvádět svoji práci u Policie ČR obecně dlouhodobě klesá. Zatím tento, doufejme, že přechodný, stav nadále trvá a je přiživován bohužel i faktem, že přirozený karierní růst policistů, prověřený desítkami let fungování nejen u nás, ale i v zahraničí, byl z míst nejvyšších politických kruhů v letech nedávno minulých, zcela arogantně zlikvidován. Naštěstí pořád existují specializovaná oddělení, která i nadále disponují odborníky, jejich kvalitu práce si udržují a pomáhají tak tomu, aby organizovaný zločin „nepřerostl“ naše bezpečnostní složky.

Proto jako jeden z návrhů pro zlepšení situace je snížení článků řídicích stupňů v hierarchii policie a změna systému odměňování. Zaměření policie na prevenci v podobě komunikace policistů se svým okolím, zajištění důvěry a respektu a na mnoho dalších aspektů opravdové policejní práce. Podobný program v rámci Policie ČR již existuje a to tzv. „Community policing“, který však není dosud prakticky používán. Proto by bylo potřeba jej opravdu důsledně aplikovat v praxi. Dále na řídicí místa dosadit opravdu zkušené odborníky s dostatečnou praxí, což se dnes díky systému známostí, odchodům starších odborníků a absencí funkčního profesního růstu, prakticky neděje. Naopak systém umožňuje postoupit výše na základě co největšího množství čárek a servilní loajality s vedením, z čehož vzniká začarovaný kruh. Inspirovat bychom se mohli v zahraničí u policejních složek ve Velké Británii nebo Finsku, kde spolupracují a komunikují s veřejností i dokonce přes facebook, twitter a další komunikační kanály. Mají na to specializovaná oddělení a ve Finsku, je pro zajímavost takto nahlášeno 15 – 20% pohlavního zneužití dětí a mladistvých, což jsou rizikové skupiny obětí obchodování

s lidmi. Snížení stupňů vedení v hierarchii policie by nejenom zefektivnilo celkové vedení, ale navíc by se ušetřily finanční prostředky a zlepšila by se komunikace mezi jinými odděleními policie. Jak vyplývá z práce, obchodování s lidmi je velice často doprovázeno i dalšími trestnými činy, kdy se na každý trestný čin mohl již zvlášť zaměřit nějaký místní nebo specializovaný útvar a díky lepší komunikaci mezi nimi by mohlo dojít k rychlejšímu zákroku proti pachatelům nebo k lepšímu zajištění důkazního materiálu a podobně.

Další z návrhů je zvýšení platů policistů v přímém výkonu služby, zlepšení kvality a dostupnosti materiálně technického vybavení, v neposlední řadě zkvalitnění zázemí na odpovídající úroveň. Ve chvíli, kdy nemohou svojí nebezpečnou, psychicky velmi náročnou práci vykonávat s kvalitní výstrojí a výzbrojí a to vše v dostatečném množství, navíc s minimální, nebo spíše s téměř žádnou finanční motivací, navíc bez možnosti jakéhokoli příjmu, a ještě k tomu se zákonem danou povinností odpracovat 150 hodin přesčasů za rok zcela zdarma, je současná služba u Policie ČR téměř výsměchem. Existuje zde tak reálné nebezpečí nejenom toho, že práce policistů nebude včas a profesionálně odvedena, ale slabší jedinci jsou mnohem blíže korupci a úplatkům, než tomu kdy v historii dříve bylo. Je nabíledni, že na vině na stávající situaci je jednoznačně zcela diletantská a nekompetentní vnitropoliticko-historická role v povinnosti státu nepodceňovat a nepřehlížet branně-bezpečnostní složky České Republiky, kde Police ČR má jednoznačně své nezastupitelné místo. Inspirovat bychom se mohli opět v zahraničí, jako u Německa nebo Velké Británie, kde mají policisté nadprůměrné platy a těší se vážnosti a respektu veřejnosti. Ve Velké Británii, běžní četníci dokonce nenesí u sebe ani palné zbraně a těží tak z jejich přirozeného respektu.

V případě zavedení navrhovaných vylepšení, by se snížila kriminalita, což by obnovilo důvěru občanů v policii a policie by pak mohla fungovat především preventivně, díky informovanosti a lepší komunikaci s veřejností. Kromě, již zmíněného informování a zvyšování znalostí odborníků, zabývajících se tematikou obchodování s lidmi, včetně lékařů a sestřiček, které možné oběti přijímají a dalších odborníků, kteří pracují v neziskových nevládních organizacích nebo spolupracují na mezinárodní úrovni a pomáhají vytvořit společný rámec pro boj s organizovaným zločinem, včetně obchodování s lidmi obecně, je potřeba aby byla kvalitně a fundovaně informována i veřejnost. Informovaná veřejnost si bude lépe všimnout znamení a indicií znamenajících, že se možná

v jejich blízkosti odehrává zločin. Případně nebude mít strach o to, co se stane, jestliže policii bude informovat, protože si nejen k ní vytvoří důvěru, ale i v systému spravedlnosti a k tomu, co představuje. Dostáváme se tím opět ke zlepšení komunikace složek v trestním řízení, u mezioborových odborníků, u odborníků na mezinárodní vztahy, a dalších, kteří mají možnost ovlivnit přístup EU k této problematice. Tyto snahy o mezinárodní spolupráci odborníků zemí EU tu jsou. V letech 2008 – 2011 ČR spolupracovala s mezinárodními organizacemi jako je OBSE, Rada Evropy, OSN (Úřad OSN pro drogy a kriminalitu), v březnu 2011 pak byla podepsána dohoda o realizaci pro ČR prvního mezinárodního společného vyšetřovacího týmu v oblasti boje proti obchodování s lidmi mezi Útvarem pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování PČR (dále jen „ÚOOZ“) a britským protějškem Útvarem pro boj proti vykořisťování lidí a organizovanému zločinu, kdy toto bylo plně financováno EUROJUSTem. Dále například experti našeho MV a jejich specializovaní odborníci se účastnili misí zaměřených na problematiku obchodování s lidmi ve zdrojových zemích, s ohledem na Českou republiku, a to na Ukrajině a v Rumunsku. Cílem bylo zlepšení společné koordinace, postupů, komunikace a dalších nezbytných praktik pro potlačování tohoto jevu. Další projekty, zmíněné v práci, nadále pokračují nebo byly zrušeny z nedostatku finančních prostředků. Je však důležité v těchto aktivitách nadále pokračovat, rozvíjet je a rozšiřovat.

EU by se pak s členskými státy měla zaměřit na zdroje problémů, kterými mimo jiné je nerovné postavení států a zemí po celém světě a jejich rozdílný společenský a ekonomický stav, kdy se pomyslné nůžky neustále rozvírají nejenom mezi zeměmi, ale i dokonce v zemích samotné EU. Skutečný nebo pomyslný nedostatek, který vytváří současný finanční a ekonomický systém, je pak hlavním důvodem strádání obětí obchodování s lidmi. Náboráři zlákaří oběti sliby lepšího života, případně samotné oběti se za touto vidinou vydají z vlastní vůle s myšlenkami na svojí rodinu a zlepšení jejich životní situace, která je mnohdy opravdu nesnesitelná. To se týká především lidí z Afrických zemí. V rámci Evropy jsou nejzranitelnější lidé z Ukrajiny, Rumunska, Bulharska, Ruska a dalších. A i v ČR se důvody obětí většinou shodují ve vidině plynoucí z naslibované práce a lepšího finančního ohodnocení, případně různé zneužití špatného sociálního postavení bezdomovců nebo dětí z nápravných zařízení, jak ukazují případy popsané v práci. Je tedy potřeba zlepšovat sociální a ekonomické postavení rozvojových zemí, ale i samotných

členských států EU a států mimo ni, s dostatečnou naléhavostí, jako je tomu v České republice. Zaměření pomoci na slabší regiony a tím i na potencionální oběti, může působit preventivně a v současné době NNO i státní orgány na tom pracují. Bylo by však potřeba tuto snahu spojit s větší podporou veřejnosti. Proto jako další návrh na průběžné zlepšování stávající situace je větší podpora ze strany státu nejenom financemi, ale i osvětou široké veřejnosti, společně se zavedením lepšího výukového systému pro studenty už od základních škol až po vysoké školy a další navazující studia, zahrnující problémy dnešního světa, včetně problémů ČR a jejich důsledků, jako je obchodování s lidmi. Vyučování hledání souvislostí a zamýšlení se nad fakty a problémy, než jejich prosté biflování, je tou žádanou cestou vpřed, protože separovat v dnešní době tyto problémy, již vzhledem ke globalizaci a mezinárodnímu charakteru nejenom obchodování s lidmi, dozajista nejde a bylo by to ve výsledku kontraproduktivní.

6 Závěr

V první části práce jsme se zabývali organizovaným zločinem, jeho definicí, historií a původem a dále jeho zapojením a fungováním ve světě v návaznosti na Českou republiku. Fenomén organizovaného zločinu, není fenomén poslední doby, ale má svůj historický původ a vývoj, podobně jako otroctví, kdy se tyto dva historické fenomény v dnešní době potkávají a kdy se našťestí na otroctví v zemích západního typu dívá stejně, ne-li hůř než na organizovaný zločin. Podobně jako v minulosti, se zločinecké organizace vyznačovali podobnými znaky jako dnes. Mají jistou míru konspirativnosti, hierarchickou strukturu a s tím související oddanost na život a na smrt, protože zrada se často trestala smrtí zločince nebo dokonce likvidací celé jeho rodiny. Podobně je tomu bohužel i dnes v organizacích se svojí historií, strukturou a vnitřními pravidly. Členové těchto organizací vědí, že v případě zachování loajality ke své zločinecké rodině, bude mu zajištěno, že o jeho rodinu bude dobře finančně i jinak postaráno a nebude strádat. A to jak v případě jeho uvěznění, tak i smrti. Naopak v případě zrady, jako je informování nebo vypovídání u policie, jeho rodina může být první, která ponese drastické následky a to včetně dětí. Z původních mnohdy vznešených cílů v dávné historii různých tajných spolků se postupně, při absenci nutnosti jejich existence, se jejich cíle velice často zúžili na chtíč po hmotných statcích, bohatství a moci. A stejně jako se v minulosti vyvíjeli tyto spolky a organizace a

přizpůsobovali se společensko-politickým zvrátům, tak je tomu i dnes, jak dokládá i naše nedávná historie a současnost. Díky pádu železné opony a nástupu globalizace, tyto kriminální živly a organizace mistrně využili a nadále využívají změn ve svůj prospěch. Bohužel i u nás spousty bývalých policistů, rozvědčíků, profesionálních vojáků, politiků a dalších využívají své zkušenosti s politickým, byrokratickým a policejním aparátem a využívají jeho nedostatky a omezené možnosti ve svůj prospěch. Tyto nové struktury, organizace a mafie mají dnes celosvětovou působnost a případné styky a navíc, ne vždy mají tak hlubokou historii a tradici. Některé úspěšné spolky se rodí teprve několik let nebo mohou právě vznikat. Takže existují i úspěšné nové organizace, vznikající někdy i díky „odpadlíkům“ z výše zmíněných legálních a kladných organizací, kteří díky deziluzi a rozčarování z dnešního nevalného fungování policie, státního aparátu, rezignovali a boj se zločinem vzdali. Nejenom že odešli ze svých odborných míst, ale dokonce se obrátili proti svým bývalým.

Z výše popsaných skutečností jednoznačně vyplývá globální nárůst migrace obecně a s tím spojené obchodování s lidmi a migrace nelegální. Díky jeho mezinárodnímu přesahu a charakteru se pak zdá snaha o potlačování takových aktivit jako nemožná. Do jisté míry tomu tak skutečně je. Rostoucí životní úroveň v západních zemích a naopak klesající nebo stagnující úroveň v zemích třetího světa, a spolu s tím neschopnost nebo zkorumpovanost vlád třetího světa, případně přímé napojení vlády do zločinných organizací, které dokonce dávají pracovní příležitosti a zlepšují životní úroveň občanů, oproti legální vládě, tomu jenom nahrává a přispívá těmto aktivitám. Tyto rozvinuté a velké mezinárodní zločinecké trusty, mají hierarchickou strukturu vedení, mají dostatek zdrojů, jak finančních, tak lidských, ale i know-how. Mají dobře zmapovanou práci policie a ozbrojených složek zemí jako je USA a Evropa a využívají jejich pomalé adaptability na změny, které se v nelegálním světě zločinu odehrávají. Převahu získávají tyto zločinecké kruhy i v tom, že jsou si dobře vědomy omezených možností státního aparátu, oproti těmto organizacím. Takové organizace a jejich vedení či členové nejsou omezováni žádnými předpisy nebo zákony, žádnými hranicemi nebo snad morálními zásadami či finančními prostředky a v těchto oblastech pak mají rozhodně navrch a také toho dokáží využít v plné míře. Tomu všemu samozřejmě nahrává globalizace a její trendy, jako je zvyšování mezinárodního obchodování, s tím spojená větší propustnost hranic států nebo jejich téměř zrušení, jako v případě EU. To jsou všechno trendy a příležitosti, kterých mezinárodní

zločin uchopil a umně je využívá a drží. Díky tomu je obchodování s lidmi, s nelegální migrací na vzestupu. Díky možnostem a finančním jistěním je to však pouze jedna část aktivit takovýchto zločinných organizací. Po bližším zkoumání v České republice a v rámci jednoho ze stanovených cílů práce lze dojít k závěru, že všechny tyto světové trendy se odráží i u nás.

V další části práce jsem se zaměřil na dynamiku obchodování s lidmi a nelegální migrace v ČR, jeho vývoj, legislativní stránku, státní i nestátní preventivní programy, organizace a další, které v České republice fungují. Podle posledního vývoje v ČR v oblasti obchodování s lidmi, koresponduje toto dění i s trendy Evropskými, respektive světovými. Jedná se především o propojování nelegálních aktivit, kdy kromě obchodování s lidmi, se organizované skupiny zabývají i nelegální migrací, pašováním a prodejem drog a omamných látek, paděláním dokladů a úředních listů, případně i nedovoleným ozbrojováním. Společně s tím se rozšiřuje i jejich členská základna, která je většinou mezinárodního charakteru a již málokdy to bývá například čistě český gang nebo pouze ruskojazyčný, či vietnamský. Nejenom že již „zavedené“ gangy někdy spolupracují, ale vznikají nové. Příkladem spolupráce může být třeba to, že Italové padělají doklady pro migranty, Češi zajistí jejich ubytování v pohraničí a s pomocí Němců pak tyto ilegální klienty převedou přes hranice a nechají prodat. Zisky plynoucí z těchto aktivit jsou mnohdy pak i propojené a vzájemně se profinancují. Objem těchto financí a zisků tvoří většinou desítky miliónů korun a často slouží k založení legálních aktivit, firem, podniků apod., které slouží k zastírání a „zlegalizování“ výnosů z nelegální činnosti. O to hůře lze mnohdy pachatele pochyvat. Když už se to podaří, tak u mnohých gangů se tak stane pouze na koncích článků jejich hierarchie, protože ty neznají pravou vůdčí osobu, která to vše organizuje, a byli najatí přes několik prostředníků, kdy jeden neví nic o druhém. Navíc se stále častěji stává, že jsou tu takové zločiny financovány i ze zahraničí, kam na ně ne vždy naše policie může dosáhnout. Mezi další dlouhodobější trendy patří i postupný odklon od fyzického násilí. Ačkoli stále patří mezi základní donucovací metody, mnohem více se začíná prosazovat psychologický nátlak na oběti a vydírání, společně s výhrůzkami. I to se následně dokazuje mnohem hůře, než samotné následky fyzického bití nebo týrání. Tyto závěry podpořené příklady případů v ČR dokazují hlavní motivaci pachatelů, kterou je možnost nadstandardně vysokých nezdaněných finančních výnosů. I zde tedy můžeme konstatovat úspěšné splnění cíle práce. Policie ČR se snaží na současný vývoj adaptovat a

především expertní složky spolupracují s policejními orgány v zahraničí. U nás je to hlavně ÚOOZ, který si chválí spolupráci hlavně s policejními složkami ze západních zemí, kde se jim většinou daří případ dotáhnout do konce téměř vždy. Pokud jde o policejní složky ze zemí východních a bývalého sovětského bloku, zde je pak spolupráce horší a někdy na to doplatí i vyšetřování případu, kdy se nepodaří dokončit ho a pachatelé tak nejsou potrestáni. Potvrzuje se i zde motivace některých migrantů nebo obětí, kteří jsou opět nalákáni na bláhovou vidinu lepší práce než je tomu u nich doma a jiných falešných slibů, kdy v jejich zemi státní aparát nedosahuje takových kvalit nebo efektivity a celkově mají nižší životní úroveň. Problémy jako nedostatky zboží, nefungující sociální systém, ale především korupce tam jsou běžným jevem. V České republice však nejčastěji operují převážně menší skupinky, které se zabývají obchodováním s lidmi nebo nelegální migrací. Sice spadají pod charakteristiky organizovaného zločinu, ale přeci jenom jsou to gangy menší, operující nezávisle, takže spolupráce s jinými skupinami je méně častá. Navíc jsou více rozprostřeny po území celé republiky, takže to policii ztěžuje práci.

Organizovaný zločin, se vším co k němu patří, je společensky vysoce nebezpečný. Může se jednat jak o malé skupinky, působící na území jednoho státu, tak o vysoce organizované mafiánské struktury s kontakty na vysoké úředníky, podnikatele a státníky v několika zemích a působící na celosvětové úrovni. Vždy se však jedná o zneužívání nedokonalosti ekonomického a finančního systému a problémů dnešních zemí a světa. Dokud zde bude přetrvávat lákavá motivace pro pachatele v podobě možností vysokých výdělků, kteří se neštítí žádných kriminálních praktik, kdy jsou schopni lákat svoje oběti na lživé vidiny lepšího života, nereálné sliby obchodníků, nebo prostě zneužijí zoufalé životní situace obětí, kdy poškozeným už prakticky nic jiného nezbyvá, bude tu tento zločin s námi neustále. Je pak již pouze na postoji občanů, veřejnosti a obecně všech obyvatel planety, jak se k dnešním problémům plynoucím z globalizace (ale nejen z ní) postaví a pokusí se o hledání řešení a následnou realizaci náprav nedobrého stavu, bez ohledu na svoji původní kulturu, na své tradice a historii, ale s ohledem a důrazem na morální hodnoty a klidnou budoucnost lidstva s trvale udržitelnou schopností života dalších pokolení a celé naší planety.

7 Zdroje

7.1 Monografie

[1] BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Sexuální vykořisťování jako forma závažné organizované kriminality*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 126 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-807-3381-035. Dostupné z: www.kriminologie.cz

BURČÍKOVÁ, Petra. *Jak dál?: Doporučení pro předcházení obchodování s lidmi a vykořisťování a pro ochranu a zlepšení postavení obchodovaných, vykořisťovaných a obchodováním a vykořisťováním ohrožených osob*. Česká republika: La Strada, o.p.s., 2008. ISBN 978-80-254-1313-5.

BURČÍKOVÁ, P. *Manuál k sociální inkluzi obchodovaných a vykořisťovaných osob*. La Strada Česká republika, o.p.s., 2008. ISBN 978-80-254-1312-8.

[2] BURŠÍK, Jiří. *Obchodování s lidmi v České republice*. Praha, 2010. Diplomová práce. Metropolitní universita Praha. Vedoucí práce JUDr. Lenka Myslíková.

[3] CEJP, Martin, Vladimír BALOUN, Soňa KREJČOVÁ a Miroslav SCHEINOST. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. 218 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-807-3380-786.

[4] ČECH, Dušan. *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*. Vyd. 1. Editor Miroslav Nožina. Praha: KLP - Koniasch Latin Press, 1997, 253 s. ISBN 80-859-1735-1.

[5] Česká republika. Zákon č. 504/ 2012 -Státní rozpočet roku 2013, příloha 4. In: *Sbírka zákonů č. 504 / 2012. 2012. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Zakon_504-2012_SR-2013_priloha-4.pdf*

HUNTINGTON, Samuel P. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Vyd. 1. Praha: Rybka, 2001, 447 s. ISBN 80-861-8249-5.

[6] JÜRGEN, Roth. *Gangsteři z Východu: nové cesty zločinu*. první. Praha: Europrint, 2007. ISBN 978-80-204-1415-1.

[7] Manuál. *Lidská práva v praxi: Manuál pro sociální práci s oběťmi obchodu se ženami a dětmi*. 2. vyd. Praha: La Strada, 2002.

[8] NAÍM, Moisés. *Černá kniha globalizace*. První. Praha: Vyšehrad, spol. s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7021-866-2.

- [9] *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v České republice na období 2012 - 2015*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor bezpečnostní politiky, 2012. Dostupné z: www.mvcr.cz
- [10] NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy*. 1. vyd. Brandýs nad Labem: ČTK - Repro, 2003. ISBN 80-7317-026-4.
- [11] NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3.
- [12] NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. 1. vyd. Praha: Tiskárny MV, p.o., 2003. ISBN 80-7312-018-6.
- [13] SPOLEČNÁ PUBLIKACE ČESKOBRASTRSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ A EVANGELICKÉ CÍRKVE V NĚMECKU. *Obchod s lidmi, sexuální vykořisťování žen a zneužívání dětí v Česko-německém příhraničí*. 2. opravené a doplněné vydání. Havlíčkův Brod: Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s., 2009. ISBN 978-80-87098-12-7.
- [14] ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o stavu lidských práv v ČR v roce 2009*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, Sekretariát rady vlády ČR pro lidská práva, 2010. ISBN 978-80-7440_032-2.
- [15] *Usnesení Vlády České republiky ze dne 10. srpna č. 598: o Koncepci boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 až 2014*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2010. Dostupné z: www.mvcr.cz
- [16] VANÍČKOVÁ, Eva. *Obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování*. první. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2005. ISBN 80-239-4793-1.
- [17] *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2008*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, odbor bezpečnostní politiky, 2009. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/zprava-obchod-s-lidmi2008-pdf.aspx
- [18] *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, odbor bezpečnostní politiky, 2010. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/zprava-obchod-s-lidmi2009-pdf.aspx
- [19] *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2010*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, odbor bezpečnostní politiky, 2011. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/zprava-obchod-s-lidmi2010-pdf.aspx
- [20] *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2011*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, odbor bezpečnostní politiky, 2012. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/zprava-obchod-s-lidmi2011-pdf.aspx

[21] *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2011*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2012. Dostupné z: www.mvcr.cz

7.2 WWW stránka

[22] Benešovsko - Otrokáři mohli mít oběti i v regionu. *Benešovský deník* [online]. 2008, [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://benesovsky.denik.cz/kratce/benesovsko-otrokari-mohli-mit-obeti-i-v-regionu-226630.html>

[23] Cizinci: Nelegální migrace - datové údaje. In: *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_nelegalni_migrace#cr

[24] Cizinci: nelegální migrace - G01 Podle st. občanství a typu migrace. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tab/5E00615AB1>

[25] Cizinci: Nelegální migrace – metodika, legislativa. In: *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_nelegalni_migrace-metodika,_legislativa

Česká republika. Trestní zákon. In: *č. 140/1961 Sb.* 2013. Dostupné z: [http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1961/140961/Sb_140961_-----_php#ČÁST DRUHÁ//HLAVA OSMÁ//ODDÍL PRVNÍ/§ 231/\(3\)](http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1961/140961/Sb_140961_-----_php#ČÁST%20DRUHÁ//HLAVA%20OSMÁ//ODDÍL%20PRVNÍ/§%20231/(3))

Česká republika. Zákon Národního shromáždění: Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky. In: *č. 140/1961 Sb., Trestní zákon § 171d.* 2009. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/ostatni/100062260.html>

Česká republika. Zákon o sociálních službách. In: *Předpis č. 106/2006 Sb.* 2006. Dostupné z: http://www.socialnisluzby.org/legislativa/pravni-normy/files/Zakon_108_2006.pdf

[26] Česká republika. Zákon trestní zákoník. In: *Předpis č. 40/2009 Sb.* 2009. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

[27] Doklady šité na míru. *Policie.cz* [online]. 2009, č. 1 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-tiskovych-zprav-2012-doklady-site-na-miru.aspx>

Efektivnost policie. *D-FENS* [online]. 20. března 2011, [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://www.dfens-cz.com/view.php?cisloclanku=2011032002>

[28] HRIB. Kriminologická viktimitologie, viktimitizace, oběť a újma. In: *European Police College* [online]. 2006 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: https://www3.cepol.europa.eu/dspace/bitstream/123456789/4404/1/Cl_8_Hrib.pdf

Klaus podpisem přiznal více práv obětem trestných činů. *Aktualne.cz* [online]. 11. února 2012, [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=771123>

[29] *La Strada* [online]. 2012 [cit. 2013-12-02]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/cz/>

[30] Mezinárodní policejní záťah měl své kořeny i v ČR. *Policie České republiky* [online]. 2010 [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/mezinarodni-policejni-zatah-mel-sve-koreny-i-v-cr.aspx>

[31] Oběti trestných činů budou mít víc práv, nová pravidla posvětila vláda. *iDnes.cz* [online]. 15. února 2012, [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/obeti-trestnych-cinu-budou-mit-vic-prav-nova-pravidla-posvetila-vlada-1ef-/domaci.aspx?c=A120215_104109_domaci_hv

Obchod s lidmi. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>

Obchod s lidmi – pomoc obětem. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-pomoc-obetem.aspx>

Obchod s lidmi – popis situace v obchodu s lidmi. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-popis-situace-v-obchodu-s-lidmi-979350.aspx>

[32] Organizace La Strada Česká Republika připomíná Evropský den proti obchodování s lidmi. *La Strada* [online]. 2011 [cit. 2013-12-17]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/cz/aktuality/66-organizace-la-strada-ceska-republika-pripomina-evropsky-den-proti-obchodovani-s-lidmi>

[33] Organizace La Strada Česká republika slaví 15 let činnosti SOS a INFO linky a zahajuje kampaň na podporu vykořisťovaným cizincům a cizinkám „Každá práce má svou cenu“. In: *La Strada* [online]. La Strada Česká republika, o.p.s., 6. 10. 2011 [cit. 2013-12-17]. Dostupné z: http://www.strada.cz/images/Tiskove_zpravy/tz_2011_10_06_15_let_sos_a_info_linky_la_strada.pdf

[34] Prevence a potírání obchodu s lidmi. *IOM* [online]. 2011 [cit. 2013-12-17]. Dostupné z: <http://www.iom.cz/aktivity/prevence-a-potirani-obchodu-s-lidmi>

[35] Prezident podepsal nový zákon o obětech trestných činů. *Mediafax.cz* [online]. 15. února 2012, [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://www.mediafax.cz/domaci/4120456-Prezident-podepsal-novy-zakon-o-obetech-trestnych-cinu>

- [36] Publikace a výstupy La Strada ČR. *La Strada* [online]. 2012 [cit. 2013-12-17]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/cz/ke-stazeni-a-odkazy/publikace-a-vystupy-la-strada-cr>
- [37] Seznam států, jejichž občané podléhají vízové povinnosti. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2001, 2003 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/seznam_statu_jejichz_obcane_podlehaji/index.html
- Slovník pojmů: Zločinné spolčení. *Businesscenter.cz* [online]. 1998- [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pojmy/p1084-zlocinne-spolceni.aspx>
- [38] Sněmovní tisk 617/0, část č. 1/5 N.z. o obětech trestných činů - EU. In: *T061700* [online]. 2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=617&CT1=0>
- Společenství nezávislých států. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-01-26]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Spole%C4%8Denstv%C3%AD_nez%C3%A1visl%C3%BDch_st%C3%A1t%C5%AF
- Statistické přehledy kriminality za rok 2012. In: *Policie České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>
- [39] Stres. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-21]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Stres>
- [40] Tiskové zprávy. *La Strada* [online]. 2012 [cit. 2013-12-17]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/cz/ke-stazeni-a-odkazy/tiskove-zpravy>
- Tiskové zprávy. *La Strada* [online]. 2012 [cit. 2013-12-17]. Dostupné z: <http://www.strada.cz/index.php/cz/uvodni-stranka/11-ceska-republika-se-snazi-ale-boj-proti-obchodu-s-lidmi-zde-neni-efektivni-rika-zprava-americkeho-ministerstva-zahranicnich-veci>
- [41] Trestní zákoník: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. *Businnescenter.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast2h2d1.aspx>
- [42] Trestní zákoník: Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. *Businnescenter.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_zakon/cast2h8.aspx
- [43] Výhodný byznys skončil. *Policie.cz* [online]. 2009, č. 1 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-tiskovych-zprav-2009-vyhodny-byznys-skoncil.aspx>

[44] Vývoj průměrné a minimální mzdy. *Finance.cz* [online]. 1996- [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/trh-prace/statistiky/mzda/>

[45] *Zákon o obětech trestných činů – základní informace*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, odbor bezpečnostní politiky, 2012. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/zakon-o-obetech-trestnych-cinu-rvppk-doc.aspx

Zločinné spolčení – právní rámec, definice, postih pachatele. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2011 [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zlocinne-spolceni-pravni-ramec-definice-postih-pachatele.aspx>

Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2011. *Policie České republiky* [online]. 2010 [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/zprava-o-cinnosti-uooz-za-rok-2011.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

7.3 Seznam grafů

Graf č. 1 – Počet nelegálních migrantů zjištěných na státních hranicích ČR	25
Graf č. 2 – Národnostní složení migrantů v roce 2007	25
Graf č. 3 – Nelegální migrace – porušení pobytového režimu	27
Graf č. 4 – Nejčastější státní občanství nelegální migrace v roce 2011 – porušení pobytového režimu	28
Graf č. 5 – Formy vykořisťování v rámci zjištěných trestných činů obchodování s lidmi	33

7.4 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Složky a znaky obchodu s lidmi	11
Tabulka č. 2 – Zdravotní rizika a následky u obchodování s lidmi	20
Tabulka č. 3 – ceny za nelegální přepravu osob	23
Tabulka č. 4 – Nejčastější státní občanství nelegálních migrantů v roce 2011	26
Tabulka č. 5 – Seznam rolí pachatelů v organizaci zabývající se obchodování s lidmi nebo nelegální migrací	28
Tabulka č. 6 – Počty trestných činů obchodování s lidmi v ČR v letech 2000 – 2011	33
Tabulka č. 7 – Počty zjištěných trestných činů obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování	35
Tabulka č. 8 – Počty PČR zjištěných trestných činů kuplířství	36
Tabulka č. 9 – Počty zjištěných trestných činů obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování	39

Tabulka č. 10 – Dotace poskytnuté MPSV poskytovatelům sociálních služeb v roce 2011 pro cílovou skupinu obětí obchodu s lidmi 54

Tabulka č. 11: Informace k údajům týkajících se věku obětí zařazených do Programu MV v roce 2011 67

8 Seznam použitých zkratk

MV – Ministerstvo vnitra

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

PČR – Policie České republiky

MZ – Ministerstvo zahraničí

MZV – Ministerstvo zahraničních věcí

OPK MV – Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra

OBP MV – Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra

ÚOOZ – Útvar pro odhalování organizovaného zločinu

ÚSKPV PP – Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia

IOM Praha – International Organization for Migration Praha

WHO – World Hospital Organization

NNO – nezisková nevládní organizace

9 Přílohy

Příloha č. 1 - seznam nevládních organizací působících v České republice v oblasti pomoci obchodovaným osobám:

- **La Strada, o.p.s.** (pomoc obchodovaným osobám), P.O. Box 305, 111 201, Praha 1
- **Charita Česká republika** (dříve Sdružení České katolické charity) - (pomoc obchodovaným osobám), Vladislavova 12, 120 00, Praha 2

- **Dům šance** (streetwork homosexuální prostitute chlapců v Praze), Ve Smečkách 28
110 00 Praha 1
- **Rozkoš bez rizika** (zdravotní rizika prostitute žen), Bolzanova 1, 110 00, Praha 1
- **IOM Mezinárodní organizace pro migraci** (dobrovolné návraty obchodovaných osob), Čechova 23, 170 00, Praha 7
- **Organizace pro pomoc uprchlíkům** (poradenství pro uprchlíky a migranty), Kovářská 939/4, 190 00, Praha 9
- **Poradna pro uprchlíky** (dodržování LP všem cizincům, pomoc dětem bez doprovodu), Senovážné náměstí 2
- **Růžová linka pro děti** (helpline pro děti v ohrožení), Ruská 87, 100 00, Praha 10
- **Sdružení linka bezpečí pro děti a mládež** (helpline pro děti v ohrožení), Ústavní 95, 180 00, Praha 8 [16]

Příloha č. 2 - Obrázek ke kampani Kampan „Každá práce má svou cenu“ neziskového nevládního sdružení La Strada

**► KAŽDÁ PRÁCE MÁ SVOU CENU.
I TA VAŠE.**

**КАЖДАЯ РАБОТА ИМЕЕТ ЦЕНУ. И ВАША.
MUNCA ARE PREȚ. ȘI SEA A DUMNEAVOASTRĂ.
ИЗВЪРШЕНАТА РАБОТА ИМА СВОЯ СТОЙНОСТ. И ВАШАТА.
EVERY WORK HAS ITS VALUE. YOURS AS WELL.**

SOS A INFO LINKA

800 077777 **222 717171**

La Strada

18. ŘÍJNA: EVROPSKÝ DEN PROTI OBCHODOVÁNÍ S LIDMI
15 LET ZKUŠENOSTÍ | POMOC@STRADA.CZ | WWW.STRADA.CZ

Zdroj: [36]